37-ti metai 10 c.
Nr. 29 * 1952 m. liepos 17 d.
Dviejų dalių
Pirmoji dalis
CLEVELAND, OHIO

DIRVA

THE FIELD

Vol. 37 10 c.
July 17, 1952 * No. 29
In two Sections
First Section
CLEVELAND, OHIO

LIETUVOS DIPLOMATŲ KONFERENCIJA

Lietuvos Diplomatijos šefas S. Lozoraitis ir Lietuvos Pasiuntiniai ministeris Londone B. K. Balutis ir ministeris Washingtone P. Žadeikis tarėsi Londone 1952 m. nuo birželio mėn. 26 d. ligi liepos mėn. 7 d. aktualiais klausimais, liečiančiais Lietuvos diplomatinę tarnybą.

Pasitarimo metu buvo apsvarstyta padėtis Sovietų okupuotoj Lietuvoj, tarptautinių įvykių raida, kiek ji liečia Lietuvos išlaisvinimą, ir surišti su tuo užsienio lietuvių veiklos klausimai. Lygiu būdu buvo apsvarstyti Lietuvos diplomatijos uždaviniai, liečią Lietuvos bei jos piliečių interesų apsaugojimą užsienyje ir Lietuvos suvereninių teisių vykdymo atstatymą.

Susirinkusieji konstatavo, kad vieningumas, kuris visados buvo mūsų diplomatijos veiklos pagrinde ir ypačiai sujungė diplomatinių bei konsularinių atstovybių narius Sovietų Sąjungai užpuolus Lietuvą, paliko toks pat gilus ir taip pat reiškiasi Lietuvos valstybinio tęstinumo reikalu.

Susirinkusieji apsvarstė visus jiems pateiktus kitų Pasiuntinių, Konsulų ir visuomenės organizacijų klausimus, tarp kurių paminėtini: plačioji lietuvių konferencija, Mažosios Lietuvos Tarybos reikalai, dalykai liečią Europėjinį Sąjūdį, bendradarbiavimas su Sovietų pavergtų tautų atstovais, Diepholzo gimnazija, Lietuvos atstovavimo užsieniuose praplėtimas, informacijos patobulinimas, pilietybės bei pasų reikalai ir t.t.

Savo suvažiavimo proga susirinkusieji sutarė su kitais tuo laiku esančiais Londone Baltijos Valstybių diplomatais susitikti bendroj konferencijoj ir joje dalyvavo, aptardami liečiančius visas tris valstybes klausimus.

Jie su dėkingumu įvertino Didžiosios Britanijos, Amerikos Jungtinių Valstybių ir kitų vakarų kraštų palankumą, rodomą Lietuvai jos sunkioje kovoje už laisvę ir nepriklausomybę.

Lietuvos Ministeriai širdingai sveikina tautą okupuotame krašte ir visus tuos, kurie aukojasi ir dirba Lietuvos laisvei atstatyti ir lietuvių dvasiai palaikyti. Jie taip pat pagarbiai mini visus tuos tautiečius, kurie Sovietų deportuoti į koncentracijos stovyklas kenčia už Lietuvą, įrodydami tuo mūsų tautos valią nusikratyti svetimu jungu ir gyventi laisvai bei demokratiškai.

* *

Pasitarimo dalyviai kreipia nuoširdaus sveikinimo žodžius į užsienio lietuvius ir jų organizacijas, kurios remia tautos siekimą atgauti laisvę ir dirba visuomeninį bei kultūros darbą. Jie tikisi, kad užsienio lietuviai, eidami tradiciniais keliais, kuriais tauta visados sunkiomis valandomis vieningai žengė, ir dabar ras būdų sutartinai bei darniai apjungti patriotinei veiklai visas savo jėgas, kaip to reikalauja gresiantis Lietuvai pavojus.

Pagaliau, Lietuvos Ministeriai, imdami dėmesin tarptautinės padėties plėtojimąsi, reiškia įsitikinimą, kad lietuvių tauta įvykdys savo teisę bei pasiryžimą atkurti Lietuvos Respublikos nepriklausomybę.

Londonas, 1952 m. liepos 7 d.

Šį mėnesį sueina 19 metų nuo tragiško Dariaus ir Girėno žuvimo. Čia matome jų laidotuves Kaune

Pirmą kartą istorijoje

Lietuva paminėta respublikonų programoje. — Žada atmesti Jaltos ir pan. susitarimus. — J. F. Dulles vaidmuo.

Visos Vakarų Europos spauda džiūgauja, sužinojusi, kad respublikonai Chicagoje savo kandidatu į prezidentus išsirinko gen. Eisenhowerį. To, žinoma, negalima pasakyti apie spaudą už geležinės uždangos, bet esame tikri, kad bolševikų jungą kenčiantieji žmonės irgi bus pajutę naują vilties spindulėlį. Ką jau bekalbėti apie čia esančiuosius pabėgėlus iš anų uždanginių kraštų!

* *

O vilties spindulėlis iš Chicagos sužibo. Ir, sakyčiau, ne tiek iš parinktojo kandidato asmens, kiek iš pačios respublikonų priimtosios programos. Joje matome dalykų, kurie pasirodo **pirmą kartą istorijoje.**

Iš tikrųjų — Lietuvos vardas juk dar niekad ligi šiol nebuvo įtrauktas nei į vienos Amerikos politinės partijos programą. O dabar štai ką skaitome respublikonų programoje, išdėstančioje, ką jie smerkia ir ką jie žada daryti, jei laimės rinkimus:

"Jie (vadinasi, demokratų administracija) tokias draugingas tautas, kaip Latvija, Lietuva, Estija, Lenkija ir Čekoslovakija paliko pačias vienas grumtis prieš komunistų agresiją, kuri netruko jas praryti".

"Theranas, Jalta ir Potsdamas buvo scenos tų tragiškųjų klaidų, kurias toliau sekė kitos. Valdžioje esančios administracijos vadai veikė be Kongreso bei Amerikos žmonių žinios ir sutikimo. Jie išdavė mūsų vyravusią pergalę naujam priešui, naujoms priespaudoms ir naujiems karams, kurie netrukus atėjo".

"Jie (vadinasi, demokratai) skelbiasi vykdą Rusijos komunizmo "sulaikymo" politiką, kuri ano tačiau nesulaikė".

"Augščiausias mūsų užsienių politikos tikslas bus garbinga ir teisinga taika. Mes ryžtamės siekti taikos ir ją laimėti."

"Vakarų Europoj mes skatinsime ir padėsime plėtoti kolektyvaus saugumo pajėgas, kaip ir kitur, kad Sovietų galia grasyti tiesiogiai ar per satelitus pasibaigtų ir kad laisvosios vyriausybės būtų atsparios priešintis komunistų įsibrovėliams".

"Nevienašališkai svarstydami mūsų problemas, mes baigsime Tolimųjų Rytų apleidimo politiką, kuriuos Stalinas nuo seno laiko keliu į pergalę Vakaruose. Mes padarysime, kad būtų aišku, jog nesirengiame aukoti Rytų, kad laimėtumėm laiko Vakarams".

"Respublikonų vadovaujama Jungtinių Valstybių vyriausybė atmes visus pasižadėjimus, esančius slaptuose susitarimuose, tokiuose kaip Jaltos, kurie pagelbėjo komunistiškiems pavergimams. Bus aiškiai parodyta, per augščiausį Prezidento ir Kongreso autoritetą, kad vyriausybė **sveikinamai žvelgia į tų pavergtųjų tautų tikrą nepriklausomybę, kaip į vieną iš savo taikingos politikos tikslų".**

"Mes vėl padarysime laisvę tuo vilties šviesos spinduliu, kuris įsiskverbs ir į tamsiąsias vietas. Ši programa suteiks Amerikos Balsui realią funkciją. **Ji atžymės pabaigą negatyvios, bergždžios ir nemoralios "sulaikymo" politikos, kuri palieka nesuskaitomą žmonių daugybę despotizmui ir bedieviškam terorizmui,** kuris savo keliu kuria tvarką iš pavergtųjų kalti ginklus mums naikinti".

* *

Kas gi šiuose pareiškimuose ypatinga? Jie, kaip matome, gana atsargūs, "diplomatiškai" suformuluoti, galėtų būti aiškinimo būdu patempiami ir į vieną ir kitą pusę... Ar iš tiesų mums, lietuviams, jie teikia kokios vilties Lietuvos laisvės bylai?

Toki abejojimai suprantami ir pamatuoti. Tačiau atkreipkime dėmesį ir į tai, kad visų pirma čia Lietuvos vardas tarp kitų mums artimų bendro likimo kraštų yra pirmą kartą paminėtas tokiame dokumente. Ir paminėtas ne vien tik tuo pirmutiniu pavergimo ir apleidimo fakto pasmerkimu. Šalia to pasmerkimo yra pozityvūs pareiškimai, būtent:

1. Aiškus pažadas atmesti tokius susitarimus, kaip Jaltos susitarimai, kurie kaip tik ir buvo tas pagrindinis aktas, atidavęs bolševikinio imperializmo valion mūsų kraštus. Reikia turėti galvoje, kad respublikonų valdžia gali nuo tokių susitarimų atsimesti, kadangi jie buvo padaryti slaptai, respublikonams valdžioje nedalyvaujant ir Kongresui apie juos nieko nežinant, be Kongreso patvirtinimo.

2. Aiškus pažadas atsimesti nuo "sulaikymo" politikos, kuri vadinama negatyvia, bergždžia ir net nemoralia, paliekančia nesuskaitomą žmonių daugybę vergijoje. Kas gi bus tos politikos vietoj? To visiškai programoje nėra pasakyta, tačiau iš viso turinio matyti, kad vietoj "sulaikymo" politikos turi būti einama prie išlaisvinimo politikos. Nedėstoma programoje kokios bus tos politikos priemonės, tačiau **nurodomas tos politikos tikslas — tikra pavergtų tautų nepriklausomybė. O tarp šių pavergtųjų tautų įsakmiai paminėta ir Lietuva.**

Taigi tokio "tylos sąmokslo" pralaužimo, kaip šis, dar nebuvome turėję. Tai jau yra daug daugiau, negu Lietuvos vardo paminėjimas prakalboje ar laikraštiniame straipsnyje. Lietuvos nepriklausomybės atstatymas yra programoje partijos, kuri atkakliai eina į valdžią pasaulio politiką lemiančiame krašte!

* *

Negali mūsų akis praeiti neužkliuvusi ties pareiškimu, jog Rytai nebus aukojami tam, kad būtų laimėta laiko Vakarams. Jis savo pagrinde labai teisingas. Teisingai nurodyta, jog Stalinas nuo seno Rytus laiko tinkamiausiu keliu, per kurį jis galėtų pasiekti ir Vakarų pavergimo. Bet šiame dėsnyje gali būti ir pavojaus Vakarams. Būtent, — Rytams galėtų būti skiriama tiek daug dėmesio, kad Vakarai galėtų likti gerokai apleisti...

Jei šalia šios programos būtų parinktas kitas kandidatas į vykdytojus, toks pavojus galėtų būti nemažas. Tačiau dabar, kada yra parinktas generolas Eisenhoweris, atrodo, netenka bijoti, kad, jei ir Rytams bus skirta daugiau dėmesio (to iš tikrųjų labai reikia), tai ir Vakarai, Europa, nebus užmiršta.

To akivaizdoje, kiekvienas europietis, o taip pat ir kiekvienas amerikos pilietis, kurio jausmai **ir interesai nėra atitrūkę nuo jo senosios tėvynės,** gali nuoširdžiai pageidauti, kad ši programa būtų vykdoma, vadinasi, gali nuoširdžiai pageidauti, kad tie, kurie tokią programą užsibrėžė, laimėtų ateinančius rinkimus.

Tai galima sakyti bent šiandien, kol dar neturime prieš akis demokratų partijos programos ir kandidato. Ar ten bus kas nors, kas dar daugiau teiktų vilčių išlaisvintiems kraštams, ar demokratai sugebės sukelti dar daugiau pasitikėjimo, kad jie aktyviau ir nuoširdžiau vykdys kovą prieš bolševikinį imperializmą — bus laikas galutinai susidaryti nuomonę po jų konvencijos. Bet neabejotina, kad respublikonų priimtoji programa visiems pavergtų kraštų išlaisvinimu suinteresuotiesiems sušvito tikru vilties spinduliu. Nors ir labai dar atsargūs tie pasisakymai, tačiau palyginus su tuo, kas buvo ligi šiol, nebėra abejonių, kad šis klausimas yra labai toli pažengęs.

* *

Kaip žinoma, vienas iš svarbiausių tos programos redaktorių, ypač užsienio politiką liečiančioje dalyje, buvo **John F. Dulles.** Jis ilgą laiką dėl Lietuvos ir apskritai dėl Pabaltijo kraštų buvo nepermatomas sfinksas: kaip ir visi, taip ir jis atrodė pasidavęs "tylos sąmokslui" ir niekas iš jo negalėdavo išgirsti jokio pasisakymo tuo klausimu.

Tik šių metų birželio 15 d., minint New Yorke Pabaltijo kraštų laisvės netekimo ir de-

(Perkelta į 3-čią psl.)

VILTIES DRAUGIJOS NARIAI

Į Vilties Draugiją paskutiniuoju metu įstojo:

168. ALTS-gos pirmasis skyrius Brooklyne $100.00
169. Vyliaudas Balys, Elizabeth, N. Y. 25.00

Į Vilties draugiją įstoti galima siunčiant pareiškimus ir pinigus šiuo adresu: Viltis, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.

Vilties Draugijos nariai jau pradėjo gauti specialų informacinį leidinį "Mūsų Pranešimai".

Pas Ohio gubernatorių Laushe

Gubernatorius Laushe pirmasis paskelbė Vasario 16-osios deklaraciją

Ohio gubernatorius Frank J. Laushe liepos mėn. 8 d. specialioje audiencijoje priėmė Clevelando Lietuvių Tremtinių Draugijos delegaciją. Delegacijos priėmimo parengiamuosius darbus atliko Columbus mieste gyvenanti Birutė Saldukienė, kuri drauge dalyvavo ir pas gubernatorių.

Delegacijos tikslas buvo: perduoti gubernatoriui lietuvių sveikinimus 176 Amerikos Nepriklausomybės šventės proga; padėkoti už suteiktą globą ir įsikūrimo galimybes šiam laisvės krašte; paprašyti, kad aktyviai prisidėtų prie genocido konvencijos ratifikavimo; paprašyti, kad paremtų naujų tremtinių įsileidimą į JAV ir padėtų išlaisvinti iš vergijos Lietuvą.

Visi šie padėkos ir prašymų pareiškimai buvo surašyti specialiame rašte, kuris audiencijos metu gubernatoriui Laushe ir buvo įteiktas.

Atstovus gubernatorius Laushe priėmė savo darbo kabinete. Tremtinių padėką ir prašymus, juos išdėstant A. Balašaitienei, gubernatorius išklausė atsistojęs ir susikaupęs. Po padėkos pareiškimo gubernatoriui buvo įteiktas Lietuvos vaizdų albumas su specialiu įrašu. Taip pat buvo įteikta Lietuvos istorija anglų kalba ir kt. literatūra.

Gubernatorius, pasikalbėdamas su atstovais, pasirodė gerai nusimanąs Lietuvos įvykiuose. Jis pastebėjo, kad Lietuva yra daug iškentėjusi ir, deja, dar dabar turi kentėti. Jis gerai susipažinęs su genocido konvencija ir savo bibliotekoje turi knygą apie Lietuvos genocidą.

Pabaigoje audiencijos delegacija kvietė gubernatorių atsilankyti pas Clevelando lietuvius. Gubernatorius pažadėjo, kada pasitaikys atitinkama proga. Ta pačia proga gubernatorius pažymėjo, kad prieš penkis metus jis buvo pirmas gubernatorius, kuris Vasario šešioliktosios proga paskelbė deklaraciją. Tik vėliau ir kiti gubernatoriai pradėjo patenkinti panašius lietuvių prašymus.

Gubernatorius domėjosi lietuvių tautiniais rūbais, mat, dalis delegacijos narių jais buvo pasipuošiusios.

Delegacijos lankymosi pas gubernatorių proga Columbus laikraščiai atsiuntė savo korespontus ir vėliau įdėjo nuotraukas ir žinių apie lietuvių lankymosi tikslus.

Po audiencijos delegacijos narius Columbus lietuvių veikėjas Pocius savo svetainėje jaukiai pavaišino.

Clevelando Tremtinių Draugijos atstovai pas Ohio gubernatorių Laushe. Iš kairės: A. Balašaitienė, Alf. Braziulis, E. Skrabulytė, gubernatorius Laushe, E. Karnėnas ir B. Saldukienė.

SLA SEIMAS

Clevelande praėjusią savaitę vyko eilė Amerikos lietuvių organizacijų seimų. Jų dėmesio centre buvo SLA 47 seimas.

Seimo pagrindinę dalį sudarė SLA sekretoriaus Dr. Viniko pranešimas. Dėl to pranešimo buvo kilę ir karštesnių diskusijų Aktyviai diskusijose dalyvavo kun. M. Valadka, kuris, iš visko matyti, į SLA reikalus yra gerai įsigilinęs. Deja, jo iškelti klausimai vėliau skaitytam protokole net nebuvo pažymėti. Šiaip atstovų tarpe buvo pastebimas paviršutiniškas SLA reikalais įsigilinimas. O tokios organizacijos, kaip SLA reikalai, kur apyvarta susidaro milijoninė, yra labai daug svarbių vietų, bet pro jas praeita beveik be diskusijų.

Šį seimą, lyginant su praėjusiu seimu Baltimorėje, kur lietuvių kalba iš susivienijimo buvo lyg ir išguita, reikia laikyti didelio "atlietuvėjimo" ženkle. Seimo rengimo komisija jau iš anksto davė reikiamą toną. Ant SLA programų išspausdino Nepriklausomybės paminklo Kaune paveikslą. Ir bendrai, visam seime jautėsi patriotinė nuotaika. Tik, lyg praėjusio seimo paminklas, dar buvo palikta dalis angliškų rezoliucijų... Atstovų tarpe girdėjosi samprotavimų, kad buvęs pirmininkas Laukaitis rinkimus tik ir pralaimėjo dėl praėjusio seimo pravedimo. Tačiau mes manome, kad be šios priežasties buvo ir daugiau. SLA centre buvo prasidėjęs ne tik sustingimas bet ir tam tikra korupcija. Tos korupcijos ženklai dar buvo pastebimi ir šiame seime. Seime, kaip vienas išsireiškė, šeimininkavo senoji Laučio talka, kur nemažą vaidmenį vaidino ir Pijus Grigaitis...

Apie seime keltus kalusimus dar grįšime vėliau.

Visi pripažino, kad seimo rengimo komisija, kuriai pirmininkavo A. Zdanis, savo pareigas atliko gerai ir visi svečiai Clevelande jautėsi patenkinti.

DIRVA ★★★ THE FIELD

Lithuanian Weekly, published by Ohio Lithuanian Publishing Company, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Phone: ENdicott 1-4486. Issued in Cleveland, Ohio, every Thursday. Editor Balys Gaidžiūnas.

Entered as Second-Class matter December 6th, 1915, at Cleveland under the act of March 3, 1879.

Subscription per year in advance: in the United States — $5.00 in Canada — $5.50, elsewhere — $6.50.
Single copie — 10 cents.

Lietuviškas savaitraštis, leidžiamas Ohio Lietuvių Leidybos Bendrovės, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Telefonas: ENdicott 1-4486. Išeina kiekviena ketvirtadienį. Redaktorius Balys Gaidžiūnas.

Įregistruota kaip antros klasės siunta 1915 metų gruodžio 6 d., Clevelande pagal 1879 m. kovo 3 dienos įstatymą.

Prenumerata metams iš anksto: Jungtinėse Amerikos Valstybėse — $5.00, Kanadoje — $5.50, kitur — $6.50. Atsk. Nr. kaina 10 centų.

KAS ir KUR

• Dr. Jurgio Šaulio biblioteką, susidedančią iš su viršum 2.000 tomų lituanistinio turinio knygų, nupirko Pensylvanijos universitetas Philadelfijoj. Universitetui taip pat atiteko Dr. Šaulio privatinis archyvas, kurio pradžia siekia 1903 metų. Ypač vertinga buvo medžiaga, sutelkta iš Lietuvos valstybės kūrimosi laikotarpio, kai Dr. Šaulys buvo Valstybės Tarybos generalinis sekretorius, o paskum jos vicepirmininkas. Biblioteka ir archyvas pasiųsti į Ameriką balandžio mėn.

Iš mūsų žymaus valstybininko ir paskutinio laisvos Lietuvos pasiuntinio Šveicarijoje palikimo dar liko Lugano jo Lietuvos žemėlapių rinkinys ir knygos iš proistorės.

• Šveicarijos Lietuvių Tarybos prezidiumą dabar sudaro: A. Gerutis — pirm., E. Garbačiauskienė — vicepirmininkė ir Birutė Šaulytė — sekretorius.

• Vyskupai V. Brizgys ir V. Padolskis šiais metais mini 25 kunigystės sukaktį.

• Tarptautiniam teisininkų kongrese Berlyne teisininkas M. Brakas skaitys paskaitą apie Lietuvos valstybės santvarkos raidą. Medžiagą paskaitai rengia prof. D. Krivickas, dirbąs Kongreso Bibliotekoje, Washingtone.

• Dubultų kurorte, Latvijoje, komunistai surengė Pabaltijo rašytojams dramaturgams kursus, kaip turi rašyti tarybines dramas. Tų kursų "mokslą" išėjo: J. Baltušis, A. Gricius, J. Paukštelis, J. Marcinkevičius ir J. Čižas.

• Birželio mėn. korespondenciniu būdu įvykusiais rinkimais išrinktoji nauja LSS JAV Centro Valdyba pareigomis pasiskirstė sekančiai: Vytautas Kavolis — pirmininkas, Liūtas Grinius — vice-pirmininkas, Raimundas Mieželis ir Danutė Kamarauskaitė — seketoriai, Julius Šmulkštys — iždininkas, Raimundas Ošlapas — narys ryšių reikalams, Algimantas Keželis — narys kultūriniams ir socialiniams reikalams.

C. Valdybos pirmininko adresas yra: Vytautas Kavolis, 5713 S. Maryland St., Chicago, Ill., C. Valdybos sekretoriaus: Raimundas Mieželis, 4618 S. Paulina St., Chicago, Ill.

Studentai iki šiol dar sąjungoje neužsiregistravę, prašomi užsiregistruoti pas C. V-bos sekretorių.

• Chicagoje mirė agr. Julius Grinkevičius. Velionis buvo baigęs Žemės Ūkio Akademiją. Studijavo ir Amerikoje. Buvo katalikų akcijos žmogus, bet didelis tolerantas.

• Brocktono Lietuvių Taryba pasiėmė vieną Vasario 16 d. gimnazijos mokinį globoti ir išlaikyti. Nutarimas padarytas ryšium su birželio įvykių minėjimu. Mikinio išlaikymo pašalpa paskirta nuo birželio mėn. 1 d. Pinigai už šiuos metus dol. 140 sumoje per BALF pasiųsti gimnazijos vadovybei, prašant paskirti globotiną mokinį.

• Lietuvių liaudies meno paroda Lietuvių bakūžėje Brocktone, Mass. įvyks rugsėjo 7-13 d. Parodai ruošiamasi visu atsidėjimu. Jos įrengimui pakviesti dail. A. Tamošaičiai iš Kanados. Tai bus šešioliktoji iš eilės paroda toje bakūžėje. Jau pernai tos rūšies paroda pasisekė labai gerai, bet šiemet norima dar stipriau pasireikšti. Pernai parodoje dalyvavo dail. A. Tamošaitienė su savo dirbiniais, o šiemet šalia jos pasirodys ir dail. A. Tamošaitis su liaudies meno rinkiniais ir savo originaliais darbais.

Kelios dienos Amerikos Šveicarijoj

Vasara. Į Naująją Angliją ji ateina staigiai ir būna karšta. Saulė iškopia augštai ir karštais spinduliais statmenai gula prakaitu apsipylusį kūną. Fahrenheito vamzdelio skystis kyla. Ir kada pamatai 105 laipsnius — augščiausias laikas jieškoti vėsintuvo. Žinoma, naturalaus. Atlanto vandenynas čia pat, tačiau vanduo šaltas, peršaltas, smėlis perkarštas. Medžių, to naturalaus pavėsio, nerasi.

Sutariame ir patraukiame jo jieškoti kitur. Į šiaurę, į kalnus, į New Hampshire valstybę, kuri čia vadinama Amerikos Šveicarija. Jeigu nutiesi kelią geometrine linija nuo Atlanto krantų iki augščiausios vietos Amerikos šiaurės rytuose (Jurgio Washingtono kalnas 6.288 pėdos), turėsime tiktai 90 mylių. Deja, neskrendame, o važiuojame automobiliu. Kelias į augštumas vingiuotas ir mūsų kelionė užtrunka kelias dienas.

Daug kalbėti nereikia. New Hampshire turtinga gražiais vaizdais. Pravažiuodamas jų visų nepamatysi. Kai kuriose kryžkelėse turistams nurodoma, va, šituo keliu pasukus galima matyti nemažiau kaip 800 spalvingų ežerų. Kitu važiuojant dar daugiau. Iš tikro, jų čia daugybė, nesuskaityti. Sakoma, kad šios akmenuotos valstybės apie 190.000 akrų pasiglemžęs vanduo. Ir ežerams atiteko 150.000 akrų, upių srovė plauna apie 31.000, likusieji 9.000 akrų paliko tyro vandens šatinėliams.

Nesvyruodami pasukame prie pačio didžiausio — Winnipesaukee ežero. Tai didžiausias tarpe mažųjų.

Mūsų kelią supa kalnai ir kalvos, turtingai apaugusios medžiais. Tai miškų valstybė, net 84 nuošimčiai ploto miškas. Tarpukalnėse trankydami granito uolas šniokščia sraunūs upeliai. Lėtai kylame į augštumas. Ir, štai, kalnų papėdėje, tarp žaliųjų miškų, mus pasitinka Winnipesaukee ežero vandenys. Apvažiuoti jo krantus reikėtų dar nusivaryti nemažiau kaip 140 mylių. Bet duodame fordui poilsio. Turistams netrūksta čia ir kitokių susisiekimo priemonių. Ežero paviršių raižo transatlantinio dydžio laivai. Ne vienas iš jų paima 2.000 ir daugiau keleivių. Turistai ir vasarotojai plukdomi į prisiglaudusius ežero pakrantėse miestus.

Ežero vardas ir JAV literatūroje nesvetimas. Rašytojas Paul Blaisdell yra parašęs gražų kūrinį, pavadindamas "Three Centuries on Winnipesaukee". Toje knygoje autorius aprašo vaizdžiai ežero aplinkos gamtovaizdį ir jo gelmių mineralais šviežią vandenį, kurį nuolatos gaivina snieguotų kalnų upės.

PRIEŠ ŠIMTĄ METŲ

Rugpjūčio 3 d. Winnipesaukee ežere, tarp Harvardo ir Yales universiteto studentų, komandinės laivų lenktynės. Taip, tai buvo tą pačią dieną lygiai prieš šimtą metų! To tradicinio įvykio pradžia šiandien jau gana miglota. Kažkodėl į rungtynes tą dieną Yales universiteto atvyko 16 geriausių irklininkų ir su dviem laivais. Harvardo universitetas atsigabeno vieną laivą ir 8 vyrus. Kodėl taip atsitiko šiandien sunkiai beišaiškinama. Susitikime, dviems prieš vieną, nesunku apsidirbti. Ir Harvardo universiteto metraščiuos pažymėta, kad ta nelygi kova buvo rugpjūčio 3 d. 1852 m.

Ežero vandenyse tos tradicinės varžybos vyksta toliau. Šiemet joms sueina šimtas metų. Šimtmečio sukaktis ruošiama iškilmingai atšvęsti. Tą pačią dieną, valandą, iš tos pačios vietos, kaip įvyko prieš šimtą metų, pasileis Harvardo ir Yales universitetų reprezentantai.

Ano meto lenktynės norima pilnai ir originaliai atvaizduoti. Varžybų tvarkytojai ir dalis žiūrovų pradmės vietoje vilkės tokios pat mados drabužius, kaip buvo vilkėta pirmose lenktynėse.

N. Antanynas

Prisidėk

prie VILTIES — spaudos

ir radio bendrovės

rėmimo.

STONY BROOK LODGE

PR. LAPIENĖ, Vedėja

Kas mėgsta maudytis jūrų vandenyse, žavėtis gamta, džiaugtis lietuviška aplinka, kviečiamas į STONY BROOK LODGE, STONY BROOK, LONG ISLAND. Čia ideali vieta įvairiems pobūviams bei piknikams.

Kambarius atostogoms ir dienas įvairioms išvykoms prašome rezervuoti raštu, adresuojant: **Mrs. Lape, Stony Brook, L. I., N. Y.** Telefonas **Stony Brook 586.**

Susisiekimas automobiliais **25 arba 25A** keliu; arba iš Jamaica stoties Long Island traukiniu į Stony Brook. Stotyje svečius pasitinka vasarvietės mašinos.

LABIAUSIAI SKAITOMA

KNYGA ?

PUIKUSIS JURGIO JANKAUS ROMANAS "PAKLYDĖ PAUKŠČIAI" I TOMAS — 2.20, II — $2.60. GABIJA, 335 UNION AVENUE, BROOKLYN 11, N. Y.

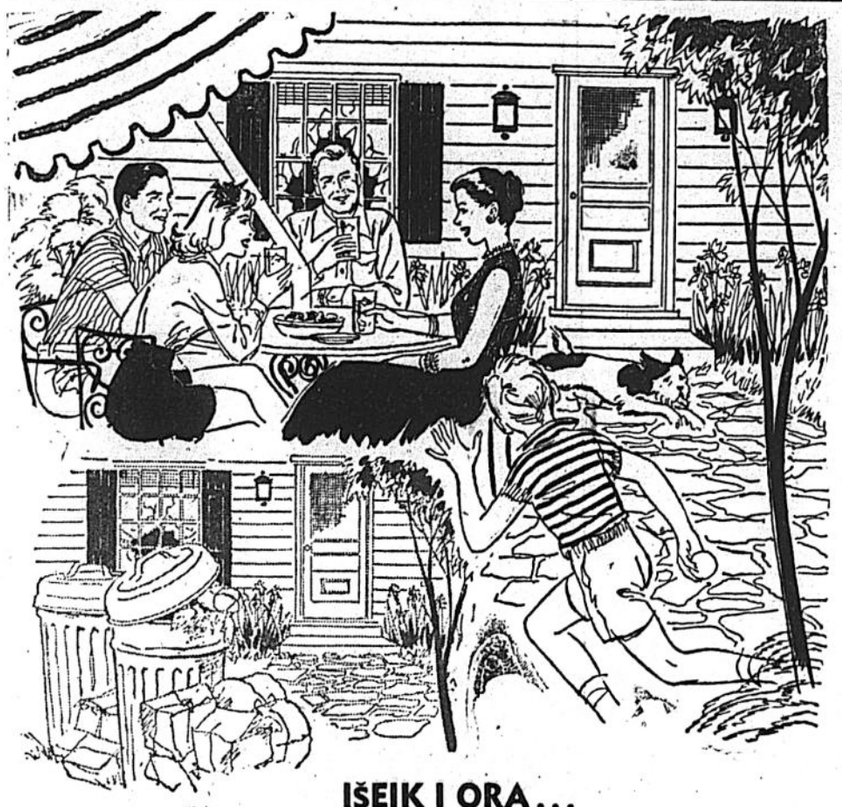

IŠEIK Į ORĄ...
NESUGADINTĄ ŠVIEŽŲ ORĄ!

įstatyk GAZO ŠIUKŠLIŲ DĖŽĘ

Gyvenk lauke... ore laisvam nuo nepakenčiamo šiukšlių kvapo. Meskit šiukšles ir liekanas į savo gaso šiukšlių dėžę ir užmiršk tai! Jūsų Gaso Šiukšlių Dėžė padaro kiemą švaresnį... neprileidžia žiurkių nei jokių vabalų.

Ir žiemą sutaupo ėjimą į lauką išmesti šiukšlių.

Naudojimo kaina? Labai maža. Bet jos talpumo užtenka vidutinei šeimai.

Ši antspauda randasi tik ant reikmenų, kurie laikosi American Gas Association National Society sąlygų. Jieškok jo.

every hour every day you're glad it's Gas

The EAST OHIO GAS Company

Lenkų - lietuvių santykiai dabar ir ateityje

V. RASTENIS

Nesenas tebėra tas laikas, kada lenkas ir lietuvis, susitikę bet kurioje pasaulio vietoje ir sužinoję vienas kito tautybę, automatiškai pasijusdavo priešais, mažų mažiausia, priešais **ex officio**. O jeigu jie būdavo vienas ir kitas neabejingi bendriesiems savo tautos sentimentams, tai užtekdavo jiems pasikeisti keliais sakiniais ir paaiškėdavo, kad jų savitarpinis priešiškumas yra ne vien oficialus, bet lydimas ir jų giliausių įsitikinimų bei karščiausių jausmų. Paskutiniai įvykiai šioje srityje nepaprastai daug pakeitė. Šiandien lenkas ir lietuvis svetimuose kraštuose susitinka dažniau nei kada nors, ir tie susitikimai esti jau kitokios nuotaikos. Be instrukcijų, be oficialinių sutarčių ir be specialios propagandos pasidarė aišku ir vieniems ir kitiems, kad dabar jie visų pirma kovos už tokį patį tikslą ir kovos prieš tą patį priešą kaip bendrininkai. Šios bendrosios kovos objektai abejiems yra daug reikšmingesni, nei objektai tų ginčų, kurie anksčiau lenką ir lietuvį taip griežtai skyrė vieną nuo kito.

Bet ar tai reiškia, kad seni lenkų — lietuvių ginčai automatiškai išsisprendė visiems laikams?

Pasklaidę ir lenkų ir lietuvių europinės ar amerikinės spaudos puslapius, galime lengvai įsitikinti, kad lygiai lenkai ape lietuvius, lygiai lietuviai apie lenkus gana dažnai parašo su užuojauta, nušviesdami vieni kitų esamą padėtį ir su simpatija paminėdami vieni kitų kovos pastangas. Bet lygiai taip pat galime įsitikinti, kad visi tie klausimai, kurie anksčiau buvo lenkų-lietuvių ginčo ir nesantaikos objektu, dabar yra iš abiejų pusių nutylimi. Bet gi tas nutylėjimas reiškia tik tiek, kad dėl susidėjusių aplinkybių tie klausimai yra tik laikinai suspenduoti, tačiau jokiu būdu ne galutinai išspręsti. Ir jeigu dabar kada visdėlto esti paminimas, pavyzdžiui, Vilniaus miestas, tai jis lietuviškoje spaudoje paminimas, savaime suprantama, kaip Lietuvos sostinė, o lenkiškoje spaudoje — kaip vienas iš tų Lenkijos miestų, be kurių lenkui Lenkija nesuprantama...

Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad dabartiniai geri lenkų-lietuvių santykiai yra pastatyti ant laikinio pamato: ant dabartinės abiejų tautų maždaug vienodos nelaimės. Jeigu abiems tautoms pavyktų tą nelaimę pašalinti, jeigu abi tautos vėl atgautų tikrą nepriklausomybę, tai to dabartinių santykių pamato nebeliktų ir seni ginčai neišvengiamai atgytų visu savo aštrumu.

Bet vien jau tokios galimybės perspektyva yra kenksminga mūsų bendram reikalui, nekalbant jau apie tai, kad tikrai būtų nemalonu atnaujinti tą nesantaiką nuo pat pradžios. Įsivaizduokime, kad ateis laikas, kada kai kuriems pasaulio galiūnams pasidarys patogu paremti mūsų siekimus. Čia tuojaus jiems kils klausimas: tai ką gi, ar grįšime vėl prie to, kad jūs atsistoję ant savų kojų tuojau šoksite į akis vieni kitiems dėl Vilniaus ir kitų dalykų? Savaime aišku, kad mūsų reikalai pasaulio galingųjų akyse daug geriau atrodytų, jeigu jau dabar mes jiems galėtumėm padėti ant stalo išdėstymą, jog mes numatome sutvarkyti savo santykius taip, kad jokių ginčų mūsų tarpe jau nebebus.

Ar tai galima? Žinoma, kol mes ginčų objektus tik nutylime vardan bendros mūsų nelaimės, tol tokio sprendimo nėra ir negali būti. Sprendimas gali būti surastas tik objektyviai ir su gera valia svarstant konkrečius pasiūlymus bei kontrapasiūlymus. Kas yra kompetentingas tai padaryti? Savaime aišku, galutinius susitarimus gali padaryti tik toki organai, kurie bus pakankamai kompetentingi pasižadėti tautų vardu. Bet eventualus sprendimo juodraštis, principinis projektas gali gimti ir visai privačiose diskusijose. Net gi, pavyzdžiui, du visai neatsakingi asmenys gali surasti tokį sprendimą, kuris galėtų pasirodyti priimtinas ir abiejų tautų reprezentantams ir pačioms tautoms... Todėl kiekvienas bandymas rasti tokį sprendimą, jei ir neturi pasisekimo garantijų, tai visada turi pasisekimo progų.

— o —

Būsimųjų lenkų-lietuvių santykių pobūdis labai daug pareis nuo to, kokia bus bendra santvarka Europoje ar bent toje Europos dalyje po rusiškai-bolševikinio imperializmo likvidavimo. (Be to likvidavimo tie santykiai galės pasilikti tik dabartinėje stadijoje...). Ar tai bus Europos Jungtinės Valstybės, ar Rytų Europos Federacija arba Konfederacija, ar vėl bus grįžtama prie tų pačių individualių valstybių, kurios buvo ir 1939 metais?

Įvairūs Federacijų ar Konfederacijų projektai dar nėra pakankamai išstudijuoti ir galimybė juos greit realizuoti dar tebestovi po daugeliu klaustukų. Todėl atgijimas visų buvusių ar dar ir naujų individualių valstybių, bent pradžioje, yra greičiausiai galimas dalykas. Bet individualių Lenkijos ir Lietuvos valstybių atgijimas savaime sukeltų visu aštrumu visus buvusius ginčus šių kraštų tarpe. Todėl, kalbant apie tų ginčų sutvarkymą labiausiai ir reikia turėti galvoje, kaip tai būtų galima sutvarkyti individualių valstybių sistemoje. Jei šioje plotmėje būtų rastas tinkamas sprendimas, tai tą sprendimą būtų lengva pritaikyti bet kokiai eventualiai konfederacinei ar federacinei sistemai. O pagrindinis klausimas čia buvo ir bus ne kas kita, kaip tas **Vilniaus klausimas**, kurio dabartinis nutylėjimas dar nereiškia jo išsižadėjimo nei iš vienos pusės...

Aš slaugiau Staliną

Pasakojimai Arkadijaus Svobodino, kuriam neseniai pavyko pasprukti iš anapus geležinės uždangos

(Tęsinys iš pereito numerio)

Vertė DR. M. ŽILINSKIENĖ

Dr. A. Akakijevičius pareiškė man, kad dėl vado negalavimo pratimai atidedami. Vėliau šį Stalino susirgimą aiškino Maršalo plano pasisekimu. Deja, čia mes žinojome tikrąja tos ligos priežastį.

Baisu be darbo gyvenant Cholodnorečinske. Jus, tartum, surakina neapsakomai slėgianti vienuma. Tik Daginas kartais į mane prabildavo, arba eidavo su manim pasivaikščioti, bet ir jis elgėsi taip, lyg būčiau jo šunelis. Kartą, jau gerokai sutemus, mudu pamatėme dr. Akakijevičių išeinantį iš Stalino vilos. — "Kokia jo savijauta?" — paklausė pulkininkas. — "Kaip paprastai" — pasigirdo atsakymas. Žvilgterėjęs į mane Daginas liepė grįžti į savo kambarį. Jiedu liko vieni, bet jų pokalbį aš vistik nugirdau. — "Mes turime ką nors daryti, turime veikti tučtuojau, kitaip bus per vėlu. Reikia gelbėti jo gyvybę, tuo pačiu ir mūsų gyvybę. Rusijos likimą ir viso pasaulio ateitį", — karščiavosi Daginas. — "Bet kaip?" — klausė gydytojas", mes visą mėginome. Jis guli užmerktom akim ir nekalba. Atrodo neturįs jokios vilties." Paskui abu nutilo. Matomai, Daginas kažką galvojo, nes po valandėlės tarė: — "Reikia pakviesti ją".

Dar viena paslaptis Rusijos diktatoriaus gyvenime. Reikia kviesti ją — reiškia moterį. Atrodo ji turinti daugiau galios negu gydytojai arba artimi draugai.

Kas gi ji?

Dviems dienoms praslinkus, jau vėlų vakarą sėdėjau ant suolelio priešais savo langą. Tada aš pamačiau ją. Tai buvo vidutinio ūgio moteris. Ant galvos turėjo skarą, kokias čia nešioja kaukazietės. Ėjo ji nepaprastai graksčiai ir skubiai Stalino vilos link. Priėjus namus, durys, tartum, pačios atsivėrė, bet greit vėl užsidarė, o languose, kaip ir prieš keletą savaičių, vis dar buvo tamsu. Paskui žybtelėjo geltona šviesa. Moters šešėlis pasirodė Stalino miegamojo kambario lange, kuris plačiai atsiskleidė. Šviesos spinduliai išsiveržė iš vidaus ir žaidė medžių lapuose. O Daginas išėjęs iš savo stebėjimo vietos sumurmėjo: — "Aš žinojau, kad ji mums padės". Pamatęs mane ant suolelio, sudavė per petį: — "Drauguži, greit turėsite darbo:" Po trijų dienų jis užduseęs įbėgo į mano kambarį: "Vadas nori jus matyti".

Mudu radome Staliną sėdinti vienoje motorizuotų kedžių, šiltai apklotą ir žvejojantį tik jam skirtajame tvenkinyje. Greta stovėjo, nugarą į mus atsisukusi, anos nakties paslaptingoji viešnia. Kada priėjome artyn, ji apkabino Staliną, lyg norėdama jį apsaugoti. Pamatęs jos veidą, aš pažinau diktatoriaus dukterį Svetlaną, kurią jis taip mylėjo.

Daginas mums kasdieną duodavo smulkių informacijų apie gėrėjančią vado sveikatą. — "Šiandieną jis suvalgė puikius pusryčius", — skelbdavo laimingas. — "Mūsų vadas atgauna savo senąją energiją. Jis vėl domisi gyvenimu. Jis žada organizuoti koncertą. Bus pakviestas Prokofjevas". Stalinas jau tiek atsigavo, kad sutiko pozuotai savo portretui. Jo favoritu tuo metu buvo dailininkas Gerasimovas, Dailės Akademijos narys. Jis vyko iš Maskvos į Cholodnorečinską.

Sveikstąs Stalinas daugiausiai sėdėdavo parke ir šildėsi saulutėje stebėdamas, kaip Svetlana su savo draugėmis Grisodūbova ir Raskova sportavo. Pastarosios buvo lakūnės ir dabar viešėjo pas Svetlaną. Nors abi merginos atrodė daug gražiau už diktatoriaus dukterį, jis sekė ir matė tik ją.

Po poros dienų vadas pradėjo mankštą. Aš bijojau, kad tas pirmas kartas bus labai sunkus, kad Stalinas bus nekantrus ir nervuotas. Mano nustebimui jis be jokio pasipriešinimo atliko visus pratimus ir išeidamas sumurmėjo "ačiū", ko anksčiau niekad nedarydavo. Po pietų mane pamatęs paklausė ar aš čia esąs laimingas. Kada tai patvirtinau, jis pasakė: — "Jūs būsite dar laimingesnis. Kviečiu apsilankyti koncerte".

Sekmadienio vakare, prieš saulėleidį, atvykau į koncerto salę. Vėliau atėjo Stalinas, Svetlana ir kiti artimieji. Visus lydėjo asmeninė vado sargyba.

Stalino koncertai prasideda prieš pat saulėleidį. Salėje šviesos nedega. Vadas mėgsta sėdėti prieblandoje, klausytis muzikos ir garėtis Juodųjų Jūsų vandenyse besileidžiančia saule. Prokofjevas ir Šostakovičius dažnai gauna įsakymus vykti tokiems koncertams. Stalinas mėgsta juos, nes jiedu yra geriausi muzikai Rusijoje ir plačiai žinomi visame pasaulyje. Savotiškas snobizmas. Šiuo metu didysis mokytojas labiau protegavo Dunajevskį, kuris savo lengvutes melodijas "pasiskolindavo" iš tokių kapitalistinio pasaulio muzikų, kaip, Cole Porter ir Irving Berlin. Iš moterų menininkių Stalinas mėgo šokėją Tamarą Chidvadze. Tai ryški brunetė, kaukazietė, iškiliais skruostų kaulais ir įkipom akim. Ji kartais ištisomis valandomis šokdavo Stalino malonumui.

Bet šio pastarojo koncerto metu diktatorius susilaukė dar vieno svečio.

Prokofjevas tik buvo pradėjęs skambinti savo pirmąją sonatą, kai anapus durų pasigirdo ūžimas. Paskui pro šonines duris įėjo sargybinių būrelis ir atsistojo arti Stalino. Vienas jų kažką jam sukuždėjo į ausį. Stalinas staiga paleido Svetlanos ranką, davė ženklą Prokofjevui tęsti toliau koncertą ir apleido salę. Triukšmas artėjo. Frontinės durys su baisiu trenksmu atsidarė. Šviesa iš kolidoriaus pasklido į salę. Jos viduryje stovėjo vyriškis kariškoje uniformoje, labai liesas, be kairės rankos ir girtas. Svirdinėdamas pirmyn jis šaukė: — "Kur mano tėvas?" Jokio atsakymo. Tik sargybiniai stovėdami dideliame atstume, lyg jį respektuodami, uoliai budėjo.

— "Kas jis?" — paklausiau.

Kažkas iš tamsos atsiliepė: "Tai Vasilijus, Stalino sūnus".

(Bus daugiau)

DIRVĄ UŽSISAKYTI

galima ir šiandien, nėra reikalo laukti nei metų, nei mėnesio pabaigos!

PIRMĄ KARTĄ ISTORIJOJE

(Atkelta iš 1-mo pusl.)

portacijų liūdnąsias metines, susilaukta staigmenos: **jis atsiuntė minėjimo dalyviams laišką, kuriame nedviprasmiškai pasisakė už šių kraštų išlaisvinimą.** Pabaltijo valstybių vardo atsiradimas oficialioje respublikonų partijos programoje, be abejo, **neatsirado be jo rankos pridėjimo.** Vadinasi, mūsų, lietuvių ir kitų pavergtųjų kraštų atstovų balsas nenuėjo veltui. Jis tampa išgirstas jau ir labai svarbiose vietose. Čia prisimena tas senas priežodis apie tai, kaip "lašas po lašo ir akmenį pratašo".

LIUDIJIMAS JUNGT. TAUTŲ KOMITETE

Birželio 24 d. V. Sidzikauskas ir dr. M. Devenis buvo liudytojai apie sovietų žiaurumus Lietuvoje Jungtinių Tautų Organizacijos specialiame komitete, tyrinėjančiame priverčiamųjų darbų stovyklų problemą. (Latvių ir estų atstovai jau liudijo birželio 19 d.).

Savo pareiškime V. Sidzikauskas išdėstė, kokia yra darbo stovyklų sistema sovietuose, nurodė, kad jų tikslas iš vienos pusės ekonominis — išnaudoti pigią darbo jėgą, iš kitos pusės — naikinti politinei komunistų sistemai nepatikimus žmones, nurodė, kiek maždaug lietuvių yra patekę į tas žmonių naikinamąsias stovyklas. Pareiškimas paremtas visa eile dokumentų ir kitų liudytojų pareiškimų, kurie buvo pateikti raštu.

Žodžiu liudijo dar dr. M. Devenis, JAV pilietis, pats buvęs iš Lietuvos deportuotas ir dvejus metus praleidęs Vorkutos stovykloje. Jis ypač plačiai buvo klausinėtas apie suėmimą, deportavimą ir sąlygas stovykloje.

Prie jų liudijimų buvo prijungta:

1. Septynios ištraukos iš sovietinių Lietuvoje įvestų įstatymų, kuriais tvarkomos darbo sąlygos, jų tarpe ir atitinkamų baudžiamųjų įstatymų ištraukos.

2. L. Kublicko, J. Grišmanausko, E. Paulausko, K. Boberto, pereitų metų rudenį pabėgusio iš Gaižiūnų priverčiamųjų darbų stovyklos, Tado Sauliaus (buvusio Pravieniškių priv. darbų stovykloj) ir tėvo jėzuito T. Fengerio) buvusio deportuoto į Sov. Rusijos gilumą) liudijimai.

3. Deportacijos taisyklių bei insrtukcijų nuorašai.

Jei respublikonų partija laimėtų rinkimus, J. F. Dulles, greičiausiai stotų šio krašto užsienių politikos vadovavimo priešakyje. Žinant jo nusistatymą Lietuvos atžvilgiu, dar labiau viloja perspektyva, kad šios programos autoriams jų užsimojimas pasisektų.

Atrodo, kad būtų visiškai vietoje, jei lietuvių organizacijos, ypač Amerikos piliečių lietuvių respublikonų sambūriai, nieko nelaukdami, parašytų atitinkamus padėkos ir paskatinimo laiškus respublikonų partijos vadovybei, ypač šios programos dalies autoriui J. F. Dulles bei patiems kandidatams į prezidento ir viceprezidento postą. Jie turi žinoti, jog lietuviai labai jautriai įvertina tuos programinius pareiškimus ir tikrai nuoširdžiai ne vien linkėjimais, bet darbu ir balsais stengsis prisidėti, kad toki pareiškimai neliktų vien popieriuje, bet galėtų būti artimiausiu laiku pradėti apčiuopiamai vykdyti.

Kam Nepriklausoma Lietuva yra tikslas, visi skaito

NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ

NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ leidžia Kanados Lietuvių Centro Taryba, apjungianti įvairių politinių pažiūrų bei partijų ir visokių religinių bei nereliginių įsitikinimų lietuvius bendru tikslu: **Lietuvių tautos progresas ir Lietuvos Nepriklausomybė.**

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA sprendžia neišspręstus Lietuvos ateities klausimus bei aktualias problemas, daugiausia rašo apie gyvenimo ir įsikūrimo sąlygas Kanadoje ir kituose kraštuose.

N. L-VOS kaina: Kanadoje $5,00, visoje Amerikoje $5,00 ir kitur $6,00.

Adresas: NEPRIKLAUSOMA LIETUVA, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal, P. Q., Canada.

Naujai atvykę "N. L." gauna bargan ligi uždirba.

PELĖDA JUMURO ŽURNALAS SIUNČIAMAS VELTUI

Visiems, kurie užsisakys: A. Vilainis **ŽEMAIČIŲ ŽEMĖJE,** Haufo Pasakas **KARAVANAS** iki rugpjūčio 15 d. ir prisiųs 3.00 dol. gaus vieninteli satyros ir jumuro mėnesinį žurnalą **PELĖDĄ** iki gruodžio mėnesio dovanai.

Haufo Pasakos yra pasaulinio masto veikalas išverstas į 58 kalbas. Vertimas kalb. Balcikonio 114 psl. gausiai iliustruotas.

Žemaičių Žemėje aprašomi miestai, miesteliai. Leidinys iliustruotas vietovių ir žymiųjų vyrų paveikslais 132 psl.

Pasinaudokite šia reta proga įsigykite vertingus leidinius ir gausite kas mėnuo visu mėgiamą ir visam pasauly skaitomą 28 psl. žurnalą Pelėdą iki metų galo.

Adresuokite:
PELĖDA,
3153 So. Halsted St.,
Chicago 8, Ill.

TUOJ ĮSIGYKIT ŠIAS KNYGAS!

Anglų kalbos gramatika J. Kukanauza	2.00	**Motulė paviliojo** Lazdynų Pelėda	0.60
Altorių šešėly Mykolaitis - Putinas	$4.00	**Meškiukas Rudnosiukas** Vytė Nemunėlis	2.00
Algimantas I V. Pietaris	1.50	**Namai ant smėlio** J. Gliauda	2.00
Algimantas II V. Pietaris	2.00	**Nemunas** St. Kolupaila	2.50
Aukso kirvis Juozas Švaistas	2.50	**Nuo Imsrės iki Orinoko** A. Sabaliauskas	2.50
Barabas Paer Lagerkvist	2.25	**Our Country Lithuania** V. Augustinas	5.00
Balutis J. J. Bačiūno leidinys	1.50	**Princas ir elgeta** Mark Twain	1.20
Baltaragio malūnas K. Boruta	2.50	**Pirmas rūpestis** Jurgis Jankus	2.00
Beržų pasakos O. B. Audronė (eilėraščiai)	1.50	**Pragaro pošvaistės** V. Alantas	3.50
Dulkės raudonam saulėleidy V. Ramonas	3.00	**Partizanai už geležinės uždangos** Daumantas	2.50
Darius ir Girėnas Jurgėla	1.50	**Pictų vėjelis** Vytė Nemunėlis	1.60
Debesys plaukia pažemiu A. Baronas	2.50	**Paklydę paukščiai** Jurgis Jankus	2.20
Didžiosios atgailos R. Spalis	3.50	**Ramybė man** J. Kėkštas	0.80
Doleris iš Pittsburgho Stepas Zobarskas	0.80	**Raguvos malūnininkas** V. Tamulaitis	0.25
Gintaro pasakos Teta Rūta	0.35	**San Michal knyga** Axel Munthe	2.50
Gintariniai vartai N. Mazalaitė	2.00	**Šventieji akmenys** Faustas Kirša	2.00
Kazimieras Sapieha B. Sruoga	2.50	**Tėvų pasakos** A. Giedrius	1.90
Kuprelis Ignas Šeinius	2.00	**Tolimieji kvadratai** J. Grišmanauskas	2.00
Lietuvių kalbos vadovas Red. prof. Skardžius	4.50	**Tautosaka apie dangų** J. Balys	0.60
Lietuviškos pasakos J. Balys	2.50	**Tautosakos Lobynas** J. Balys	3.00
Lietuvių poezijos antologija J. Aistis ir A. Vaičiulaitis	6.00	**Vaikų knygelė** M. Valančius	1.80
Lekučio atsiminimai (jaunimui) A. Giedrius	1.50	**Vieneri metai ir viena savaitė** B. Gaidžiūnas	1.50
Lietuvių archyvas Bolševizmo metai	3.00	**Valentina** A. Vaičiulaitis	2.00
Mėnuo vadinamas medaus N. Mazalaitė	2.50	**Varpai skamba** Stasius Būdavas	2.50
Medinis arklys Eric Williams	2.00	**Žemė** Red. K. Bradūnas	4.00

Visos knygos siunčiamos paštu. Užsakant pinigus siųskite:
DIRVA,
6820 Superior Ave.,
Cleveland 3, Ohio

Manau, kad visiems lenkams yra puikiai žinoma, jog naujos Lenkijos — Lietuvos unijos idėja lietuvių tarpe absoliučiai nepopuliari, vis vien kokia forma ji bebūtų siūloma. Tiesa, lietuviai gal perdaug nesikratytų nuo artimesnių ir draugiškesnių santykių su Lenkija eventualioje konfederacijos formoje, jei toks junginys būtų plataus pobūdžio ir taip organizuotas, kad nei Lenkija nei kuri kita didelė valstybė neturėtų persvaros. Nes kiekvienam, turbūt, aišku, kodėl mažesnė tauta su nepasitikėjimu žiūri į bet kokias sąjungas su didesne. Pagaliau, buvusi lietuvių-lenkų unija lietuviams jau yra davusi neigiamo patyrimo ir lietuviai nėra linkę to bandymo kartoti jokiame variante. Neoficialiniuose lietuvių sluogsniuose vis daugiau populiarumo įgyja Lietuvos-Latvijos-Estijos federacijos mintis, jeigu tokiai federacijai susidarytų tinkamos sąlygos. Realizavus tokį junginį, lengviau galėtų būti kalbama ir apie to junginio tolimesnį įsijungimą į kokią nors platesnę atitinkamo rajono valstybių organizaciją. Bet tai būtų tolimesnės ateities klausimas. Pradžioje mums reikia rasti būdą sutvarkyti tiesioginiams lenkų — lietuvių santykiams, santykiams tarp individualių Lenkijos ir Lietuvos valstybių.

Ar būtų tinkamas sprendimas — grįžti į tą pačią padėtį, kuri buvo prieš 1939 metų rugsėjo 1 dieną? Galimas dalykas, kad tas sprendimas patenkintų daugumą lenkų, bet yra visiškai aišku, kad lenkų-lietuvių santykiai tuo nepasidarytų patenkinami, nes tuo būdu būtų sugrįžta į tokią padėtį, kuri negalėjo būti apibūdinta kitaip, kaip tik padiktuota taika. Lenkų pusėje liktų laimėjimas paremtas jėgos baze, lietuvių pusėje pasiliktų tas pats senasis skriaudos jausmas ir galima būti tikriems, kad ir vėl per kartų kartas lietuvis susitikęs su lenku jausis kaip priešai, taip, kaip tai buvo ir prieš keletą metų... Tas santykių užnuodijimas galėtų ateityje sukelti dar labai daug nemalonumų.

O ar būtų tinkamas sprendimas — remtis dabar sudarytomis tarp Lenkijos ir "sovietinės Lietuvos" sienomis? Tas sprendimas faktiškai daugiau patenkintų lietuvius, tačiau turi būti kategoriškai pabrėžta, jog niekas iš lietuvių nenori remti savo aspiracijų į Vilnių tais aktais, kurie buvo Maskvos padiktuoti po 1939 metų rugsėjo 1 dienos. Kad nuo 1939 metų spalių pabaigos ligi 1940 metų birželio 15 dienos Vilnius buvo nepriklausomos Lietuvos administracijoje, kad paskui Vilnius įėjo ir į susovietintos Lietuvos ir į vokiško Lietuvos "Generalbezirko" ribas, o dabar vėl yra laikomas sovietiškos Lietuvos sostine — visa tai lietuvių akyse yra tik faktai, bet ne juridiniai argumentai Vilniaus byloje. Klausimo išsprendimas Lietuvos naudai, remiantis agresorių sukurtais faktais, lenkų pusėje sukeltų suprantamo pasipiktinimo, o tai būtų irgi santykių užnuodijimas.

Vadinasi, reikėtų ieškoti sprendimui kokios nors kitos bazės, nesiremiant aklai nei prieškarine nei dabartine padėtimi. Paprastai tokiais atvejais sakoma, kad reikia rasti kompromisą... Tačiau tai yra daug lengviau pasakyti, nei realizuoti. Nes kompromisas kompromisui nelygu...

Vienas iš tokių toliausiai einančių kompromisų yra siūlymas padaryti iš Vilniaus Lenkijos - Lietuvos kondominiumą. Jei neklystu, tai tokių siūlymų yra kilę iš kažkurių privačių lenkų šaltinių. Reikia pripažinti, kad toks siūlymas iš lenkų pusės yra labai tolimas žingsnis ir tikrai didelis kompromisas. Bet... Čia prisimena Salomono teisimas... Turbūt ne kiekvienam ir lenkui simpatiškas toks sprendimas, bet lietuvių tarpe tai tikrai sunku rasti, kas jam pritartų. Iš senos Lietuvos sostinės padaryti lyg kokią Afrikos džunglių koloniją, valdomą kondominiumo būdu!

Teko girdėti atsargesnių sumanymų, kurie maždaug taip motyvuojami:

"Mes žinome, kad Vilnius jums, lietuviams, yra istoriškai reikšmingas, bet mums, lenkams, jis irgi labai reikšmingas, nes tik pasižiūrėkite, kiek jis davė mūsų tautai didelių žmonių! Didelė dalis mūsų dvasinio gyvenimo surišta su Vilniumi, tai kaip gi mes galime su juo skirtis? Mes negalime įsivaizduoti Lenkijos be Vilniaus. Gal ir jūs negalite įsivaizduoti Lietuvos be Vilniaus. Bet gi žinote, kad Vilnius yra stipriai lenkiškas, bet tik labai silpnai lietuviškas, jeigu jau pripažinti, kad jame gyvendavo vienas kitas tūkstantis lietuvių, skaitant su gimnazistais... Bet tiek jau to, istorija ir visa kita reikia priimti dėmesin ir reikia pripažinti, kad lietuvių aspiracijos į Vilnių irgi nėra visai tuščios. Bet kodėl negalėtumėm padaryti iš Vilniaus vietoj mus skiriančio, mus jungiantį dalyką! Padarykime taip, kad Vilnius būtų tokia ypatinga vieta, kur ir lenkas ir lietuvis galėtų jaustis kaip namie! Padarykime taip, kad ir vieni ir kiti galėtų čia ir lankytis ir apsigyventi ir tvarkytis taip, kaip namie, pas save! Pamatytumėt, jūs, lietuviai iš to tik laimėtumėt, nes jūsų penetracija į Vilnių greičiausiai būtų aktyvesnė ir laikui bėgant jūs tikrai jaustumėtės Vilniuje gal stipriau, net negu mes..."

Ši labai gražiai nupiešta perspektyva tačiau dar nėra visai išbaigta. Ką gi tai reiškia? Ar iš Vilniaus turi būti padaryta kokia mažutė valstybėlė, pavydžiui, kaip Monaco? Ar jis turi būti kieno nors suverenume? Jei taip, tai Lenkijos, ar Lietuvos?

Vis dėlto, nežiūrint čia paminėtų neišbaigtumų, šioje mintyje yra kai kas, kuo verta susidomėti, ties kuo verta sustoti. Tai toji mintis — "padarykime, kad ir lietuviai ir lenkai čia jaustųsi kaip namie".

Kas čia turima galvoje? Manau, kad visų pirma čia galvojama apie tai, kas anksčiau abiems pusėms dažniausiai skaudėdavo. Būtent, nekalbant apie augštosios politikos problemas, buvo susidariusi dar taip vadinama

"persekiojimo" problema.

Vilniuje, Švenčionyse, Melagėnuose ar kur nors kitur lietuviai skundėsi, kad lenkiška administracija juos persekioja ir neduoda jiems naudotis natūraliomis teisėmis. Lenkai Kaune, Panevėžyje, Ukmergėje, Vendžiogaloje ar Babtuose savo keliu skundėsi, kad lietuviška administracija juos persekioja. Ir iš tikro, ir vienoje ir kitoje pusėje — kratos, areštai ir kitoki nemalonumai...

(Bus daugiau)

Ginamųjų Vilniaus miesto sienų nugriovimas

(1799-1805)

Leonid Žytkowicz

Vertė **Marijus Blynas**

(6)

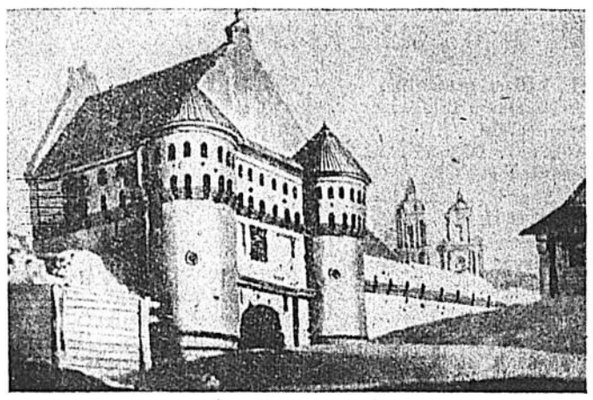

Buv. Subačiaus vartai

Sekančių 1802 metų vasarą magistratas turėjo pradėti Vilniaus vartų griovimą; vienok iškilo nenumatyta kliūtis: jau mums žinomas fundatorius ir koplyčios restoratorius Jurgis Žukovskis, turįs šalia namus, padavė civiliniam gubernatoriui protestą prieš vartų griovimą. Visai neėjo kalba apie senovės liekanos apsaugojimą, bet apie nuosavybės pretenziją ir savinimąsi. To akivaizdoje Fryzelio įpėdinis gubernatorius Lanskoj įsakė vartų griovimą, iki išsiaiškinimo su Žukovskiu, sustabdyti. Žukovskio protesto pagrindu pirmiausiai buvo aukščiau minėtos koplyčios klausimas; be to, jam buvo susidarę, kaip jis pats tvirtino, įvairūs medžiaginiai nuostoliai iš 1794 metų sukilėlių valdžios ir vėlesni administraciniai. Už tą viską jis siekė atidavimo jam Vilniaus vartų amžinam "činčui" arba — nugriovimui. Magistratas, tačiau, jo pretenzijas — kaip dokumentaliai neparemtas — atmetė, o dėl koplyčios dar pabrėžė: "kad ne asmeninio pelno tikslu, bet tikintis ateities gyvenime Dievo dovanų 1778 metais įvykdė taip pagirtiną darbą" — todėl jam netinka reikalauti kompensacijos už koplyčios pastatymo išlaidas. Greit po to magistratas kreipėsi su prašymu į gubernatorių dėl tų vartų griovimo. Keliolika dienų vėliau — matyti nesulaukęs atsakymo — magistratas kreipėsi tuo reikalu į general-gubernatorių Bennigseną, pavaduojantį, neesantį Lanskoj'į. Tuo laiku gavo Bennigseno laišką, uždraudžianti kiekvienam — be jo leidimo — imti iš sienų medžiagą; dėl tos priežasties Vilniaus vartų, o su jais ir likusių sienų klausimas nuėjo kita kryptimi. Tur būt tai turėjo ryšį su tuo laiku pradėta Vyskupų Rūmų, tuometinės general-gubernatoriaus rezidencijos, statyba, nes tikriausiai tam tikslui tapo sunaudota išgriautoji iš sienų medžiaga. Tuo buvo paneigtas Fryzelio kadaise magistratui išduotas leidimas imti iš sienų medžiagą ir tuo būdu dar kartą pamintos miesto privilegijos.

Dėl to, kad nežinome senųjų rūmų plano, pastatytų — kaip žinoma 1826 metais — negalime surasti kas buvo pristatyta; nėra išaiškinta ar kas iš tuometinio pastatymo išliko, nors ir perdirbta, iki šiolei. (Dabartiniai rūmai prie Napoleono aikštės. — Vert.).

Tų pačių 1804 metų rudenį, žodinio Bennigseno pavedimo pagrindu, duoto horodničiui Jonui Veisui, nors protestuojant magistratui, nugriovė Vilniaus vartus. Sekančių metų vasarą prieita prie Trakų vartų griovimo, tačiau dėl magistrato nusistatymo gubernatorius Lanskoj griovimą sustabdė; vienok po metų (1806 m.), Bennigseno pavedimu — nežiūrint magistrato protestų, vėl iš naujo, šį kartą — manome — galūtinai pradėta griauti Trakų vartai.

Totorių vartus horodničius įsakė nugriauti jau 1802 metų rudenį, ar tuokart tikrai tai buvo įvykdyta, ar tas reikalas užsitęsė — nežinome.

Užsilikusių sienų likučiai dalimi buvo nugriauti, dalimi, mainais už pristatymą atitinkamo kiekio plytų general-gub. rezidencijai, atiduoti tiems, kurie buvo prie jų prisistatę.

Tuo būdu, be miestą supančios sienos, išnyko Subačiaus, Trakų, Vilniaus, Totorių vartai, bokštai prie Spaso cerkvės ir ant Bokšto kalno. Vieni iš Užupio vartų — nežinome kurie — žinomi iš 1805 metų paminėjimo, kad yra suskilę ir grąso griuvimu. Tikriausiai tuo pasiremiant, tiesioginio įsakymo nežinome, jie tapo artimiausiu laiku — lygiai kaip ir Apvalusis bokštas nugriauti, nes sunku ką pasakyti apie tų likučių ilgesniam laikui išsisaugojimo galimybes. — Matyti, kaip mažesni už kitas įtvirtinimų dalis, mažiau kaip medžiagos "sandėliai" viliojo, tačiau ir jiems, po tų didesnių, atėjo eilė...

Iš visų didelių Vilniaus fortifikacijų*, beveik tris amžius gynusių Vilnių ir jo gyventojus nuo priešų, išliko nenugriauti tiktai Aušros Vartai. Nesunku suprasti, kad juos išsaugojo neabejotinas koplyčios, su stebuklingu Dievo Motinos paveikslu, buvimas.

* *

Pabaigai keletas pastabų. Visų pirma, ar galima ir toliau tvirtinti, kad senieji sustiprinimai krito nuo grobuoniškos valdžios įsakymų smūgio, prieš jausmingus — mylinčių savo miestą vilniečių protestus. Visai ne. Nors iš tikrųjų iniciatyva išėjo iš gubernatoriaus ir patvirtino caro įsakymas, vienok ar buvo gera Vilniaus gyventojų ir jų reprezentanto — magistrato laikysena? — Mažiausiai.

Nesurandame nei vieno balso, kad sustiprinimus reikia išsaugoti; priešingai — nuolat girdima, kad jie jau nereikalingi, kad juos reikia nugriauti. Magistrato kontroversija su administracine valdžia parodo tiktai ginčią dėl to, kas turi tą atlikti, kam turi priklausyti išgriautoji medžiaga; o tie, kurie karuose pasiekė rangų, ordenų ir dovanų nevisuomet norėjo ar mokėjo pagerbti miesto, kurio užkariautojais jautėsi, privilegijas.

O koks buvo magistrato vaidmuo. **Ar galima jam prikišti, kad neįstengė išgelbėti nuo sunaikinimo vertingų senosios architektūros paminklų,** kad pats prikišo rankas buvusių gražių bokštų ir vartų pavertimui skaldenomis? Sunku, tačiau, reikalauti iš to laiko žmonių, juo labiau nuo tų patarėjų ir posėdininkų, kurie vos tiktai pasirašyti temokėjo, kad įvertintų istorinius paminklus, kurių apsaugojimas tiktai neseniai yra realiai įteisintas. Sienos stabdė miesto išplėtimą, o išgriovimas davė materialinės naudos. Pagaliau dar ir dabar, ne tiktai per apsileidimą ir blogą valią pražuvo daug senovės liekanų, bet ir per jų vertingumo nesupratimą ir — ar tai vardan šantaikos ir tvarkos... Vilnius čia nebuvo išimtimi. Viduramžių, ar ir vėlesni, Europos miestų gynimosi mūrai beveik visur buvo išnaikinti; pavyzdžiui Krokuvoje, Krokuvos Respublikos laikais, būtinai reikėjo vikrios Felikso Radvanskio argumentacijos, kad senatas atsimestų nuo savo sumanymo nugriauti Florijono vartus ir Barbakaną, tačiau gražios rotušės nepavyko išsaugoti. Panašiai buvo ir kitur. Pavyzdžiui — senoje Varšuvoje jau nuo antros 18 amžiaus pusės magistratas pradėjo išpardavinėti sienas ir bokštus privatinių nuosavybių ploto padidinimui. Jų likučiai, nepalaikomi, išgriuvo arba tapo nugriauti, taip — kad vos tiktai smulkūs fragmentai išsilaikė iki šių laikų.

Dabartinė simetrijos ir tvarkos dvasia išgriovė miestą apsupančius akmeninius laukus, kad išvalius vietą naujiems pastatams.

Kitas klausimas, ar Vilniaus magistratas dorai ir tinkamai suvartojo gautąją iš sienų ir — sudarančią visuomenės nuosavybę — medžiagą; tačiau šaltiniai nedavė į tai tikro atsakymo.

* *

* (Miesto sienos ilgis siekė 2,9 km., o apjuosto siena miesto plotas apie 0.8 kv. km. Vilnius tuo atžvilgiu prilygo Krokuvai, kurios sienų ilgis siekė 3,1 km., o plotas — 0.9 km. žiūr. A. Juškevičius ir J. Maceika. **Vilnius ir jo apylinkės.** — Vert.).

(Pabaiga)

Šalpos reikalai

Apie šalpos esmę

Kilęs spaudoje ginčas tarp Gautingo ligonių ir Balfo verčia susimąstyti. Kaip galėjo atsitikti, kad šelpiamieji pasišiaušė prieš šelpėją, vargšai prieš geradarį? Daug tautiečių statysis klausimą, kas ten atsitiko.

Ginčas esmėje kilo dėl to, kad šelpiamieji gavo daug jiems nereikalingų ir nenaudotinų dalykų. Normaliai šelpiamieji turėtų šalpą priimti su dėkingumu, bet ką gali veikti ligonis, gaunąs parengtą bendroj virtuvėj maistą, visokiais milteliais? Kaip tik tie milteliai sudarė šalpos daugumą. Dėl to šelpiamųjų šauksmą reikia suprasti ne kaip skundą dėl mažumo šalpos, bet kaip širdyje susitelkusių jausmų prasiveržimą. Ligoniams nenaudingi produktai ir daiktai stovyklose gyvenantiems tautiečiams būtų brangianybė. Jie jų gauna mažai, o ligonims duodama perdaug. Ar tokia šalpa prasminga?

Balfas sukurtas kilniais ir girtinais tikslais — moraliai ir materialiai šelpti į vargą patekusius benamius tremtinius. Jo iniciatoriams reikia reikšti giliausią padėką ir pagarbą. Tačiau metų bėgyje Balfo šalpa kiek sušlubavo. Negalima kaltinti šalpos vykdytojai, nes ten buvo statomi tam parinkti žmonės.

Dėl to pasireiškę negerumai yra mūsų bendra negalė.

Balfo pirmininkas kan. Končius šį pavasarį atvyko nauju, gražiu automobiliu pas Gautingo ligonis ir aiškino, kad jų Balfui daromi priekaištai, esą be pagrindo, nes ligonys gerai atrodo ir jau esą gavę daugiau šalpos už kitus tremtinius. Toliau pareiškė, kad Balfas tiek daug pinigų neturi, kad galėtų šelpti pinigais, nes žmonės mažai aukoja. Iliustruodamas Balfo sunkumus šalpos darbe jis, tarp kito, pastebėjo ir šalpos darbuotojų nesąžiningumą. Taip pvz., savo laiku Švedijoje Balfo atstovas ėmęs 800 kronų algos per mėn., nors Švedijoje buvę vos keli šimtai šalpos nelabai reikalingų lietuvių. Prie to dar galima pridurti, kad Balfo iš Amerikos atsiųstiems į Vokietiją įgaliotiniams buvo pavesta šalpą vietoje organizuoti bei prižiūrėti. Tačiau ir jie visi mažų mažiausia susikompromitavo, nes gavosi įspūdis, kad jie daugiau rūpinosi savo privačiais reikalais, net spekuliacija užsiiminėjo, kad tik greitai sužėrus daugiau turtų. Kokiais moralės dėsniais jie vadovavosi savo darbe? Kas viename reikale nesąžiningas, tas ir kitur gali būti toks pat. Mes tylėjome, nenorėdami jų elgesio kelti viešumon. Ar tylėjimu galime tokias žaizdas užgydyti?

Tokie ir panašūs faktai mažina pasitikėjimą Balfu, tiek tremtinių tiek Amerikos lietuvių tarpe. Negalima stebėtis, jei Amerikos lietuviai negausiai aukoja per Balfą ir, kad iš kitos pusės, šelpiamieji reiškia pasipiktinimą. Amerikos lietuviai aukojo ir aukoja be galo daug, jie tiesiog aukojasi tremtinių labui, bet ir turi teisę reikalauti, kad jų šalpa pasiektų tikslą — padėtų vargstantiems.

Kitoje pusėje šelpiamieji. Ir jų tarpe plačiai įsigalėjo pažiūra, kad dabar šalpos užduotis nėra tik vargstantiems padėti, bet ir lengvas pasipelnymo šaltinis. Dažnai matome, kad tremtinio sąlygose šalpos nelabai reikalingi žmonės randasi pirmose šalpos prašančiųjų eilėse, įrodinėdami ,kad jiems šalpa labai reikalinga. Kiti vėl įsiprašytą šalpą sunaudoja pasismaginimui arba pramogai. Tas byloja, kad žmonių sąžinės balsas užtemo. Tokie nepagalvojo, kad galėdami apsieiti be šalpos, bet jos reikalaudami, jie išplėšia iš šalpos organizacijos tikrai vargstantiems reikalingus šalpai išteklius ir apgaudinėja tikrai vargingiems padėti norinčius.

Dėl to, nesiginčykime tiek daug dėl senų batų ar miltelių, bet daugiau kalbėkime, kaip kovoti prieš šelpiančiųjų ir šelpiamųjų asmenų krikščioniškų ir pilietinių dorybių trukumą. Kokie doros įstatymai liepia šalpą paversti asmens bizniu ar pasipelnymo šaltiniu?

Šalpa atliks savo paskirtį, kai ji bus organizuojama ir vykdoma doros įstatymais.

J. Grigolaitis

Visi įsigykite ką tik išleistą žinomo rašytojo Stasiaus Būdavo apysaką

VARPAI SKAMBA

Galima gauti leidykloje "LIETUVIŲ DIENOS", 9204 So. Broadway, Los Angeles 3, Cal., spaudos kioskuose ir "Dirvos" administracijoje. Kaina $2.50.

Ligonių atsakymas BALFui

Gautingo Apylinkės Valdyba patikslina savo paskelbtą keliuose laikraščiuose straipsnį, liečiantį lietuvių džiovininkų šelpimą.

Nuo 1951 metų sausio mėn. 1 d. iki 1952 metų gegužės mėn. 5 d. Gautingo lietuviai džiovininkai, Balfo duomenimis, yra gavę iš Balfo grynais pinigais 1.897,14. Tačiau iš tos sumos didžiausią dalį, būtent DM 937,-16 gavo du ligonys teisininkai iš Lietuvių Teisininkų Draugijos per BALFą, be to, vienas ligonis iš savo pažįstamo, pasinaudojant Balfo tarpininkavimu, gavo DM 51.— Iš likusios sumos 7 ligonys iš Balfo, kaip asmeniška šalpą, betarpiai gavo DM 358.— Tokiu būdu visiems likusiems ligoniams per minimą laikotarpį atiteko DM 551,45, arba 70-čiai ligonių per 16 mėnesių apie DM 8.— asmeniui.

Iš spaudoje minimų Balfo gėrybių Gautingo ligonys nėra gavę žemiau išvardintųjų:

1) 2. 6. 1951 — Pieno Miltelių — 675 lb.

2) 2. 11. 1951 — Cukraus — 200 lb.

3) 2. 10. 1951 — 53 Care pakietai po 24 lb.

4) 13. 6. 1951 — Cigarečių — 800 štukų ir

5) 21. 8. 1951 — Vienas Care pakietas 954 lb.

Balfo paminėtam straipsnyje sakoma, kad lietuviai ligonys dar šelpiami ir kitų šalpos organizacijų, kaip pvz., NCWC, LWF, WCC ir kitų. Turime pažymėti, kad lietuviai iš jų tiesioginės šalpos negavo.

Dėl Balfo spaudoje paskelbtų kainų tenka pastebėti, kad jos toli prašoka faktinas vietos kainas.

Šis kainų išputimas ir negautos gėrybės sudarė tą didelį skirtumą, vertinant šalpą pinigais, todėl ligonių gautų gėrybių vertė sudaro tik apie trečdalį Balfo rašte minimos DM 20.034,44 sumos. Tat ir tvirtinimas, kad kiekvienas ligonis esąs gavęs į mėnesį gėrybių DM 22,36 vertės, yra fantazija.

"Drauge" Nr. 132 iš š. m. birželio mėn. 6 d. minėtų 400 dolerių Clevelande surinktos sumos ir Balfo Centro Valdybos iždininko p. A. S. Trečioko pareiškime spaudai minimų 350 dolerių, Gautingo Apylinkės Komitetas iki šiol nėra gavęs.

Po mūsų straipsnio pasirodymo spaudoje, atvykęs pas mus Balfo Pirmininkas prof. dr. kan. Končius padarė mums išsamų pranešimą apie jo daromus žygius šalpos, emigracijos ir kitais reikalais. Taip pat iš kan. Končiaus padaryto pranešimo patyrėme, kad jis labai mažai, ar tiesiog klaidingai buvo informuotas apie Balfo vykdomus šalpos darbus Vokietijoje. Vėliau, diskusijų metu, ligonys prašė kan. Končių, kad Balfas mums, Gautinge besigydantiems lietuviams, nesiųstų šalpą įvairių miltelių pavidale, bet nors kiek paremtų pinigais. Balfo Pirmininkas pilnai suprato šį mūsų nuoširdų prašymą ir žadėjo ateityje ligoniams nepanaudotinų produktų nesiųsti, o vietoje jų — paremti pinigais.

Už prof. dr. kan. Končiaus atsilankymą ir jo padarytą įdomų pranešimą Gautingo ligonys yra labai dėkingi.

Tuo pačiu ligonys prašo Balfo pirmininką padaryti atitinkamų žygių, kad ateityje visuomenė nebūtų klaidinama netiksliais daviniais, kurie sudaro įspūdį, kad Gautingo ligonys yra labai nedėkingi ir stato perdidelius reikalavimus.

Gautingo lietuvių ligonių vardu
Apylinkės Valdyba
Gauting, 1952. 7. 5.

AR BALFas PADEDA GIMNAZIJAI

'Dirva" 1952 gegužės 22 d. Nr. 22 Mūsų spaudos apžvalgos skyriuje klausia "Ar tai tiesa?" Ir iš Vokietijoje leidžiamos "Tremties", kuri Nr. 77 rašo Vasario 16 Gimnazijos likimo reikalu, persispausdina, be kitų, šiuos žodžius: "Štai BALFo pirmininkas Končius, pakeliui į Eucharistinį kongresą Ispanijoj, užsukęs Vokietijon ir aplankęs eilę stovyklų, keliomis progomis pareiškė, jog jis yra priešingas Vasario 16 Gimnazijai aukų rinkimui".

Laikau savo pareiga pranešti, kad BALFo Pirmininkas dr. J. B. Končius, atvykęs į Europą, jau balandžio mėn. 28 d. aplankė Vasario 16 Gimnaziją, smulkiai susipažino su visais jos reikalais, rado, kad Gimnazija labai sunkiai verčiasi, ir tuojau pat pažadėjo rimtą paramą. Po kelių dienų, balandžio 30, vėl atvyko čia iš Bremeno su CARE Direktorium ir dviem jo bendradarbiais ,kurie, to paties dr. J. B. Končiaus paskatinti, atvežė Gimnazijos mokiniams anglų kalba knygų ir vienai vargstančiai daugiavaikei šeimai dovanų. Supažindinęs CARE Direktorių su Gimnazija, BALFo Pirmininkas pasitarė su Gimnazijos vadovybe ir Ūkio Komitetu apie reikalingą pagelbą Gimnazijai, čia pat išrašė raštą BALFo skyriui Europoje išsiųsti Gimnazijai reikalingiausio maisto ir patarė Gimnazijos vadovybei kreiptis su sąrašu į NCWC, kur jo esą sukalbėtą Gimnazijai naujų drabužių ir avalynės.

Netrukus Gimnazija gavo iš NCWC ir aptaisė visus savo ir pradžios mokyklos mokinius ir tarnautojus naujais baltiniais, drabužiais ir avalyne. Tuojau atėjo iš BALFo ir dideli kiekiai maisto: taukų, lašinių, kiaušinių miltelių, cukraus ir kitko. O Gimnazijos sandėliai jau buvo visai besibaigią, nežinia, ką būtų reikėję daryti dieną po dienos, nes ir pinigų nebebuvo.

Birželio 28 d. BALFo Pirmininkas tretį kartą atsilankė Gimnazijoje, smulkiai painformavo jos vadovybę, kas jau jo nuveikta Gimnazijos perkėlimo reikalu ir davė visą eilę labai svarbių nurodymų ir patarimų Gimnazijos egzistencijos reikalu. — Kaip gi jis "priešingas Vasario 16 Gimnazijai aukų rinkimui?"

Iš mano čia pareiškimo gali susidaryti įspūdis, kad, gavus didelius kiekius maisto, Gimnazija daugiau nieko ir nebereikalinga. Tačiau ne. Gimnazijai su jos bendrabučiu išlaikyti reikia apie 10000 DM mėnesiui, o BALFo produktų suvartojama už nepilnus 2000 DM. Taigi dar daug trūksta grynais pinigais. Kam gi? Duonai, bulvėms ir kitoms daržovėms, bendrabučio nuomai, šviesai, kurui, tarnautojams atlyginti, švarai palaikyti ir taip toliau.

BALFas daug davė Gimnazijai, tikimės, ir toliau duos. Bet trūksta ir grynų pinigų, tik tas trūkumas jau visų išgalinčių lietuvių rūpestis, nes BALFas juk ne Vasario 16 Gimnazijai išlaikyti susikūręs, o visiems varge esantiems tremtiniams padėti.

Gimnazija labai dėkinga visiems lietuviams, kurie susirūpinę jos likimu, taip pat dėkinga ji ir BALFui, kuris tų pačių lietuvių sukurtas ir palaikomas.

A. Giedraitis
Vasario 16 Gim. Direktorius

Seniausias ir gražiausias ilius truotas lietuviškos minties žur nalas.

MARGUTIS

Įsteigė kompozitorius

A. VANAGAITIS

Kaina metams $3.00

Susipažinti siunčiamas dovanai.

6755 So. Western Ave,

Chicago 36, Ill.

GREETINGS
To Our Lithuanian
Friends and Patrons

The U. S. Wallpaper and Paint Co.

6001 EUCLID AVENUE

HE 1-6944

BEST WISHES
To Our Friends and Patrons

KRITZER'S BAKERY

Finest Baked Goods and Dairy Products

14100 Kinsman Rd. LO 1-9725

Isser Kritzer, Prop.

Ar pažįsti šį kraštą

Chicaga — kultūros ir nusikaltimų miestas

— Chicaga — nepaprastas miestas, čia Tamsta rasi visokiausias priešingybes — aiškino man atvykus į šį miestą seniau jame įsikūręs. Nori pamatyti muziejų? Nueik į tokį Field'o pastatą ,nepakaks pačiam ir vienos dienos. Universitetai? Jų net keletas ir visi neblogi. O kur nusikaltimai? Kur padugnių gyvenimas? Jei New Yorkas Amerikos nusikaltėlių pasaulio smegenys, tai Chicaga — didžiausias vykdymo centras. Čia rasi neribotas galimybes gauti darbo, čia susikerta įvairiausios pramonės ir prekybos šakos, čia puikiausios galimybės studijuoti, čia gali pamatyti gražiausią fontano apšvietimą, čia . . . ir t.t.

Žodžiu, mūsų chicagiškio žodžiais tai tikrai vertas dėmesio miestas, tik panorėk su juo arčiau susipažinti.

Jau pereitą kartą buvo rašyta, kad šiam miestui pažinti keletos dienų tikrai nepakaks. Ir New Yorkas ir Chicaga tai miestai, kuriems reikėtų paskirti daugiau laiko, jei norėtum juos pažinti kiek plačiau ir ne tik iš vad. lietuviškosios kolonijos pusės. Apie šio didmiesčio lietuviškąjį gyvenimą galima būtų parašyti daug, tačiau autorius pasitenkins tik pravažiuojančio keleivio pastabomis ir tai kitą kartą. Šį kartą meskime dar žvilgsnį į Chicagos kultūrinį ir kitokį veidą.

Kaip ir kituose Amerikos didmiesčiuose, taip ir čia, rasime visą eilę muziejų, kurie europiečiui, mačiusiam Paryžiaus, Vienos, Muencheno ar Berlyno meno pastatus bei juose sukrautus turtus, nepadarys didesnio įspūdžio. Bet visdėlto tie žiūrovai turės pripažinti, kad daugelis tų muziejų — New Yorke, Washingtone, Bostone ar toje pačioje Chicagoje — įrengti turtingai, kai kurie skyriai savo eksponatų gausumu praneša ir europinius muziejus, o savo pastatų požiūriu, jų moderniškumu jie nedarytų gėdos ir Europos sostinėms.

Viename gražiausių miesto rajonų, prie Michigan ežero, pastatytas Chicagos Gamtos Istorijos Muziejus jau kreipia praeivio dėmesį savo didingu, masyviu pastatu. Savo rinkiniais jis laikomas vienu svarbesnių Amerikoje ir turi keturis pagrindinius skyrius: antropologijos, geologijos, botanikos ir zoologijos. Dar labiau vertas dėmesio Mokslo ir Pramonės Muziejus, kitaip vadinamas Field'o muziejum. Jame gausu rinkinių iš įvairių mokslo sričių: elektros, fizikos, medicinos, daug dėmesio skirta televizijai, geležinkeliams ir kt. Muziejuje įrengtas mechanizuotas ūkis su mechaniška karve ir lankytojai net nuleidžiami žemyn į kasyklos šachtos modelį. Daug kas matytino ir Meno Institute, esančiame gražioje Michigan Avenue. George F. Harding muziejuje lankytojas ras, palyginti, gausius ginklų rinkinius, viduramžio ir renesanso baldus ir kt. Chicagoje būnant verta pamatyti Planetariumą, o gyvūnų mėgėjai galės rasti pasitenkinimo bestebėdami įnamius šio miesto zoologijos sode ar aqarijume. Tai dalykai, kuriuos lengva rasti kiekviename didesniame Amerikos mieste ir jie mažai kuo skirsis.

Palyginus su miesto dydžiu, Chicaga galėtų tų kultūros institucijų turėti žymiai daugiau, tačiau turint galvoje nepaprastą miesto išaugimą tik vieno šimtmečio bėgy, labai didelį prekybos ir pramonės šakų sužydėjimą ir išsišakojimą, atrodo sunku ir benorėti didesnės miesto duoklės dailiosioms mūzoms. Tai, ką miestas turi šioje srityje, pakanka patraukti ir europiečio turisto dėmesiui ir tik artimesniam apsižvalgymui tas turistas turėtų paaukoti daugiau kaip vieną dieną.

Keli universitetai ir augštosios mokyklos sakytų, kad Chicagoje ne tik siaučia gangsteriai ir pjaunami galvijai skerdyklose. Iš penkių universitetų labiau minėtinas Chicagos Universitetas pietinėje miesto daly, pasižymįs savo gotiško stiliaus pastatais ir garsus savo progresyviąja auklėjimo sistema. Kiti universitetai — vad. Šiaurės Vakarų U-tas, Illinois, Loyolos ir DePaul U-tas. Iš kitų augštųjų mokyklų vienas svarbesnių visame krašte yra Illinois Technologijos Institutas, auklėjąs būsimuosius inžinierius. Chicaga turi ir ketverių metų mokytojams rengti koledžą. Be šių mokyklų čia rasime dar šimtus kitų. Visose mokosi šimtai tūkstančiai jaunimo ne tik iš Illinois, bet ir iš tolimesnių krašto valstybių.

Kultūrinis miesto gyvenimas neįmanomas be teatro ir muzikos. Teatrų, su nuolatine būstine, yra bent trejetas, bet šiaip miestui labiau būdingi gastroliniai New Yorko Broadwayaus teatrų spektakliai. Palyginus su Europos miestais, tai juokingai mažas skaičius. Geros muzikos mėgėjai turi simfoninės muzikos rūmus su geru Kubeliko vadovaujamu orkestru, o vasaros metu tas pats orkestras groja toliau nuo miesto centro esančiame Ravinia parke ir konvertai vyksta šalia ežero gražiame Granto parke, sakytume, koncertai liaudžiai.

Tiek "stebuklų" kiek New Yorke tikrai neatrasime šiame mieste — milžine. Bet, jei kas sugebės nugalėti miesto nuotolius ir suskubs laiku, tai verta aplankyti turistinę Chicagos įžymybę — Buckinghamo fontaną, Granto parke ties pačiu ežeru. Jis vakare tik pusvalandį apšviestas teikia 45 milionų žvakių jėgos spalvotas šviesas ir kyla ligi 100 pėdų į viršų. Įdomu būtų pamatyti ir vad. Soldier Field stadioną, kuriame gali tilpti net 200,000 žmonių ir keletą kartų per metus vyksta didingi spektakliai (kovos, religiniai vaizdai ir kt.).

Negalima būti Chicagoje ir nepamatyti skerdyklų, kurių pastatai užima net 475 akerius žemės ir juose laikinai apgyvendinama per pusę miliono galvijų. Netoli skerdyklų ir Tarpt. Amfiteatras, kuriame ateinantį pirmadienį demokratų partija pradės savo nemažiau triukšmingą, kaip respublikonų, konvenciją išrinkti kandidatams į prezidento vietą.

Miesto lankytojas dar gali susigundyti pasikelti į Tribune dienraščio ar Wrigley dangorėkio bokštus ir mesti žvilgsnį į miesto panoramą ir tai būtų jau beveik viskas matytina. Kas dar liktų, tai keletas gražesnių pastatų, porą bažnyčių, palyginti, gausūs parkai, statomas didingas, milžiniško masto Medicinos Centras ir . . . plotai, plotai, kurie miestą mažiau pažįstantį, sakytume, tiesiog pjauna. Iš dalies dėl jų, labai daug vėliau čia atsiradusių ateivių prisipažins visai net nematę minėtų kultūrinių turtų ir įžymybių.

O mus, tamsta, taip ir pamiršai — suriks Chicagos požemis. O taip, dovanokite, būtų neteisinga pamiršti tai, kad šį miestą galima laikyti krašto nusikaltimų didžiuoju centru, spinduliuojančiu į kitas krašto vietas. Daug knygų išleista apie šio miesto įvairiausios rūšies nusikaltėlių, gangsterių, prostitucijos žygdarbius bei lizdus, pasibaisėtinus ypač ta prasme, kad visa tai per vad. požemio sindikato kanalus siejasi ne tik su miesto valdžia, policijos viršūnėm, bet ir siekia augščiausias krašto valdžios vietas. Tai labai įdomi tema, bet ją palikime kitam kartui.

KLAUSIMAI IR ATSAKYMAI

Kuri valstybė perskirta į dvi dalis?

Michigan. Tai vienintelė valstybė, prisišliejusi prie penkių ežerų — Superior, Michigan, Erie, Huron ir Ontario. Michigan v. didžiausi miestai — Detroit, Grand Rapids, Flint, Dearborn ir Saginaw, o sostine yra Lansing. Grand Rapids miestas laikomas baldų prāmonės (furniture) centru. Du ežerus — Superior ir Huron jungia vienas gyviausių pasauly kanalų — Sault Ste. Marie kanalas.

Tafto ir Eisenhowerio gimimo datos?

Respublikonų išrinktas kandidatu į prezidentus D. D. Eisenhower yra gimęs 1890 m. spalio 14 d., o senatorius R. A. Taft — 1889 m. rugsėjo 8 d.

Kokia yra žodžio "jeep" kilmė?

Ant pirmųjų tos rūšies ketvirties tonos auto mašinų, skirtų žvalgybos tikslams kariuomenei, buvo užrašytos raidės "G. P." ir tai reiškia General Purpose. Jeep žodis ir kilo sutrumpintai rašant šiuos žodžius (pirmosios raidės).

Kiek yra Clevelandų Amerikoje, kiek Kaunų?

Cleveland miestas yra ne tik Ohio valstybėje, bet tokio pavadinimo mažesnių vietovių rasime net 16 valstybių, būtent: Arkansas, Florida, Georgia, Illinois, Minnesota, Mississippi, Missouri, New York, N. Carolina, N. Dakota, Oklahoma, S. Carolina, Tennessee, Utah ir Virginia. Neteko girdėti apie Kaunus ir Vilnius Amerikoje, tačiau Berlynų, Paryžių ar Romų atsiras beveik nemažiau kaip ir Clevelandų.

Parengė V. Al.

Amerika - sidabras o Lietuva - auksas!

"Svarbiausias stovyklos uždavinys — suvesti berniukus veidu veidan su gamta", — rašė skautybės sąjūdžio kūrėjas lordas R. Baden-Powellis. Kaip tik tokias sąlygas teikia skautams Bostono amerikiečių skautų Loon Pond Camp prie Lakeville, Mass. Tam palapinių miestui priklauso 150 akerių gražių šilų ir pievų. Susimąstęs skaidrus ežerėlis teikia puikias maudymosi ir plaukiojimo sąlygas. Šio miesto "Meškos" stovyklavietę (camside Bear) buvo užėmę 9 dienoms Bostono kęstutėnai ir lapinai. Po spartaus įsikūrimo, birželio 29 d. pakylo stovyklinė vėliava ir paskelbta "Rambyno" stovyklos pradžia. Toliau sekusios dienos prabėgo lyg sapnas. Stovyklavo 32 skautai ir vadovai. Kiekvienas įgavo reikiamo patyrimo — vadovavo jaunesniems, pritaikė gamtoje praktines skautavimo žinias ir įsigijo naujų, gamindamas valgį stovyklai— įvertino mamos triūsą namie virtuvėje ir pn. Buvo miela stebėti, kaip skautukai kasdien keitėsi vis geryn.

Loon Pond Camp turi daug priemonių stovyklautojų lavinimui: lankų ir šautuvų šaudyklas, gamtos muziejų, laivelius, maudyklę, pionierijos ir mazgų klases, palapinių įrangos parodėlę ir pn. Tomis priemonėmis naudojosi ir mūsų skautai.

Džiugu pabrėžti, kad iš amerikiečių skautų mūsiškiai sulaukė didelio dėmesio. Jų vadovai ragino savo skautus lankyti "Rambyną" ir stebėti lietuvius skautus. Nuolatos girdėjome iš jų žodžius apie mūsų skautų "outstanding camp". Liepos 4 d. prie didžiojo vėliavos stiebo, Loon Pond Camp centre, buvo įrengta "Rambyno" parodėlė, kurią aplankė visi 400 stovyklautojų. Rambyniečiai neatsiliko ir stovyklinėse varžybose. "Auksо drugio" žaidime viena jų skiltis surinko 15 taškų — "nugetų" ir laimėjo pirmą vietą.

Amerikiečių skautų "Order of Arrow" brolija, kurion patenka tik rinktiniai skautai, leido "Rambyno" stovyklai parinkti 5 kandidatus ton brolijon. Tie kandidatai po Loon Pond Camp sezono turės atlikti vienos paros iškylą gamtoje, kur atlikę sunkius uždavinius ir įrodę savo tinkamumą, galės tapti "Order of Arrow" nariais.

Amerikiečių skautų vadovybės dėmesį ir prielankumą išreiškė Loon Pond Camp vicedirektorius Herb, kuris atsilankė į "Rambyno" stovyklos uždarymo iškilmes liepos 5 d. Nuleidus vėliavą, po Marijos giesmės prie rūsenančio aukuro, jisai savo žodyje išreiškė pasigerėjimą "Rambynu" ir kartu ragino mūsų skautus išlikti tikrais lietuviais. Anot jo žodžių, lietuviai skautai įnešdami amerikonų tarpan savo gaivią dvasią, tapdami šio krašto piliečiais, privalo nepamiršti savo Tėvynės. "JEI ŠIS KRAŠTAS JUMS YRA KAIP SIDABRAS, TAI JŪSŲ TĖVYNĖ — AUKSAS!" — užbaigė šis senas pirtyręs amerikiečių skautininkas.

Itin džiugus reiškinys buvo gausūs svečiai "Rambyne". Jų turėjom kasdien, bet liepos 5 d. jų suvažiavo per šimtą. Tas irgi stebino amerikiečius, nes jų stovyklavietės neturėjo tiek svečių. Tą vakarą prie laužo lietuviškos dainos ir sutartinės dar puikiau ir galingiau skambėjo. Miškas, daina ir lietuviai susiliejo į kažką vieną, ko dar neatsiekė šio krašto vaikai.

Laužai užgęso, skautai grįžo namo, bet jų širdyse jau ir vėl tūno ilgesys — jie vėl kantriai lauks 50 savaičių, kol kitą vasarą važiuos stovyklon.

Paskutiniąją stovyklavimo dieną, liepos 6 d., mūsų skautai įgavo patyrimo kovoje su miško gaisru. Netoli nuo "Rambyno" besočios liepsnos pradėjo ryti gražiąsias pušaites ir siekė sunaikinti "Backwoods" šilą. Lietuviai skautai pirmieji atvyko gaisro vieton ir užplakė liepsnas šakomis, o vėliau atvykę kiti stovyklautojai ir ugniagesiai baigė gesinti rūkstančius kelmus.

Bostono skautai ir jų vadovai reiškia nepaprastą padėką šv. Petro parapijos klebonui kun. Pr. Virmauskiui, dr. B. Kalvaičiui ir kitiems mieliesiems bičiuliams už skanias ir gaivias lauktuves ir nepaprastai skaitlingą atsilankymą "Rambyno" stovykloje. Didelis dėkui automobilių savininkams už parvežimą skautų iš stovyklos namo.

Jausdami lietuvių visuomenės susidomėjimą skautybe ir sulaukdami paramos, mūsų skautai dar tvirčiau žengs DIEVUI, TĖVYNEI ir ARTIMUI kelių!

NEW YORKO SKAUTŲ LAUŽAS

Paskutinį birželio sekmadienį New Yorko skautai Forest Parke turėjo smagų Joninių laužą. Kun. Pakalniškis skaitė pašnekėsį apie lietuvio skauto pareigas. Anot jo — skautų obalsis privaląs dabar būti kiekvieno lietuvio obalsis — kelrodis. Paskiri vienetai turėjo savo sueigas, o po jų bendri pavakariai. Iškyla užbaigta improvizuoto laužo programa, nes parke negalima kurti ugnies. Be 60 skautų šioje iškyloje dalyvavo per 30 skautų bičiulių.

RAŠOMOSIOS MAŠINĖLĖS

Garsiosios SMITH-CORONA 44-rių raktų portatyvės rašomosios mašinėlės PILNU LIETUVIŠKU raidynu arba VISAIS lietuviškais ženklais NEPAKEISTAM amerikoniškam raidyne, gaunamos išsimokėtinai pas V. Bartkus, 712 E. 92 St., Cleveland 8, Ohio. Telef.: LI 1-6716. (52)

CHICAGIEČIAI, ĮSIDĖMĖKITE

DR. ANTANAS RUDOKAS, O. D.

tikrina akis, pritaiko akinius, keičia stiklus
4701 S. Damen Ave. Chicago 9, Ill.
(47-sios ir Damen kampas)
Priima 6-9 val. vak.;
šeštad. 10 v. r. — 6 v. v.; trečiad. tik susitarus. Tel. YA 7-7381

TAUPYTI GALITE IR LAIŠKAIS!
TAUPYKITE PAS SAVUS!
STANDARD FEDERAL
STIPRIAUSIA TAUPYMO ĮSTAIGA AMERIKOJE MOKA AUKŠTA DIVIDENDĄ
TURTAS ..... per $31,000,000
ATSARGOS FONDAS ..... „ $ 3,000,000
STANDARD FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 Archer Ave., Chicago 32, Ill.
JUSTIN MACKIEWICH, prezidentas • Telef. VIrginia 7-1141
Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9 ryto iki 4 val. po pietų, ketvirtadieniais nuo 9 ryto iki 8 vakaro, trečiadieniai uždaryta.

Mes duodam ir iškeičiam Eagle Stamps

THE MAY CO'S BASEMENT

Moterų $1 ir 1.50 Pilnai Išdirbtos

Telefono užsakymai pildomi perkant nemažiau kaip 2.01, su taksais. Visą dieną šeštadienį ir pirmadienį nuo 9 ryto iki 9 vakaro

Šaukite CHerry 1-3000

NYLON Kojinės

51 ir 60 rūšies plačiausioj vietoj

Trūkumai šių kojinių vos galima pamatyti. Puikus pirkinys šia kaina. Gauk gerą atsargą vėlesniam nešiojimui. Visose spalvose. Dydžiai 8½ iki 11.

59c pora

3 poros už 1.65

The May Company rūsys, kojinių dept.

SENIAU IR DABAR

K. S. KARPIUS

DARIUS IR GIRĖNAS IŠSKRIDO!

Liepos 15-16-17, 1933 m. Chicagoje buvo suvažiavę daug lietuvių. Jie tada suvažiavo Chicagos Šimtmečio Progreso Parodoje išklausyti Lietuvių Dienos programą.

Chicagon atskrido 24 Italijos kariški lėktuvai vadovaujami gen. Italo Balbo, kurių priėmimui taip pat buvo didelės iškilmės.

Amerikietis lakūnas Willey Post išskrido (iš New Yorko) rekordinei kelionei aplink pasaulį, nes liepos 15 pasitaikė ilgai lauktas geras oras, ir iš New Yorko išskrido Lietuvon ir mūsų lakūnai — Darius ir Girėnas.

Nors parodoje buvo lietuvių programa, ir Jievutė Paulekiūtė (dabartinė Rockefellerienė) pragarsėjo kaip lietuvaitė gražuolė, ir buvo kalbama — rašoma apie Jack Sharkio rungtynes, bet visų tada Chicagoje buvusių lietuvių mintys buvo kur tai toli — aukštai, drauge su "Lituanica".

Visą liepos 16 dieną, sekmadienį, parodos metu, lietuviai tik ir kalbėjo - rūpinosi apie tų lakūnų pasisekimą. Pagaliau, nesant žinių, mus, tada Chicagoje vaikščiojančius, apėmė rūpestis. Liepos 17 d. buvo surengta Amerikos Lietuvių Prekybos ir Pramonės Rūmų (Chamber of Commerce) konferencija, kurioje be kitų dalyvavo Lietuvos ministras B. K. Balutis iš Washingtono ir Lietuvos konsulai.

Ir štai, mūsų tarpe, posėdžio metu, kaip bomba sprogsta liūdna žinia — Darius ir Girėnas žuvo!... Pravirko lietuviai tame posėdyje, ilgai negalėdami žodžio ištarti: pravirko lietuviai visur kitur.

Chicagos laikraščiai apie tą tragediją talpino pranešimus didžiausiomis raidėmis pirmam puslapyje. Visos kitos didelės žinios buvo nustumtos į kitus puslapius. Net apie italų lakūnų atskridimą buvo nukelta į kitą puslapį ,o pirmame puslapyje patalpinta kapitono Stepono Dariaus klūpanti motina. Dariaus motina, Augustina Degutienė, tada 60 m. amžiaus, gyveno Chicagoje. Tai buvo didelė Chicagai žinia.

Pasiruošimai kelionėn

Grįžęs iš Lietuvos į Ameriką po pirmutinio garsaus lakūno Lindbergho nuskridimo į Paryžių, Steponas Darius, pradėjo svajoti pakartoti Lindbergho žygį, bet jo noras buvo nuskristi į Lietuvą. Radęs talkininką chicagietį Girėną, Darius rimtai pradėjo ruoštis skridimui. Reikėjo ir lėktuvo ir tam lėktuvui specialių pagerinimų ir priedų, kad galėtų virš 4,000 mylių skridimą įvykdyti. 1932 metų vasarą ir rudenį jiedu rimtai pradėjo rengtis, ir nors tada buvo Amerikoje sunkūs laikai — depresija, jiedu pasitikėjo mūsų visuomenės parama ir visuomenė kiek galėjo juos neapvylė. Jiedu pradėjo lankyti didesnes lietuvių kolonijas, daryti skraidymo parodas, pavežioti lietuvius savo lėktuvu. Beveik visi lietuviai tada, kas tik norėjo, pirmą kartą pasikėlė į orą ir jų fondas, nors lėtai, bet augo. Jų fondas nebuvo gausus, o įrengimų tokiai kelionei reikėjo daug. Jiedu taupiai pirkinėjo lėktuvui reikmenis kur tik sužinojo prieinamesnę kainą. Taip vienas dalis pirkosi Chicagoje, kitas Clevelande, kitas Detroite, o be kitų bandė visai apsieiti. Nei jie nei visuomenė neabejojo, kad jie skris — ir jie savo prižadą išpildė liepos 15, 1933 metais.

Jų žygio nerėmė tik mūsų kairioji grupė — komunistai ir socialistai. Jie neigė ir pašiepė tuos du pasiryžusius jaunuolius.

Bet užtai Chicagos "Naujienos", po Dariaus ir Girėno žuvimo, jausdamos visuomenės susijaudinimą, sugalvojo padaryti biznį iš antro skridimo — taip karštai "patriotiškai" ėmėsi to antro skridimo organizavimo, kad paskiau jau patys smerkė tuos visus lietuvius, kurie jų projekto nerėmė, visai nerausdami iš gėdos dėl savo pasielgimo su Darium ir Girėnu. Tas antras skridimas tada buvo ne lakūnų idėja, bet Grigaičio, taigi jis lakūnus keitė, kitus rinko, kad tik neapvilus visuomenės. Ir nors Grigaičio lakūnas 1936 m. vasarą laimingai pasiekęs Airiją nusileidęs ganyklos lauke, ir į Kauną nuvyko laivu, Grigaitis padarė iš savo lėktuvo Lietuvoje biznį, o koks tas lakūnas buvo ir kaip apsiėjo, atmenate tie, kurie su juo turėjote santykius...

ŠV. PETRAS IR VYTARTAS

Nieko kito bendro tarp šių dviejų žymių asmenų nėra, kaip tik panašumas pastangose surasti vieno ir kito kaulus.

Kaip A. Šapokos Lietuvos istorija (p. 147) teigia, vieni tikrina, kad Vytauto palaikai tebėra nesurasti, kiti, ypač lenkai, tikrinę, būk 1655 metais rusams užpuolus Vilnių, Vilniaus katedros rusiuose palaidotų didžiūnų kaulai, kartu ir Vytauto, buvę rusų išmėtyti. Kai nuo 1920 m. lenkai Vilnių valdė, jie neleido ieškoti Vytauto kapo toje vietoje, kur, anot istorikų, kiti nujautė Vytauto grabą esant. Jeigu būtų prieita prie galutino jieškojimo, kažin kas būtų buvę rasta.

Romoje, per 19 šimtmečių pasiliko tradicija apie Šv. Petro palaidojimo vietą, po to, kai jis buvo aukštyn kojom nukryžiuotas ir mirė. Pastarais metais, jėzuitai archeologai skelbia, esą Šv. Petro kapas yra po Šv. Petro bazilikos pagrindais. Bazilika buvus pastatyta Šv. Petro kapo vietoje. Dabartiniai kasinėtojai skelbia dasiriausę po bazilika į tą vietą, suradę kapo vietą ir su žeme sumaišytus žmogaus kaulus, tačiau, sako, negali įrodyti, jog tai būtų Šv. Petro kaulai.

Kadangi krikščionys Romoje įgavo lygias teises tik 311 metais tai per tuos tris šimtus metų Šv. Petro palaidojimo vietoje buvo pristatyta kitokių romiečių pastatų, taigi Šv. Petro palaidojimo vieta galėjo būti savotiškai atžymėta tik pačių krikščionių rūpestingumu. Ir krikščionims įgijus teises laisvai veikti, jie be abejo pasirūpino toj vietoj pastatyti pirmutinį maldnamį, kuris paskui buvo išplėstas į dabartinę didingą Šv. Petro baziliką.

PAŽVELGUS PRAEITIN

1886, liepos 21 — J. Danisevičius iš Waterbury, Conn. nežinomais šaltiniais remdamasis skelbia, kad Amerikoje jau esą apie 39,000 lietuvių.

1891, liepos 21 — Ankstyvieji ateiviai lietuviai mėgo karčiamų biznį. Pvz., Schuylkill ir Luzerne apskrityse Pennsylvanijoje, kasyklų srityje, ant kiekvienų ten gyvenusių 120 lietuvių buvo po vieną lietuvišką karčiamą.

1912, liepos 24 — San Francisco gyventojas J. Liubinas (Lietuvoje žinomo sportininko Lubino tėvas) atsišaukė į lietuvius prisidėti ir įrengti Lietuvių skyrių 1915 metais rengiamoje San Francisco Pasaulinėje Parodoje.

1917, liepos 25 — Pranešama, kad kardinolas Gibbons (Baltimore, Md.) atmetė lietuvių prašymą lietuvio vyskupo, sakydamas; "Katalikų skirstymas į tautas pakenks katalikybei". Tada skaičiuota, kad lietuvių parapijoms priklauso apie 100,000 lietuvių.

1925, liepos 25 — Lietuvon išvažiavo valstiečių liaudininkų atsotvas J. Makauskis, aplankęs įvairias lietuvių kolonijas ir surinkęs partijos naudai gerokai aukų.

Vidurio ir Rytų Europos konferencijoje

Washingtone veikia egzilų organizacija, vadinama Vidurio ir Rytų Europos Konferencija (Central-Eastern European Conference, sutrumpintai—CEEC). Joje lietuviams atstovauja Lietuvos Pasiuntinybė, talkininkaujama Laisvosios Europos Komiteto Patariamosios Lietuvių Grupės.

Birželio 19 d. **Latvijos pasiuntinybėje** Washingtone įvyko šios organizacijos Vyriausiojo Komiteto (General Committee) posėdis, o vėliau tą pačią dieną ir plenumo posėdis.

Komiteto posėdyje apsvarstyti šie klausimai:

1. Williamsburgo manifestacija.

Manifestacija įvertinta kaip pavykusi. Dešimties tautų atstovų pasirašytoji deklaracija susilaukė nemažo spaudos dėmesio (NYT išspausdino ištisą jos tekstą). Buvo atžymėti ir kaikurie nesklandumai:

a. Williamsburge nedalyvavo rumunų tautinis komitetas, pirmininkaujamas buv. Rumunijos užs. reik. ministerio Visoianu. Dalyvavo tik buv. užs. reik. min. Gafencu, kuris veikia nuo minėto komiteto atsiskyręs.

b. NCEF (Vyr. Laisvosios Europos Komitetas) delegatus ir kalbėtojus į Williamsburgą pakvietė savo nuožiūra, nepasitaręs su atitinkamomis egzilų organizacijomis.

Drauge buvo paminėti ir kaikurie nesklandumai Laisvosios Europos Radijo skyrių veikloje.

Nutarta pareikšti NCEF vadovybei padėką už Williamsburgo menifestacijos suorganizavimą, o dėl paminėtų netikslumų pasikalbėti su NCEF prezidentu adm. H. B. Milleriu. Tam tikslui išrinkta delegacija: p. Visoianu, J. Slavikas ir V. Sidzikauskas.

2. Raudonojo Kryžiaus Draugijų Konferencija Toronte.

Liepos mėnesio pabaigoje Toronte šaukiama Raudonojo Kryžiaus Draugijų Konferencija.

Rumunijos Raudonojo Kryžiaus vicepirmininkas N. G. Karnfil paruošė projektą rašto, kuris bus pasiūlytas pasirašyti dešimties komunistų pavergtų Europos kraštų Raudonojo Kryžiaus draugijų pirmininkams ar valdybų nariams. Rašte išreiškiamas

protestas

prieš tuose kraštuose komunistų sukurtų Raudonojo Kryžiaus draugijų dalyvavimą konferencijoje bei prieš SSSR Raudonojo Kryžiaus pasišovimą atstovauti tiems kraštams.

Lietuvos ir Estijos diplomatiniai atstovai šiame krašte kreipsis į Lietuvos ir Estijos generalinius konsulus Toronte, kad jie kontaktuotų Kanados Raudonąjį Kryžių, kuris tą konferenciją organizuoja, ir gautų daugiau duomenų apie konferenciją, jos programą, dalyvius ir kt. Kiekviena egzilų organizacija susižinos tuo reikalu su savais Raudonojo Kryžiaus organizacijų pareigūnais.

3. JAV diplomatiniai santykiai su satelitinėmis vyriausybėmis.

JAV politiniuose sluogsniuose dažnai pasigirsta nuomonių, kad JAV vyriausybė turėtų nutraukti diplomatinius santykius su vadinamomis satelitinėmis vyriausybėmis. (Su Bulgarijos vyriausybe toki santykiai jau nutraukti. Be to, yra nuomonių, kad dipl. santykiai turėtų būti nutraukti ir su pačia Sovietų Sąjunga).

Komitete buvo iškeltas reikalas apsvarstyti tokių santykių palaikymo ar nutraukimo įtaką

PILNATIES POSĖDYJE

pirmininkaujant Latvijos pasiuntiniui p. Feldmaniui, ir priėmus Vyriausiojo Komiteto parengtuosius nutarimus, buvo išklausytas čekų tautinės tarybos pirmininko p. Osuskio referatas apie politinius nusiteikimus Europoje, ypač Anglijoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje, kur referentas neseniai lankėsi.

Referentas atkreipė dėmesį į tai, kad kitais metais Vokietijoj turintieji įvykti rinkimai galį į valdžią atvesti Schumacherio vadovaujamą socialdemokratų partiją ir galinti susidaryti vokiečių — prancūzų — anglų socialistų koalicija, kuri, jo nuomone, bandytų Europos reikalus tvarkyti visai kita linkme, kuri būtų savotiškas "titoizmas". Siūlyta visų dešimties Vid. ir Rytų Europos kraštų egzilams dėl to būti ypatingai budriems ir vieningiems.

Toliau plenumas apsvarstė šiuos klausimus:

1. Genocido konvencijos ratifikavimo klausimas. Konferencijos svečias prof. Lemkinas paskatino ir plenumas nutarė bendru raštu kreiptis į likusių dešimties konvencijos neratifikavusių kraštų vyriausybes, stengiantis įtikinti, kad ir tie kraštai konvenciją ratifikuotų. Tai palengvintų JTO pilnaties posėdžiuose iškelti klausimą dėl sovietų vykdomojo genocido.

2. Priverčiamųjų Darbų Stovyklų problemos tyrimas. Nusistatyta aktyviai sekti JTO specialaus Priverčiamiesiems Darbams Tirti Komiteto vykdomus apklausinėjimus ir pagal galimybę patiekti jam medžiagos, nes yra vilties, kad pati JTO Tautų Ekonominių ir Socialinių Reikalų Taryba, tų tyrinėjimų pasėkoje, iškels JTO posėdžiuose genocido, priverčiamųjų darbų ir deportacijų klausimą.

3. Pažiūros į išlaisvinimo perspektyvas. Išrinkta speciali komisija (Feldmanis, Visoianu ir Fotičas) parengti memorandumui pavergtųjų kraštų išlaisvinimo klausimu, kuriame būtų išdestytos pavergtųjų kraštų egzilų pažiūros į išlaisvinimo akcijos būdus bei priemones. Tos pažiūros turėtų būti perteiktos atitinkamų tautybių bei kilmių JAV piliečiams, kad jie per savo organizacijas stengtųsi atitinkamai veikti JAV politines partijas ir institucijas.

Kiek vėliau numatomas įteikti atitinkamas memorandumas tais klausimais ir šio krašto vyriausybei. Šį memorandumą rengti pavesta Vyriausiajam CEEC Komitetui.

4. Pažiūros į "psichologinės strategijos" ir rezistencinių judėjimų pavergtuose kraštuose problemas. Tuo klausimu atitinkamus nutarimų pasiūlymus išdiskutuoti ir plenumui parengti pavesta CEEC antriniam komitetui, veikiančiam New Yorke.

5. Imigracijos įstatymai. CEEC gen. sekretoriui dr. Slavikui pavesta sekti pagrindinio imigracijos įstatymo įsiteisėjimo bei vykdymo eigą ir ypač rūpintis eiga prezidento pasiūlytojo įstatymo dėl 300.000 tremtinių įsileidimo į JAV. Gen. sekretorius įpareigotas suplanuoti atitinkamą CEEC akciją, jei ji atrodytų esanti reikalinga.

Patark kaimynui

prenumeruoti

DIRVĄ

AR JAU SKAITĖTE

BARABĄ

Šitas puikus švedo Paer Lagerkvist veikalas **laimėjo 1951 m. Nobelio literatūros premiją.** Jis išverstas į visas kultūringąsias kalbas, visi juo grožisi, visi jį komentuoja. Susidomėkitę, ir neapsivilsite.

Knyga turi 212 psl., kaina 2.25 dol.

Rašykite: **TERRA, 946 W. 31 Place, Chicago 8, Ill.**

BEST WISHES

WHITE TOOL AND SUPPLY CO.

1235 WEST 6th STREET **MA 1-0235**

BEST WISHES
To Our Many Friends

HILDEBRANDT PROVISION CO.

3619 WALTON **ME 1-3700**

Greetings and Best Wishes To Our Friends and Patrons

STUDNEY'S GULF SERVICE STATION

WE GIVE EAGLE STAMPS
THE FINEST SERVICE IN TOWN
SUPERIOR AVE. (Corner of East 66th St.)

GREETINGS and BEST WISHES
To Our Friends and Patrons

JOE LATINA & SON PLASTERING CO.

4438 TAMALGA DRIVE

South Euclid, Ohio **EV 1-2407**

GREETINGS and BEST WISHES

JOHN L. MIHELICH

Attorney

And Member of Civil Service Commission

BEST WISHES
To Our Friends and Patrons

JORDAN CAMERA & SUPPLY STORE

3802 WEST 25th STREET **SH 1-5511**

GREETINGS and BEST WISHES
To My Many Friends

MARGARET McCAFFERY

Councilman

22nd WARD

GREETINGS and BEST WISHES
For a Pleasant Holiday

OHIO IRON WORKS

INDUSTRIAL STEEL FABRICATORS

877 ADDISION RD. **EX 1-7625**

BEST WISHES
To Our Many Friends

SLAGER MACHINE & TOOL COMPANY INC.

9401 Sandusky **VU 3-7788**

GREETINGS and BEST WISHES

VICTOR ADDING MACHINE CO.

1747 CHESTER AVE. **SU 1-0650**

GREETINGS and BEST WISHES

THE W. F. RYAN COMPANY

GENERAL INSURANCE

Insurance Since 1905

THE ARENA BUILDING **EN 1-2200**

Clevelande IR APYLINKĖSE

ČIURLIONIO ANSAMBLIS PRADĖJO ATOSTOGAS

Šiais metais Čiurlionio ansamblio sezonas nusitesė į vasarą. Dar liepos 10 d. koncertuota SLA seimui.

Sezono užbaigimas įvyko liepos 13 d. Lietuvių salėje. Aktas pradėtas tradicine giesme Lietuva Brangi. Žuvusieji ir mirusieji čiurlioniečiai pagerbti giesme Marija, Marija.

Praėjusių sezono ir ateities darbų apžvalgą padarė ansamblio pirmininkas Edv. Karnėnas. Spalio 18-19 dienomis ansamblis duos du koncertus Pittsburge, 1953 m. vasario 16 d. pakviestas koncertuoti Hartforde, Conn.; pavasarį numatytas ketvirtas koncertas Chicagoje, metinis koncertas Clevelande. Tariamasi dėl koncertų Scrantone, Pa., Willkes Bare, Pa., Bostone, Columbus ir k. Laukiama patogaus momento koncertuoti Washingtone.

Įdainavimas į plokšteles, susitrukdęs šį pavasarį dėl karščių, bus užbaigtas šį rudenį ir bus išleistas plokštelių albumas. Savo kolonijoj ansamblis, kiek pajėgs, mielai talkininkaus kitoms organizacijoms rengiant svarbesnius parengimus (tik jos turi laikų kviesti).

Ansamblio kūrėjams ir nariams išbuvusiems ansamblyje virš dešimt metų įteikti ansamblio auksiniai ženkleliai: Alfonsui Mikulskiui, Onai Mikulskienei, Antanui Kavaliūnui, Edvardui Karnėnui, Vytautui Raulinaičiui ir Juozui Stempužiui. Išbuvusiems ansamblyje virš penkių metų ir dainavusiems tremtyje įteikti sidabriniai ženkleliai: Aldonai Stempužienei, Anicetai Giedraitienei, Marijai Marcinkevičienei, Vytautui Giedraičiui, Kazimierui Marcinkevičiui ir Henrikui Johansonui. Čiurlioniečiui Aleksandrui Liutkui įteiktas sidabrinis ženklelis už nuopelnus liteuvių dainai kap buv. ilgamečiui Kauno Perkūno vyrų choro pirmininkui, dainavusiam tremtyje Sietyno ansamblyje ir kaip vienam iš uoliausiųjų čiurlioniečių. Garbės diplomai įteikti, kaip išbuvusiems ansamblyje trejus metus ir visus tris sezonus gavusiems pagyrimą už uolų repeticijų lankymą: Laimai Braziulevičiūtei, Aldonai Liutkevičiūtei, Malvinai Švarcienei, Norai Braziulienei, Petrui Kudukiui ir Aleksandrui Kazakevičiui.

Ženklelius ir diplomus įteikė ansamblio garbės narys Steponas Nasvytis ir globėja p. Miščikienė.

Už uolų repeticijų lankymą pagyrimas išreikštas: Stasei Jakubauskienei, Aušrai Barzdukaitei, Elenai Nainienei, Danutei Brazaitytei, Nijolei Balčiūnaitei, Algirdui Gyliui, Algirdui Krygeriui, Ignui Verbylai, Jonui Švarcui ir Jonui Citavičiui. Daug jaunų čiurlioniečių pakelta į senjorus.

Globėjų vardu žodį tarė garbės narys St. Nasvytis. Čiurlioniečius sveikino svečias iš Detroito, premijuotos knygos Namai Ant Smėlio autorius, Jurgis Gliaudys ir svečias iš Chicagos Dr. Biežis.

Vėliau kalbėjo ansamblio vadovas Alfonsas Mikulskis.

Iškilmingas aktas užbaigtas Lietuvos Himnu.

Popiet A. Blaškevičiaus sodyboje įvyko jaukus pobūvis.

DR. S. BIEŽIS IR PONIA

SLA daktaras kvotėjas ir ponia Biežienė, prieš išvykdami į Chicagą, buvo atsilankę į Dirvos redakciją aptarti visą eilę jiems rūpimų klausimų. Dr. S. Biežis yra aktyvus Tautinės Sąjungos veikėjas.

AMERIKOS BALSO ATSTOVAS CLEVELANDE

Amerikos Balso atstovas inž. Labanauskas įvykusių seimų proga, lankėsi Clevelande ir padarė visą eilę pasikalbėjimų. Kitame Dirvos numeryje apie Amerikos Balsą įdėsime platesnį rašinį.

A. S. TREČIOKAS

iš Newarko, Tautinės Sąjungos iždininkas, seimų proga plačiau susipažino su Dirva ir aptarė eilę organizacinių reikalų.

DĖDĖ AMBRAZIEJUS DIRVOJE

Neseniai Brooklyne atšventęs 75 metų sukaktį, įvairių organizacijų veikėjas ir jautrus lietuvis, visų brooklyniečių vadinamas dėdė Ambraziejus, seimų metu buvo atvykęs į Clevelandą. Neužmiršo aplankyti Dirvos redakcijos ir kelias minutes pasikalbėti apie lietuvybės darbą.

DAUG SVEČIŲ REDAKCIJOJE

Dirvos redakcijoj, prieš išvykdami į namus, lankėsi: iš Chicagos ponia Gugienė, iš Brocktono K. Jurgeliūnas, iš Waterburio Dr. Devenis ir H. Blazas, iš New Yorko J. Audėnas, iš Brooklyno Juozas Ginkus, iš Rochesterio Bugailiškis ir daug kitų žinomų Amerikos lietuvių veikėjų.

RŪTOS TEATRO IŠKILA

Praėjusį sekmadienį Rūtos teatro nariai turėjo savo narių uždarą iškilą ir drauge repeticiją Dr. S. T. Tamošaičio rezidencijoje. Visą popietę rūtiečiai praleido gražiam paežeryje.

LANKOSI KARIAI

JAV armijoje tarnaujantieji buv. Studentų Draugijos pirmininkas Sabaliauskas ir skautų draugovės draugininkas Kamantavičius atostogoms buvo parvykę į Clevelandą.

JAUNIMO TEATRAS RŪTA Į CHICAGĄ

Liepos mėn. 19 d. jaunimo teatras Rūta, vadovaujamas Petro Maželio, išvyksta į Chicagą, kur Margučio ruošiamoj vasaros šventėj vaidins Mykolo Venclausko Burtininko Pinklėse.

MIKULSKIAI ATOSTOGAUJA PAS LAPIENĘ

Čiurlionio ansamblio vadovai Mikulskiai išvyko atostogų į Pranės Lapienės vasarvietę Stony Brook. Kelionės bilietus, sezono užbaigimo proga įteikė Čiurlionio ansamblis.

ANTANAS GAILIUŠIS Į SAVO NAMUS

Antanas Gailiušis su šeima persikėlė į nuosavą namą — 1249 E. 82 St. Telefonas RA 1-8191.

MIRĖ ANTANAS STASELIŪNAS

Liepos 12 d., gyvenęs 9315 Amebury Ave., mirė Antanas Staseliūnas. Buvo kilęs iš Prienų parapijos. Paliko žmoną Oną (Vaivadaitę), sūnų, tris dukteris ir 10 anukų. Palaidotas Kalvarijos kapinėse.

KVIEČIAMI VISI Į TREMTINIŲ GEGUŽINĘ

šį sekmadienį, liepos 20 d.

Naujosios parapijos sode, 18022 Neff Rd., Euclid, Ohio

Gros Rimo Gilio kapela

Gaivūs gėrimai, skanūs užkandžiai

Pelnas skiriamas vitražiniam langui. Čia susitinka visi bičiuliai, senieji ir naujieji ateiviai.

Įėjimas 75 ct., moksleiviams 40 ct., vaikams nemokamai.

PRADŽIA 2 VAL. POPIET

Clevel. Liet. Tremtinių Dr-jos Valdyba

STEIGIAMA BALETO STUDIJA

Daugeliui tėvų pageidaujant, Kultūros Fondui bei lietuvių mokyklos mokytojams pritariant, prie Jaunimo Teatro "Rūta" steigiama baleto - modernaus šokio studija (pirmasis kursas).

Šios studijos tikslas ne vien tik paruošti šokėjus, bet padėti ugdyti ir formuoti kūną, taisyti jo ydas, mokytis taisyklingai judėti bei vaikščioti.

Šios studijos tikslas tapti artima talkininke lietuvių mokyklai bei jaunimo organizacijoms, saugoti lietuviškas tradicijas, mokytis lietuviškų dainų ir jų ritme darniai judėti, puoselėti tautinius šokius, siekti elegancijos ir drausmingumo, ugdyti lietuviškai draugišką bendradarbiavimą.

Studijoje mokiniai judės lietuviškų dainų (patiems dainuojant) ir klasikinės muzikos ritme, kas vystytų jų muzikinį pajautimą ir nusimanymą apie kompozitorius bei jų kūrinius.

Šalia modernaus, klasikinio ir charakterinio judesio bus kreipiamas didelis dėmesis į lietuvių tautinius šokius.

Studijoje nebus apsiribojama vien tik šokiais ir muzika. Didelis dėmesis bus skiriama lietuvių kalbai. Čia skaitys rašinius, deklamuos ir tai interpretuos netik žodžiu ,bet ir judėsiu — masiniai ir paskirai. Susidarius didesniam mokinių skaičiui, gal pavyks suformuoti jaunųjų chorelį.

Iš šios studijos bus parenkami aktoriai ir šokėjai bei dainininkai "Rūtos" statomiems veikalams.

Kiekvieną mėnesį ši studija turės operų ir muzikos kūrinių koncertus plokštelėmis. Ta proga jie sužinos apie kompozitorius ir jų kūrybą.

Tokia studija dirbs dvi dienas savaitėje po dvi valandas, viso — keturias valandas savaitėje. Mokslas studijoje kainuotu $2.— savaitei; Studijos vieta — lietuvių salė.

Į studiją mergaitės ir berniukai priimami nuo 5 metų amžiaus. Jaunesni — pagal atskirą susitarimą.

Suinteresuotieji registracija ar informacijomis prašomi skambinti "Rūtos" Teatro vadovui Petrui Maželiui telefonu IV 1-9269 arba rašyti šiuo adresu — 383 East 148th, Cleveland 10, Ohio. Prašoma nedelsti, kad paaiškėtų, ar tokią studiją būtų galima įsteigti ir ją išlaikyti.

Petras Maželis,
"Rūtos" Teatro Vadovas

REIKALINGA ŠEIMININKĖ

kuriai nusibodo dirbti svetimiems.

Rašyti: **Printing, 11059 Dodge Van Dyke, Mich.**

MOKYTOJŲ IŠVYKA IR PASKAITA

Mokytojų Draugija, prisimindama jaukius vasarinius mokytojų kursus gintarinėse Baltijos pakrantėse, liepos 27 d. gražioje ežero pakrantėje — dr. Tamošaičio rezidencijos sode (26001 Lake Shore Blv.) rengia mokytojų išvyką, kur bus aktuali kiekvienam inteligentui pedagogo J. Gobio paskaita "Amerikos kultūros charakteristika", dainos, žaidimai, susineštinės vaišės ir t.t.

Visi kolegos mokytojai kviečiami dalyvauti su šeimomis. Kad išvyka būtų jaukesnė ir geriau organizuota (pav. pasirūpinta automobiliais jų neturintiems ir kt.) pranešti apie dalyvavimą J. Stempužiui (tel. TY 1-1900).

Bus išvykstama nuo Lietuvių salės 1:30 val.

Valdyba

REIKALINGA MOTERIS

Gydytojo šeima jieško vidutinio amžiaus moters prie dvejų vaikų ir lengvo namų darbo.

Turi mokėti vokiečių kalbą. Gražus kambarys, maistas, geras atlyginimas, gražioj aplinkoj. Teirautis YE 2-7947.

IŠNOMUOJAMAS KAMBARYS

Išnomuojamas vienam asmeniui kambarys. Kreiptis: 1375 East 82 Str. (29)

PARDUODAMAS NAMAS

Parduodamas dviejų šeimų namas. Skambinti:

EN 1-7774.

Prašom

PALAUKTI RAGELIO TONO

prieš skambinant

Tai yra instrumentų sakymas

"NUMERĮ PRAŠAU"

THE OHIO BELL TELEPHONE COMPANY

EAST 79th STUDIO

Lietuvis savininkas

1197 EAST 79 ST.

Telef.: HE 1-3535 ir EX 1-6716

Atnešę šį skelbimą 10% gaus nuolaidos

IŠNOMUOJAMA SALĖ

Naujai pertvarkyta ir išdekoruota salė, jauki pobūviams, vestuvėms, susirinkimams ir kitokiems parengimams išnomuojama pagal susitarimą.

Kreiptis: **John Krauner,**
5301 St. Clair Ave.
EX 1-7020 (30)

I. J. SAMAS, JEWELER

Šveicariški ir geriausi Amerikos laikrodžiai

Laikrodžių taisymas. Brangenybės. Įvairus dovanų pasirinkimas.

7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre

Telef.: EX 1-3969. Bute: WA 1-2354

Pranešimas Pranešimas

TALIS STUDIO

dabar jūsų kaimynistėj

7106 Superior Ave.

Tel. HE 2-0144

Bet kuriuo laiku, bet kokios rūšies foto patarvimas Jums.

Modernūs portretai, vestuvių, iškilmių, vaikų ir kitos nuotraukos.

FOTOGRAFIJOS MEISTERIS

Europinių žurnalų ir filmų žvalgždžių fotografas, dabar CLEVELANDE.

IŠTIKUS GAISRO NELAIMEI

Kada jūsų namai arba ratandai tampa sunaikinti arba ugadinti ugnies, kreipkitės į P. J. KERŠIS, dėl apkainavino, ko visada reikalauja apraudos kompanijos pirm, nei u išmoka už nuostolius.

P. J. KERŠIS

609-12 Society for Saving Bld.

Telef.: MAin 1-1773.

Rezidencija: PENINSULA 2521

LANKYKITĖS SAVO KLUBE!

Lietuvių Klube, 6835 Superior Ave., klubo nariams ir svečiams penktadienių vakarais esti bulvinių blynų ir žuvies vakarienė ir šokiai su gera muzika poje.

BEFORE YOU BORROW TO BUY A HOME GET OUR LOW RATES AND HELPFUL TERMS

The Cleveland Trust Company

THE BANK FOR ALL THE PEOPLE

KELIAS Į GERESNĘ ATEITĮ

Nuolatinis taupymas yra tikras kelias į geresnę ir laimingesnę ateitį.

Lietuvių Bankas yra saugi ir pelninga taupymo vieta. Kiekviena knygutė apdrausta Federal Insurance Corp iki $10.000.

Lietuvių Banke galit užsimokėti už gasą, elektrą, išpirkti money orderius, pasiųsti pinigus į visas valstybės ir t.t.

Darbo valandos nuo 9:30 iki 3:00 val.
Trečiadieniais iki 12:00, šeštadieniais iki 1:00 val.

THE SUPERIOR SAVINGS AND LOAN ASS'N.

6712 Superior Ave. HE 1-2498

Cleveland, Ohio

Jūsų piniginės draugas yra MONCRIEF

šildymo ir oro atvėsinimo sistema

GASAS ALIEJUS ANGLIS

THE HENRY FURNACE CO., Medina, Ohio

P J KERSIS

609-12 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio

OFISO TELEF.: MAin 1-1773: REZIDENCIJA: PENINSULA 2521

Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiesčiuose, kreipkitės į mane, gausia pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairiuose apdraudos-insurance reikaluose.

Sutaisau paskolas pirmo morgečio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

Pilnai padengta apdrauda UTah 1-4515

WM. DEBBS PAINTING CO.

WM. DEBESIS

Namų Pagražinimas iš Vidaus ir iš Lauko

7526 Star Avenue Cleveland 3, Ohio

Wilkelis Funeral Home

Valdžios pripažinta laidotuvių direktorė

Aldona Wilkelis - Wirby

Pilnas laidotuvių patarnavimas

—HAMMOND VARGONAI PER ŠERMENIS—

6202 SUPERIOR AVE. HEnderson 1-9292

JAKUBS & SON

FUNERAL HOME

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai

25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo

6621 Edna Avenue ENdicott 1-1763

DIRVA ★★★ THE FIELD

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 6820 Superior Avenue, Cleveland 3, Ohio.—Telefonas: ENdicott 1-4486. Redaktorius Balys GAIDŽIŪNAS (buto telefonas: GArfield 1-7406).

Dailininko Jono Mackevičiaus 80 metų jubiliejus

V. K. J.

Mūsų netolima praeitis nėra gausi savais kultūrininkais. Spaudos draudimo laikai išlaužė nepaprastą spragą naturaliame tautos kultūros progrese. Šiose juodose dienose palikome be šviesos. Lietuviškas kaimas susigužė savyje ir laukė pragiedrulių. Laikas nuo laiko ant užmigusių gyvo medžio šakų sprogo žiedai. Vieni iš tokių žiedų buvo pakąsti šalnos, o kiti išaugę į vaisius neretai krito svetimų kultūrų aruodan. Tik jų maža dalelytė suvilgė naujo pavasario atėjimą.

Dailininkas Jonas Mackevičius buvo vienas iš tų žiedų kuris, šiaučiant atšiauriam vėjui, pražydo ir subrendo lietuvių tautos didžiojo medžio šakose, o jo atsiekti meno laimėjimai, galimi užskaityti mūsų tautos laimėjimais.

Norėdami įžvelgti į dailininko Jono Mackevičiaus kūrybą, mes turime grįžti į jo gyventus laikus, mokslo ir darbo sąlygas bei kitus veiksnius, kurie beatodairiniai veikė jo kaip dailininko susiformavimą.

Caristinės Rusijos prislėgta Lietuva. Miesčionija ir didelė dalis inteligentijos pilname nutautėjimo žydėjime. Didieji kultūros židiniai Maskva ir Varšuva. Abeji sutartinai naikino, viliojo ir grobė mūsų šviesiuosius protus visomis priemonėmis. Turtas, geros tarnybos, mišrios šeimos, svetimų papročių, svetimų kultūrų visomis priemonėmis brukimas, o lietuviškosios, niekinimas ir naikinimas buvo aplinka ir atmosfera, kurioje jaunas meno studentas Jonas Mackevičius turėjo gyventi, mokytis ir nepalūžti lietuviškajame kelyje. Tiesa, šiuose pavojuose Jonas Mackevičius, ne vienas, visa mūsų senosios kartos inteligentija eina šį kryžiaus kelią.

Neturėdami savo krašte savo kalba aukštesniųjų bei aukštųjų mokyklų mokytojų ir Jonui Mackevičiui teko jieškoti svetimo dangaus, po kuriuom jis galėtų praturtinti ir mokslu pagilinti savo veržlią ir kūrybingą lietuvio prigimtį. Jau 1891 metais mūsų Jubilejatas atsiranda Maskvoje tikslu išlaikyti egzaminus į farmaceptų mokyklą. Menas kuris Mackevičių šeimoje buvo vienas iš polinkių srovenęs kraujuje iš kartos į kartą (Andrulis-Andriolli žymus 19 š. lietuvis dailininkas yra Mackevičiaus senelis) nebuvo aplenktas ir Jono. Jis tą progą aplanko Tretjakovskio Meno galeriją, o jos įspūdžio paveiktas beatodairiniai pasuka meno keliu. Nuo 1891 iki 1901 m. Jonas Mackevičius studijuoja meną ir baigia Imperatorišką Dailės Akademiją, Maskvoje. Atsižvelgiant į ano meto statomus Akademijose reikalavimus, reikia nepamiršti, kad vien patekimas į šią akademiją faktas jau buvo neparastas lietuvio laimėjimas.

Pasisekimo paskatintas jaunas dailininkas Jonas Mackevičius studijų tikslais aplanko Mažąją Aziją ir Artimuosius Rytus. Pirmas Didysis 1914 m. karas jį užklumpa Italijoje, kurioje jis išgyvena ligi 1929 m. Lietuvos Nepriklausomai Valstybei sustiprėjus ir dailininko draugų nuolat kviečiamas Jonas Mackevičius apleidžia Italiją ir grįžta į gimtąjį kraštą (1929). Čia tais pačiais 1929 m. įvyksta Lietuvos Meno Mokyklos performavimas, į Kauno Meno mokyklą kurion jis pakviečiamas mokytojauti. Pagyvenęs Lietuvoje ramiai 10 metų, dailininkas drauge su kitais išgyvena II-ąjį Pasaulinį karą, abi svetimas okupacijas ir pagaliau 1944 m. pasuka sunkiu tremtinio keliu. Dabar gyvena Šveicarijoje prie saulėtos Italijos sienos.

Koks buvo dailininko Jono Mackevičiaus lig šiol kūrybinis kelias ir kokius nuopelnus jis yra atlikęs lietuviško meno laiptuose išsamiai galės vertinti tik ateitis. Mes drįstame priminti mūsų visuomenei apie dail. Jono Mackevičiaus garbingą sukakties faktą ir tą progą tarti keletą subjektyvių žodžių.

Dail. Jonas Mackevičius gavęs gerą akademinę mokyklą sugebėjo palikti jos ištikimu atstovu. Jo laikotarpio audringas meno gyvenimas, naujų srovių gimimas, problemų kelimas ir naujomis meno priemonėmis mėginimas jas spręsti praėjo pro mūsų Jubilejatą jo visai nekliūdydamas. Šį meno karą jis išgyveno ramiausioje taikoje.

Giedrioje nuotaikoje, linksmomis ir naturaliomis spalvomis jis paišė ir tapė tą pasaulį, kurį pasiekė jo akis. Matytiems daiktams dailininkas reiškė tiek daug respekto, kad jų tapatiškumu vargu kas drįstų abejoti. Tokie jo kūriniai buvo visiems suprantami, prieinami, mylimi ir perkami. Naturalu, kad į tokį menininko pasaulį lemiamą vaidmenį suvaidina aplinka ir siužetas. Gyvendamas Capri saloje dailininkas buvo taip pamėgęs ir įsigyvenęs į jos gamtą, kad ir geriausias italas autentiškiau ją perduoti, vargu, bepajėgtų.

Jis buvo vienu iš turistų mėgiamiausių Capri salos dailininkų. Jo darbų rasi išsibarsčiusių visame pasaulyje. Aš ir dabar matau tas saulėtas parodos sienas, kuomet Jonas Mackevičius grįžęs iš Italijos surengė Kaune savo kūrinių parodą. Capri salos uolos, tryškantis žalias jūros vanduo, viena antra turistinė valtelė ir dramblio kaulo baltumo Italijos miestų toluma reliefingai atpasakojo jo matytus reginius. Laiptų kaskados, įvairiaspalvės gėlės, nusirpę vynuogės, parudavę iki juodumo italės glicinijų pavėsy gaivinasi vėsuma. Geltonai nudažyti nameliai su siauromis gatvėmis ir raudonais stogais, kontrastingai alsavo giliame melsvai-violetiniame danguje ir bemaž tokiuose pat mėlynos spalvos įkaitusiuose gatvės šešėliuose. Jo eilė paveikslų, nupirktų į M. K. Čiurlionies galeriją, Kaune, aiškiai parodė, kad Jonas Mackevičius sugebėjo sujungti meną su relia akimi matomu pasauliu. Jo kruopščiai išbaigti peisažai, architektūra, arba figurinės kompozicijos nežuvo detalių daugume, bet dailininko talente, technikoje, ir sugebėjime rado sau tinkamą ir teisingą santykiavime vietą. Italijoje Jonas Mackevičius pirmoje eilėje buvo peisažistas ir portretistas. Grįžęs į Lietuvą (1929 m.) jis savo spalvinius ir piešiniškus sugebėjimus praplėtė istorine ir žandrine tapyba. Jis padarė labai reikšmingą įnašą į šios rūšies lietuvių meną. Jo istorinių paveikslų kompozicijos, o taip pat ir žandrinė tapyba savo stilistinėmis ir spalvinėmis savybėmis yra gimininga peisažams. Istorinius paveikslus su visa istoriko atsakomybe Jonas Mackevičius kantriai išstudijavo, išpiešė ir nutapė. Jais autoritetingai ir vaizdžiai papuošė Karo Muziejaus, Kaune sienas. Pažymėtinas iš jų Vytautas Didysis įjojąs į Juodąsias Jūras.

Kaip padegogas Jonas Mackevičius jaunesnės kartos auklėjime turėjo mažesnės įtakos. Jo stilius ir tendencijos mūsų jaunesnę kartą mažiau viliojo. Mes jau buvome pasišovę eiti su pokariniu meno gyvenimu, o Vakarų Europos meno įtaka buvo per giliai suleidusi mūmyse šaknis. Toks konstatavimas, aiškų, nei kiek nesumažina dailininko Jono Mackevičiaus kaip dailininko atsiektų laimėjimų, o jo kūrybos vaisiais mes gėrėjomes ir jais gėresis ateities kartos. Jis turėtose sąlygose yra nepaprastai daug padaręs, o jo kūriniai neginčijamai papildo mūsų pilkšvus meno atorijos lapus.

Nenoromis peršasi mintis grįžti į dabartį, kaip nuostabiai panašus dabartinis mūsų gyvenimas. Kas šiandien iš mūsų gali studijuoti lietuviškose mokyklose? Kam toks galimumas yra brangus? Ar vėl nepučia visoki skersvėjai, kurie mūsų liaudies meną, medines bažnyčias ir kitus mūsų tautos turtus tebelaiko menkaverčiais darbais. Atrodo, kad pasikeitė dekoracijos ir dalis aktorių. Pavojai palieka tie patys. Nenorėčiau daleistį; kad padidėjo išsigimėlių skaičius. Jei taip būtų, tai būtinai reikia padidinti į ateitį žvelgiančių lietuviškų akių skaičių, kurios ir dabar mato bei myli savo žaliuojančias tėviškes ir girdi duslų kančioje jų pagalbos šauksmą.

Sveikindami mielą ir brangų Jubelijatą jo gražaus amžiaus sukakties proga norime palinkėti, kad Apvaizda mums leistų jį dar daug kartų sveikinti tokioms progoms gimtoje žemėje.

Jubiliatas dail. Jonas Mackevičius savo šeimos tarpe. Iš kairės: žentas dr. V. Augevičius, anūkė Adrijana, jubiliatas ir duktė dr. Augevičienė.

DIEVAS IR PERKŪNAS

PRANAS SKARDŽIUS

Dr. J. Balys Dirvos Nr. 26 kelia klausimą, ar senovės baltai (arba aiščiai) yra turėję vyriausiąjį Dievą, ir tuojau pat linkęs duoti neigiamą atsakymą: mes nieko tikrai nežinome apie tokio Dievo buvimą, nes "nėra pakankamai rimtų įrodymų nei už, nei prieš". Jam visiškai tėra aiškus tik senovės lietuvių Perkūnas. "Yra pakankamai davinių, — rašo jis baigdamas savo straipsnį, — jog kaip tik Perkūnas buvo daugiausia ir ilgiausia gerbiamas dievas, jam buvo pašvęstas ąžuolo medis ir... deginama aukų ugnis... Tiesa, jis rūstus, nėra labai romantiškas, bet nepaprastai teisingas. Man atrodo, kad Perkūno asmenyje senovės lietuviai yra įkūniję savo idealus: teisingumas, griežta kova su piktu, jėga, kuri sujudina dangų ir žemę".

Šitai savo tezei paremti jis, be tautosakinių šaltinių, dar naudojasi ir G. S. Hopkinso veikalu "Indo-european *deiwos und related words", 1932 m. Yale universiteto disertacija. Bet, referuodamas to veikalo turinį, jis kaiką yra sumaišęs ir nevisai tiksliai atvaizdavęs. Štai jo paties žodžiai:

"Indogermanišką išvestinį žodį **deiwos** kalbininkai visaip aiškina. Pirmiausia jis reiškęs "dangų", vėliau įgavęs ir "dienos" prasmę. Nevisados jis esąs daiktavardis, kartais vartojamas ir kaip būdvardis, prasme "dangiškas" ar "dieviškas". Trijose kalbose, sanskrito, graikų ir lotynų, tas žodis pagaliau pasidaręs vardu Dievo, kuris buvęs visų kitų vėlyvesnis reiškinys, pirmykštė jo prasmė bendrame indoeuropietiškame laikotarpyje buvusi "dievystė" apskritai, tad bendrinis, o ne tikrinis daiktavardis. (Čia nurodomas minėtas G. Hopkinso veikalas. P. S.). Vadinas, nėra įrodymų, kad tas žodis reiškęs vyriausią dangaus dievystę jau indoeuropiečių prokalbėje, tos prasmės jis ir vėliau neįgavęs visose indoeuropiečių kalbose, bet tik kai kuriose. Tuo būdu mes nežinome, ar baltų kalbose jis buvo tikrinis daiktavardis arba tam tikro dievo vardas, reiškiąs "dievystę" apskritai (plg. liet. "deivė" ir "deivys").

Bet G. Hopkinsas savo disertacijoje yra priėjęs kiek kitokesnių ir žymiai aiškesnių išvadų, negu J. Balys mano. Jo (G. Hopkinso) nuomone, indoeuropiečių prokalbėje jau buvęs vartojamas daiktavardis ***dieus** "dangus, sky" ir būdvardis ***deiwos** "dangaus, danginis, of the sky", kuris ilgainiui įgavęs "dievo" reikšmę. Vėliau, būdvardžiui ***deiwos** pavirtus "dievu", iš ***dieus** (km. ***diwes,-os**) buvęs sudarytas naujas priklausomybinis būdvardis ***diwios** (čia priebalsiu w žymimas pusbalsinis **u**). Palyginti vėlai, kai jau buvęs sudarytas ***diwios**, ***dieus** ėmęs reikšti ir dangaus tarpsnių (fazių) žymimus laiko tarpus (periodus), t. y. dienas. Žr. jo "Indo-european ***deiwos** and related words" 71 t. ypač 80 psl.

1) Neturint redakcijai specialių ženklų, čia šis ir kiti svetimų kalbų žodžiai terašomi paprastomis rašmenimis.

Dabar pažiūrėkime, kaip indoeuropiečių prokalbės žodžiai, ***dieus** ir ***deiwos** buvo vėliau vartojami atskirose kalbose. Iš pat pradžios tenka pastebėti, kad ***dieus** priklauso prie labai senos darybos vadinamųjų šakninių vardažodžių, kurių kamieninai paprastai buvo priebalsiniai ir didžiai atmainūs vienoje ir toje pačioje paradigmoje, todėl **jis** ir sutinkamas tik seniausiose ide. kalbose. Visų pirma mes jį randame sen. indų ir graikų kalbose: sen. indų **dyaus** (km. **divas**) "dangus, dangaus dievas; diena ir gr. **Zeus** (iš ***divios**). Lotynų kalboje iš ***djeus** vs. km. **Dios** iš ***Divos**) "vyriausias Olimpo dievas" šalia sen. indų **divyas** "dangaus, danginis", gr. **diosū** ide. ***dieus** yra dėsningai išvirtęs į ***diūs** (***dius**), kurį dar randame išlikusį dievavardžiuose **Dius Fidiuś** "priesaikos, ištikimybės dievas", **Vė-diūs** "požeminis dievas" ir bendriniuose žodžiuose **dius** "divinus" šalia **dium** "dangaus erdvė", **diū** "dieną, dienos metu" ir kt. Toliau iš to pat ***dieus** pagal vs. gl. **diem** (sen. indų **dya:m**, gr. **Zen** iš ***Djen**) buvo sudarytas **dies** "dievas": **Diespiter** (senas Jupiterio pavadinimas), anksčiau ir **Dies pater** (plg. sen. indų **Dyaus pita:**, gr. **Zeus pater**). Bet ilgainiui ši lytis nepasirodė patvari, ir jos vietoj su laiku buvo pradėtas plačiau vartoti **Jūpiter** (vs. km. **Jovis**; plg. **dies Jovis** "ketvirtadienis"), vėliau **Juppiter** (plg. umbrų **Yupater**), sudarytas iš vs. šauksmininko ***jū** (ide. ***djeu**) ir **pater** "tėvas"; plg. gr. **Zeu pater** "Dzeuse tėve".

Visai kas kita yra ***deiwos**: jis yra jau žymiai vėlyvesnis darinys, išplėstas balsiniu kamieniu (***deiw-o-s**), jau pačioj ide. prokalbėje turėjo nusistovėjusią "dievo" reikšmę ir sutinkamas įvairiose, ne tik sen. indų ir lotynų kalbose, kaip kad J. Balys sako, pvz. sen. indų **devas** "god", avest. **daēva-** "demonas, velnias" (ši naujoji reikšmė yra veikiausiai susidariusi ryšium su nauju Zaratustros tikėjimo įvedimu), lot. **deus** (iš **deiuos** "god"), galių **deva-** (tikriniuose varduose **Devognata, Devona** ir kiti), sen. airių **dia**, sen. vok. augšt. **Zio**, sen. island. **tivar** "dievai", norv. **Tyr**, liet. **dievas** ir kt. Sen. graikų kalboje ide.. ***deiwos** vietoje randame **theos**, kurio kilmė dar lig šiol kaip reikiant tebėr neišaiškinta. Bet kadangi toj pačioj graikų kalboj sutinkami seni indoeuropiški žodžiai **Zeus** (km. **Dios**) ir **dios** "dievinis", kurie savo daryba visiškai atitinka sen. indų **dyaus** (km. **divas**), **divyas** "danginis" bei lot. **dies** "dievas" (sename Jupiterio pavadinime **Diespiter**) šalia **dius** "divinus", tai atrodo beveik neabejotina, kad ir sen. graikai iš pradžios bus pažinę ide. ***deiwos** (sen. ind. **devas**, lot. **deus**), tik vėliau jie galėjo jį pakeisti kitu žodžiu, visai panašiai, kaip kad tai atsitiko pvz. germanų kalbose, kur ide. ***deiwos** pėdsakų dar apsčiai yra išlikusių, bet dabar jau daug kur vartojamas ir jo vėlyvesnis pakaitas (plg. angl. **god**, vok. **Gott** ir kt.). Galimas daiktas, kad ir slavų kalbose ide. ***deiwos** vietoje panašiai vėliau buvo pradėtas vartoti **bog** "dievas", tos pačios kilmės, kaip ir sen. indų **bhagas** "gėrybė, laimė, dalia; teikėjas, davėjas, viešpats", sen. persų **baga** "viešpats, dievas" ir kt.; plg. dar rus. **bogatyj** "turtingas", **ubogij** "beturtis, neturtingas", lenk. **zboże** "javai" (seniau "turtas") ir kt.

Palyginus ***dieus** ir ***deiwos** reikšmes atskirose ide. kalbose, galima tuojau matyti, kad jos gerokai įvairuoja, bet tas jų įvairavimas galėjo atsirasti vėliau, toms kalboms vis daugiau tolstant vienai nuo kitos ir nuolat didėjant skirtingam atskirų tautų galvojimui. Štai senovės indų **dyaus** ankstyvesnėje literatūroje, ypač Rig-Vedoje, visų pirma reiškė "dangų" apskritai imant, kaip vietą, ir taip pat suasmenintą dangaus dievą, **dyaus pita:** "tėvas dangus" ir aušros bei kitų dievybių tėvas. Bet šalia to **dyaus**, kad ir rečiau, dar reiškė ir "dieną". Sen. graikų **Zeus** jau buvo tapęs vyriausiu dievu, dievų ir žmonių tėvu bei karaliumi. Kaip rodo išlikę šio žodžio ankstyvesnės reikšmės pėdsakai, **Zeus**, kaip ir sen. indų **dyaus**, anksčiau taip pat yra reiškęs "dangų"; pvz. tokie posakiai kaip **Zeus hyei** "Dzeusas lyja" dar aiškiai teberodo pirmykštę **Zeus** ir dangaus tapatybę. Dzeuso santykius su dangaus reiškiniais dar liudija ir gausūs jo epitetai, pvz.: **nefelegereta** "debesų rinkėjas" **asteropepes** "žaibų svaidytojas", **eribremetes** "smarkiai arba garsiai griaudžiąs" ir kt. Viso to jau neberandame lotynų kalboje: senesnė "dangaus" reikšmė čia yra jau beveik visai išblėsusi, o senovines ***dieus** paradigmos vietoje čia buvo sudaryti įvairūs naujos reikšmės dariniai, būtent — **dies** "dievas", vėliau "diena; dienos šviesa; terminas; data; laikas", **Juppiter** "Jupiteris" ir kt.

Dar kitokesnį vaizdą matome baltų kalbose: čia tėra išlikęs tik vėlyvesnės darybos ide. ***deiwos**: liet. **dievas**, latvių **dievs**, **prūsų deyws** (iš ***deivas**). Kaip rodo **deivė**, **deivys** "dievaitis", sen. liet. **deivilas** "t. p.", **deivotas**, **deivystė** ir kt., neseniai ir liet. kalboje turėjo būti ***deivas**, visai artimas ide. ***deiwos**, daug artimesnis kaip sen. indų **devas**, lot. **deus** ir kt. Ir dar daugiau: kaip rodo iš baltų pasiskolintas suomių **taivas** "dangus", estų **taevas**, **taivas** "t. p." ir kt., senų senovėje, maždaug apie Kristaus laikus, baltų ***deivas** dar tebegalėjo būti nesuasmenintas "dangus". Iš dalies **dievo** "dangaus" pėdsakų gal dar yra išlikę ir dabartinėj latvių kalboj, plg.: **saule nuoiet dievu** (arba **dieva:**) "saulė nusileidžia danguje", **dieva deli** "dievo sūnūs" (kaip suasmeninti dangaus reiškiniai) ir kt.

Pačioj lietuvių kalboj senovinio, prieškrikščionybinio, **dievo** tėra vienur kitur išlikusios tik atskiros reminiscencijos. Pvz. kaikuriose tarmėse mėnulis vadinamas **dievaičiu**. Seniau dievaičiais buvo vadinamos ir atskiros senovės lietuvių garbintos dievybės, pvz. saulė, mėnulis, perkūnas, ugnis ir kitos gamtinės jėgos. **Perkūnas dievaitis** net lig šių laikų yra išlikęs burtažodžiuose ir kt.; plg. dar **dievaitis baras** "perkūnas griaudžia ir kt. Dabartinėj kalboj **dievaitis** apskritai reiškia pagonių (stabmeldžių) dievą, stabą. Pats **dievaičio** pavadinimas veikiausiai yra priklausomybinės reikšmės, tos pat rūšies, kaip pvz. **kalvaitis** "kalvio sūnus", **namūnaitis** "ūkininko (t. y. namūno) sūnus", (lazūniečių) sūnaitis "sūnaus sūnus, anūkas", **tėvūnaitis** "tėvūno (ūkininko) sūnus" ir kt. Čia priesaga **-aitis** savo reikšme niekuo nesiskiria nuo **-ynas, -onis** ir kitų tėvavardinių (patroniminių) priesagų; plg. dzūkų **dievynas** "dievo sūnus, dievaitis", sen. liet. **dievonis** "t. p.", taip pat pavardės **Dievonis** (iš čia **Dievoniškiai, Dievenis** (iš čia vtv. **Dieveniškės**), **Dievinas, Deivikas** ir kt. šalia **Gudynas, Gudonis, Gudaitis, Jonynas, Jononis, Jonaitis, Jonikas** ir kt. Taigi **dievaitis Perkūnas, Dievaitis** "mėnulis" ir kitos senovės lietuvių dievybės, d i e v a i č i a i s vadintos, veikiausiai yra buvusios ne kas kita kaip "dievo vaikai" arba "dievo sūnūs", tai, ką latviai vadina **dieva deli**, o pats **dievas** — tų vaikų arba sūnų tėvas, tas pats, ką latviai vadina **debess tevs** (t. y. debesies, dangaus tėvas), estai **taevataatisa**.

Visos ligšiolinės turimosios žinios apie prieškrikščionybinį dievą yra didžiai trūktinos, iš jų tuo tarpu dar negalima susidaryti to dievo pilnesnio vaizdo, bet iš jų visdėlto užtektinai aiškiai galime matyti, kad senų senovėje baltų ***deivas** buvo glaudžiai susijęs su dangumi, būtent — jis seniau reiškė patį "dangų", vėliau "dangaus dievą" arba "dievą", kurio priklausė visos kitos dievybės. Taigi baltai, išlaikydami seną **dievo** reikšmę, tuo pat metu yra išlaikę ir gilią senovę, kurios kartais neberandame kitose net ir seniausiose indoeuropiečių kalbose. Tai reikia turbūt aiškinti tuo, kad lietuvių, latvių ir kitų baltų protėviai, tiesiogiai susidurdami su somais (dabartinių suomių, estų, garelų, lapių ir kt. protėviais) dabartinės Rusijos viduryje apie Kristaus laikus, paskolino jiems visą eilę baltiškų žodžių, kurie, patekę į skirtingas kalbines aplinkybes, net lig šių dienų išlaikė labai senas reikšmes. Pvz. **pirtis** "vapour bath; flax-drying house", patekusi į somų kalbas, lig šiol yra išlaikiusi "gyvenamosios dūminės trobos (be kamino)" reikšmę. Vadinas, **pirtis** šio skolinimo metu yra dar buvusi dūminė, su krosnimi pirkia, kurioje lietuvių bei latvių protėviai ir kiti baltai ne tk perdavosi, bet ir gyvendavo. Plačiau apie tai žr. mano "Lietuvių kalbos žodžių daryba" 579 t. Tuo pat būdu ir baltų ***deivas** (suomių perdirbtas į **taivas**; plg. estų **tagijas** iš baltų ***dagijas** "dagys"), patekęs į somų kalbas, lig šių dienų galėjo išlaikyti seną "dangaus" reikšmę, išriedėjusią iš ide. ***deiwos** "dangaus, danginis"; dėl reikšmės pakaitos plg. liet. **labas, -a** "geras" ir **labas, -o** "lobis, turtas, gėrybė", **trakas, -a** "pašėlęs" ir **trakas, -o** "patrakimas, šėlas, siutas", **vargas, -o** (daikt.) ir sen. prūsų **wargs** "piktas" ir kt.

Tas faktas, kad dabartinėj, dar kaip reikiant neištirtoj tautosakoj nerandama aiškesnių įrodymų prieškrikščionybinio dievo sąvokai plačiau atskleisti, dar nėra rimto pagrindo perdaug lengvai visiškon nežinion nugramzdinti sen. lietuvių, o tuo pat metu ir visų kitų baltų **dievą**, kaip kad tai J. Balys daro, ir jo vietoje į augštybes iškelti Perkūną, kaip sen. lietuvių idealų įkūnytoją.

Šia proga tenka dar pastebėti, kad J. Balys sugeba gana greitai apsidoroti ir su kitais sen. lietuvių dievais. Pvz. sen. prūsų dievas **Occopirmus**, jo nuomone, veikiausiai esąs J. Maleckio išrastas: "Tur būt, — rašo jis, — išgirdo žmonės tariant "auką pirmą duokim" ar panašiai, tai ir padarė **Occopirmum** "deum caelli et terrae". Bet tai netiesa: auka tėra atsiradusi visai vėlai, tik Daukanto raštuose, ir todėl J. Maleckis (miręs 1567 m.) jos dar negalėjo pažinti. Antra vertus, K. Būga savo žodyne (LXXVI psl.) **Occopirmus** kildina iš sen. prūsų augščiausio laipsnio priešdėlio **ucka-** "visų" ir **pirmas**; tą pat daro ir J. Endzelynas, Senprūšu valoda 268 psl., kur jis prūsų **ucka-** dar jungia su liet. **aukuoti** "kilnoti, sūpoti vaiką ant rankų" ir kt. Taip pat perdaug lengvai jis taria ir kito dievo vardą, **Auxtheias Visagistis**, esant Lasickio išrastą arba perdirbtą iš krikščioniško dievo epiteto **augščiausias visagalis**, bet ir tai netikėtina: **Auxtheias** negali būti atskirtas nuo sen. liet. **augštiejas** "augštai esąs, viršutinis, o **Visagistis** vargiai gali būti išaiškintas visagaliu.

Ar jau įstojai į VILTIES draugiją?

Second Section — Monthly
Youth Section — appearing with
No. 29 * July 17, 1952

DIRVA THE FIELD

Antroji dalis — Mėnesinis
priedas priaugančiam jaunimui
1952 m. liepos 17 d. * Nr. 29

TĖVIŠKĖLĖ

Dariaus ir Girėno Testamentas

Mes skrisime į Lietuvą!

Lietuvių tauta laukia iš savo sūnų ir drąsesnių žygių. Būtinai reikia ir jos sūnums prisidėti prie bendrojo darbo—tirti dar mažai žinomas Žiemių Atlantiko vandenyno oro sroves, o tuip pat naujai išrastus navigacijos būdus ir priemones pritaikyti kasdieniniams reikalams. Mes, gyvendami tokiais laikais, kada oras stengiamasi panaudoti žmonijos reikalams, laikome savo pareiga tautos vardu tą darbą garbingai atlikti.

Jaunoji Lietuva! Tavo dvasios įkvėpti, mes stengiamės tą pasirinktą uždavinį įvykdyti. Mūsų pasisekimas tegu sustiprina Tavo dvasią ir pasitikėjimą savo jėgomis ir gabumais! Bet jei Neptūnas ar galingasis audrų Perkūnas ir mums bus rūstus—pastos mums kelią į Jaunąją Lietuvą ir pašauktų LITUANIKĄ pas save,—tada Tu, Jaunoji Lietuva, turėsi iš naujo ryžtis, aukotis ir pasirengti naujam žygiui, kad audringųjų vandenynų dievai būtu patenkinti Tavo pastangomis, pasiryžimu ir nekviestų Tavęs į Didįjį Teismą.

LITUANIKOS laimėjimas tegu sustiprina jaunųjų Lietuvos sūnų dvasią ir įkvepia juos naujiems žygiams.

LITUANIKOS pralaimėjimas ir nugrimzdimas į Atlanto vandenyno gelmes tegu aukléja jaunųjų lietuvių atkaklumą ir ryžtumą, kad Sparnuotas Lietuvis būtinai įveiktų klastingąjį Atlantą Tėvynės-Lietuvos garbei!

Tad šį savo skridimą skiriame ir aukojame Tau, Jaunoji Lietuva! Tą didįjį bandymą pradėsime, tikėdamiesi Dangaus palaimos!

TĖVIŠKĖLĖ

1952 m. liepos mėnuo — Nr. 8

Redaktorius
VLADAS VIJEIKIS
Redakcijos adresas:
Tėviškėlė, 2313 W. 91 St.
Chicago 20, Ill.

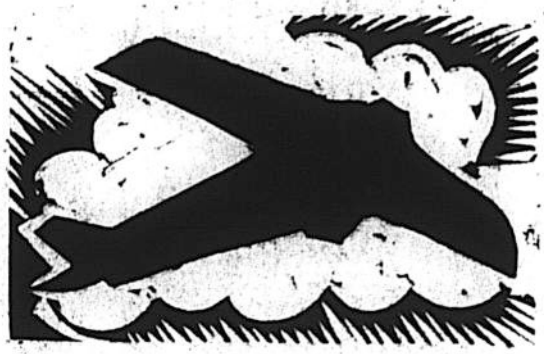

LIETUVIŲ TAUTA LAUKIA

Pirmame puslapyje skaitėte Dariaus ir Girėno testamentą, kurį jie parašė prieš išskrisdami į Lietuvą. Šioje kelionėje jie žuvo, bet jų testamento žodžiai paliks amžinai. Testamente rašoma: "Lietuvių tauta laukia iš savo sūnų ir drąsesnių žygių". Tai teisingi žodžiai.

Ypatingai lietuvių tauta laukia drąsesnių žygių dabar, kada ją aplankė nelaimės. Kada Lietuva pavergta. Drąsiems žygiams įvykdyti reikia drąsių žmonių. Ne kiekvienas gali padaryti ką nors didingo ir nuostabaus. Tačiau kiekvienas gali padaryti tuos paprastus mažus, kasdieninius dalykus, kurie kartu sudėjus, sudaro didelius darbus.

Šie maži, kasdieniniai žygiai, jų stropus atlikimas - tai darbai, kurių laukiama iš mūsų. Mes dar jauni, dar nepajėgiame atlikti didelių žygių. Bet mes galime visus mūsų mažuosius darbus stropiai atlikti. Gerai mokytis, klausyti mokytojų ir tėvelių, tinkamai atlikti savo pareigas mokykloje ir namie. Kas žino, gal ateityje mums teks nuveikti ir didelius žygius. O tų didžiųjų žygių atlikimas nėra įmanomas be gero pasirengimo. O rengtis nebus tada laikas, kai reikės jau veikti.

Tebūna mūsų kiekviena diena pasirengimo diena dideliems žygiams. Mūsų kasdieniniai darbai yra lyg ta maža plyta didžiuliame name. Atrodo koks mažas daiktas ta plyta, palyginus su visu didžiuliu namu. Bet be plytos nepastatysi namo.

Mašina sustoja jeigu tik trūksta joje mažiausio varžtelio. Mūsų kasdieniniai mažieji darbeliai yra tos plytos mūsų gyvenimo didžiuliame pastate. Tebūna tos plytos sveikos, stiprios ir gerai pagamintos. Tada mes galėsime atlikti didelius žygius, kaip Darius ir Girėnas, kurių visad laukia mūsų Tėvynė Lietuva.

REDAKTORIUS PRAŠO VISUS ĮSIDĖMĖTI, kad "Tėviškėlei" laiškus rašyti ir uždavinių sprendimus siųsti reikia ne į Clevelandą, bet į Chicagą, antrame puslapyje nurodytu adresu. Kitaip laiškai pavėluoja aplink bekeliaudami.

DARIUS IR GIRĖNAS

Stepas Darius ir Stasys Girėnas lėktuvu "Lituanica" 1933 m. skrido iš New Yorko į Kauną. Nelaimei ištikus žuvo visai netoli Lietuvos, Vokietijoje, Soldau miške. Savo testamente įrašė, kad šį skridimą aukojo Lietuvos garbei.

Kai skamba orkestro garsai, kai ūžia lėktuvai virš margaspalvės minios, susirinkusios prie Dariaus ir Girėno paminklo, aš prisimenu prieš daugelį metų Kaune įvykusias iškilmes, kuriose dalyvavo visa Lietuva. Liūdnos tai buvo iškilmės. Kauno gatvėmis slinko minia, lydinti Darių ir Girėną į kapus. Šioje eisenoje dalyvaunu ne kaip stebėtojas, bet kaip dalyvis. Tada buvau skautas. Man buvo bent tuzinas metų ir aš kartu su kitais skautais nešiau ąžuolo lapų vainiką, kuris supo didvyrių karstus. Visi buvome rimti ir susikaupę.

Vartydamas Amerikoje išleistą knygą "Sparnuoti lietuviai", laidotuvių fotografijose, kad ir su dideliu vargu, galiu atpažinti save toje minioje. Mano galva toje fotografijoje nedidesnė už spilgos galvutę, bet tos pareigos, kurias tada turėjau, buvo vienos garbingiausių. Aš tada buvau taip arti prie Dariaus ir Girėno. Beveik taip pat, kaip jūs dabar esate prie "Tėviškėlės".

* * *

Lietuvoje mokiniai rašė į sąsiuvinius, kurių viršeliuose buvo lietuvių didvyrių portretai. Buvo ten Basanavičius, Kudirka, Maironis, Žemaitė. Buvo dar daug kitų, kurie pasidarbavo Lietuvos garbei. Buvo taip pat sąsiuviniai su Dariaus ir Girėno atvaizdais. Bolševikams atsidanginus į Lietuvą, šie sąsiuviniai išniko, nes okupantams nepatiko, kas lietuviui miela ir brangu. Jie įsakė ant visų sąsiuvinių užlipdyti rusiškų atėjūnų ir Lietuvos pavergėjų atvaizdus.

Mažieji lietuviukai nemėgo šių naujųjų "didvyrių". Jie greit suprato, kad labai atsargiai plėšiant galima šiuos atvaizdus nuplėšti. Ir štai vėl mokiniai slaptai turėjo sąsiuvinius su Basanavičiaus, Dariaus ir Girėno atvaizdais. Kiti aplenkdavo sąsiuvinius popierium ant kurio užlipydavo "burlioką", o po aplanku turėdavo lietuvių mylimo patrioto atvaizdą.

* * *

Darius ir Girėnas gyveno toli nuo tėvynės Lietuvos, tačiau jų žygis nepaprastai buvo įvertintas Lietuvoje. Ir mes gyvename svetimame krašte. Ir mes taip pat galime darbuotis savo tėvynės gerovei, kad ir toli būdami nuo jos. Darius ir Girėnas tai geriausi pavyzdžiai, kaip reikia mylėti savo kraštą ir jo niekados neužmiršti.

LITUANICA

PETRAS BABICKAS

Iš tolimo krašto gandas atėjo,
Gandas, kaip tekanti saulė.
Du vyrai sukūrė sparnuotą idėją
Iškelti tėvynę pasauly.

Skamba lėktuvas viršum Atlanto,
Tai — Lituanica,
Plaka dvi širdys tolimam krantui,
O mirčiai panieka.

Toli paliko siaubus vandenynas,
Naktis jau žemę pamynė;
Dvi širdys meldės: Tėvyne mano...
Grįžo negyvos tėvynėn.

Bet vienas žodis skamba pasauly,
Tai — Lituanica...
Siekime saulės, siekime laisvės,
O mirčiai panieka!

Pistoletas

P. SURVILA

— Dėdė, rankas aukštyn! — šūktelėjo Algirdukas ir ištiesė į dėdę pistoletą. Algirdukas atrodė, kaip tikras kaubojus. Prie jo šono kabėjo dvi makštys, o diržas blizgėjo nusagstytomis žvaigždutėmis.

Dėdė Jonas, vietoje pakėlęs rankas, paėmė iš Algirduko rankų pistoletą ir gerai jį apžiūrėjo. Jis atidarė vamzdį ir patikrino ar ten nėra kulkos.

— Dėde, ko tu žiūri? Ar tu bijai? Juk pistoletas netikras. Čia tik žaislinis. Bet kai aš užaugsiu, aš turėsiu tikrą pistoletą.

— Algirduk, ginklą, ar jis būtų tikras ar netikras, niekados negalima kreipti nė į žmogų, nė į gyvulį. Negali žinoti, kada jis gali būti užtaisytas. Su tikru pistoletu gali nušauti savo tėvelį ar mane. Ar norėtum mane nušauti?

— Niekados to negalėčiau padaryti. Aš tave myliu, dėde.

— O jeigu ginklas netyčiomis iššautų?

— Bet aš nespaudžiu gaiduko. Ir čia gi tik žaislinis pistoletas.

— Jeigu priprasi taip žaisti su žaisliniu pistoletu, taip pat neatsargiai elgsiesi ir su tikru. O be to, žinok, kad atkišti ginklą į žmogų, reiškia įžeidimą. Ginklas atstatomas tik į priešus ir piktadarius. O atkišęs į artimą žmogų gali dar nušauti.

— Bet aš tau sakiau, dėde, kad aš nepaspausiu gaiduko.

Dėdė tik palingavo galvą ir tyliai pasakė:

— Ir aš taip maniau.

Kadangi dėdė žinojo labai daug įvairių pasakojimų, tai iš šių žodžių Algirdukas suprato, kad dėdė kažką žino įdomaus. Todėl jis tuojau ėmė prašyti dėdę, kad papasakotų, kaip ten buvo. Ilgai prašyti nereikėjo. Dėdė atsisėdo į minkštą kėdę, patogiai atsirėmė, kaip visados buvo įpratęs, kada rengdavosi ką pasakoti. Jis pradėjo:

— Kai buvau tavo amžiaus, turėjau labai gražų, didelį šunį. Šis šuo buvo mano tikras draugas. Kai jis žiūrėdavo į akis, atrodė, kad jis nori kažką pasakyti. Ir pasakytų, jeigu tik kalbėti mokėtų. Visi namiškiai jį labai mylėjo, nes jis buvo labai gražus ir protingas šuo. Bet labiausia jį mylėjome už tai, kad jis išgelbėjo mano gyvybę.

Žinai, Lietuvoje, kaime kai užšąla upės ir ežerai, tai vaikai patys pasidaro pačiūžas ir eina čiuožti. Netoli mūsų namų buvo didokas ežerėlis. Vieną žiemą, drauge su kitais vaikais, linksmai čiužinėjau. Tik staiga triokš... ir ledas įlūžo. Aš tuojau pasinėriau šaltame vandenyje. Kai iškilau į paviršių vandens ir norėjau išsikapstyti ant ledo, jokiu būdu negalėjau, nes buvau nusigandęs ir ledas į kurį kabinausi, lūžinėjo. Vaikai išsigandę stovėjo ant kranto ir negalėjo man padėti. Ir čia į pagalbą atskubėjo Vilkas. Taip mes vadinome mūsų šunį. Jis šliaužte atšliaužė prie manęs ir nutvėręs dantimis už mano apykaklės, ištraukė ant kranto.

— Tai labai geras šunelis — pertraukė Algirdukas.

— Taip, labai geras. O žinai kaip aš jam už tai atsidėkojau? Aš jį nušoviau. Buvo taip. Vasarą mūsų kaime sustojo būrys kareivių. Jie buvo žygyje ir apsigyveno mūsų kaime. Keli kareiviai apsigyveno ir mūsų

LAUMĖS

ZIG. GAVELIS

Prie kūdros šnara ajarai,
Papūstžandė varlė ant liepto.
Iš baimės man sustingtų sąnariai,
Jei naktį čia ateiti lieptų...

Kai žmonės seniai miega kaime,
Tik varlės kurkia po balas,
Susirenka čia senos laumės
Ir skalbia šilko drobules.

Rasotoj pievoj jas ištiesia,
Džiovina žvaigždžių spinduliuos.
Laumikės jaunos naktį šviesią
Baletą šoka pabaliuos.

Ir maudosi rūkuos lyg piene
Lakštutėms suokiant per naktis.
Likimą buria mėnesienoj,
Bet ką išburs — nepasakys.

Ateis čia šienpjoviai iš ryto
Ir šauks griežlė užkimus.
Nepasakys rasa užkritus,
Koks šienpiovių likimas.

---

namuose. Kažkaip vieną dieną pamačiau kabant paliktą pistoletą. Aš nusikabinau jį nuo sienos ir prisikabinęs prie šono maniau esąs kareivis. Čia, kur buvęs kur nebuvęs, pasirodė Vilkas. Aš atkišau pistoletą į Vilką, kaip štai tu į mane, tik nesušukau: "rankas aukštyn!", nes Vilkas neturėjo rankų. Staiga trinktelėjo šūvis ir Vilkas sukaukė graudžiu balsu. Kol supratau kas įvyko, Vilkas gulėjo prie mano kojų ir gailiomis akimis žiūrėjo į mane lyg klausdamas: "Kodėl tu taip padarei? Juk aš buvau geriausias tavo draugas..."

Nors aš ir labai verkiau, bet atgaivinti Vilko nebegalėjau. Tu pats supranti, kaip aš tada jaučiausi.

Bet Algirdukui aiškinti nereikėjo. Jis pilnomis akimis ašarų pamažu išėjo iš kambario.

— — — — — — —

Ryto metą, dėdė eidamas į darbą, netyčia žvilgterėjo į šiukšlių dėžę. Ten pastebėjo kažką žvilgant. Priėjęs arčiau pamatė tai, ko jis tikrai nesitikėjo matyti. Ten gulėjo Algirduko žvaigždėtas diržas ir abudu blizgantieji pistoletai.

Baltasis smėlis

VYTAUTAS RAUBA

— Štai ir vėl Jonelis parbėgo visas dulkinas, — pasakė motina. — Joneli, kur tu taip išsitepei?

Jonelis nuleido galvą ir vos nepravirko.

— Aš buvau pas Petruką. Mes žaidėme kieme.

— Bet ar negalima apsieiti nesivoliojus dulkėse?

— Bet, mama, ten buvo ne dulkės. Ten buvo smėlis — teisinosi Jonelis.

— Mama, o tu neatsimeni, kaip tu pati voliojaisi smėlyje? — atsiliepė juokdamasis Jonelio tėvelis.

— Aš voliojausi po smėlį?

— Na. Taip. Ar neatsimeni? Tai buvo Palangoje.

Mama linksmai nusijuokė. Taip ji atsiminė kaip ji gulėjo gražiame, baltame Palangos pajūrio smėlyje.

— Koks tai puikus smėlis, — pasakojo mama. — Gali vartytis jame kiek nori ir nesusitepsi. Pakilęs tik pasipurtai ir visas smėlis nubyra.

— Tai smagu tokiame smėlyje žaisti, — džiaugėsi Jonelis. — Tėveli, papasakok daugiau apie Palangą.

Ir tėvelis papasakojo apie Palangą.

Palanga yra vienas seniausių Lietuvos pajūrio miestų. Senovėje Palanga buvo žymus uostas. Mat, senovėje būriniai laivai galėjo sustoti ir ne taip giliuose uostuose. Laivai čia atveždavo įvairių prekių ir taip pat išveždavo Lietuvoje pagaminamas gerybės.

Ypatingai Palanga išaugo Vytauto laikais. Jis čia įtaisė uostą, kuris išsilaikė iki XVIII amžiaus. Padavimas sako, kad Palangoje Vytauto tėvas Kęstutis sutiko Birutę. Štai kaip apdainuojama Birutė senoje lietuviškoje dainoje:

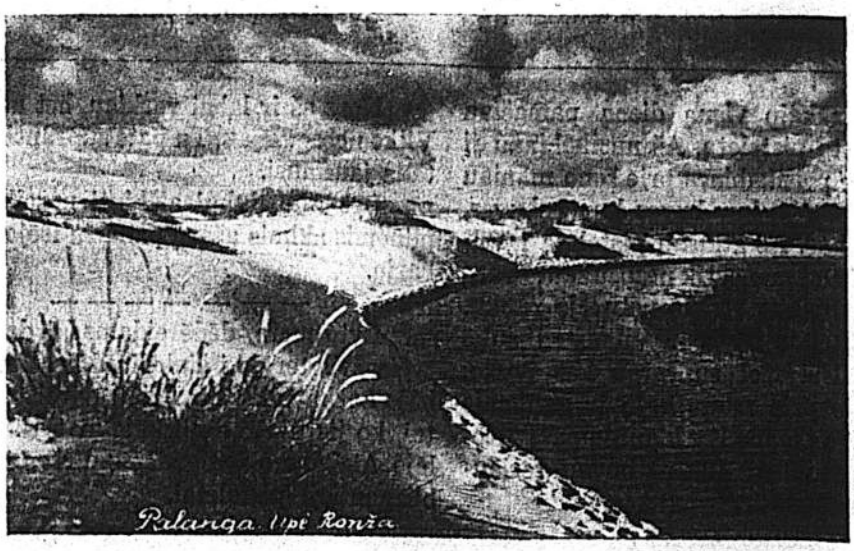

Nebuvo jinai kokia karalaitė,
bet iš Palangos vargdienė mergaitė;
žemčiūgais brangiais ir aukso auskarais
ji nesipuošė, vaikštinėj pamariais.

Palangoje yra ir Birutės kalnas, kuriame, žmonių manymu, yra palaidota Birutė. Vėliau čia buvo pastatyta mūrinė koplytėlė. Čia vasarotojai mėgsta sėdėti vakarais ir žiūrėti į jūrą.

Palangos žemė nederlinga, smėlėta. Bet Palanga yra garsi, kaip tik tais, nederlingais žemės plotais. Visas Palangos pajūris yra nuklotas baltu smėliu, kokio sunku kur kitur rasti. Šiame smėlyje galima atrasti ir gintaro gabalų. Ypatingai jų galima atrasti po audros, kada jūros bangos gintarą išmeta į krantą.

Paskutinį Nepriklausomos Lietuvos dešimtmetį Palanga išgarsėjo kaip vasarvietė. Čia suvažiuodavo vasaroti svečiai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio. Nepraleisdavo progos aplankyti Palangą ir Amerikos lietuviai, atvykę į svečius, į savo Lietuvą. Mokyklos rengdavo ekskursijas į Palangą. Mėgdavo Palangą taip pat ir jūros skautai, kurie čia turėjo savo laivų.

Baigus tėveliui pasakoti apie Palangą, Jonelis pasakė:

— Kai užaugsiu būtinai važiuosiu į Palangą.

— Tikrai, kai Lietuva bus atvaduota bus labai malonu vėl aplankyti Lietuvos pajūrį, — pritarė tėvelis ir mama.

Suraskite žemėlapyje, kur yra Palanga. Paskaitykite Maironio poemą "Jūratė ir Kastytis". Ten taip pat minima Palanga. Paklauskite tėvelių ir savo artimųjų, ar jie buvo Palangoje? Gal jie gali dar daugiau ką papasakoti apie Palangą?

NAŠLAITĖLĖ

Aš našlaitėlė vargo auginta
raibu gaideliu kasryt budinta,
neprausiau pienu skaistaus veidelio,
nelaiščiau vynu rūtų darželio.

Sesutės pienu prausia burneles,
sesutės laisto vynu darželius.
Aš veidą prausiau gailiom raselėm,
rūteles laistau su ašarėlėm.

Sesutės sėdi margos staklelės,
sesutės audžia plonas drobeles,
man našlaitėlei ganyt jauteliai,
neprisiausti plonų drobelių.

Sesutės ryši šilkų skarelėm,
aukso kaspinais pina kaseles,
man niekas nepirks šilkų skarelių,
man niekas nepirks aukso kaspinų.

Aš geltonosiom savo kaselėm
pinsiu dabinsiu du vainikėlius:
rūtų vainikas — tai prie darbelio,
o lelijėlių — į jaunimėlį...

Lengva sesutėm žemėje būti:
Sesutės turi tikrą motutę...

ATSIDŽIAUGTI NEGALI

Daugumas Chicagos lietuvių sekmadieniais klausosi "Margučio" radijo. Ir štai, girdžiu mažą berniuką — VytautąKasniūną deklamuojant eilėraštį apie Lietuvą. Ir tuoj atsiminiau, kad jį kažkur girdėjau. Ir kai pasakė paskutinius eilėraščio žodžius: "Ant šakų paukščiukai čiulba, atsidžiaugti negali" aš prisiminiau, kad tai eilėraštis iš šių metų sausio mėnesio "Tėviškėlės" numerio. Šį eilėraštį parašė Rūtytė Graudušytė.

Tikrai atsidžiaugti negali girdėdamas, kaip mažas berniukas deklamuoja eilėraštį, kurį parašė taip pat maža mergytė.

TURI SAVO VĖLIAVĄ

Marquette parko (Chicagoje) parapinės mokyklos mokiniai nutarė įsitaisyti lietuvišką vėliavą. Taip padaryti juos paskatino mokytojos seselės ir lietuvių kalbos mokytojas kan. Zakarauskas. O jų mokyklos mokslo metų užbaigos programą buvo labai graži ir pravesta lietuviškai. Tai buvo nepaprastai didelis džiaugsmas visiems tėveliams.

Kan. Zakarauskas pasakojo, kad lietuvių kalbos pamokos metu nutarta kalbėti tik lietuviškai. O jei kas ištaria nelietuvišką žodį — tuojau kiti pastebi. Tokia nelaimė kartą atsitiko ir pačiam kan. Zakarauskui. Jis pavedė vaikams paskirti jam bausmę. Bet vaikai negalėjo bausmę sugalvoti. Tada kan. Zakarauskas pasiūlė, kad kai ištars nelietuvišką žodį tai klaupsis ant vieno kelio. Visi su tuo linksmai sutiko.

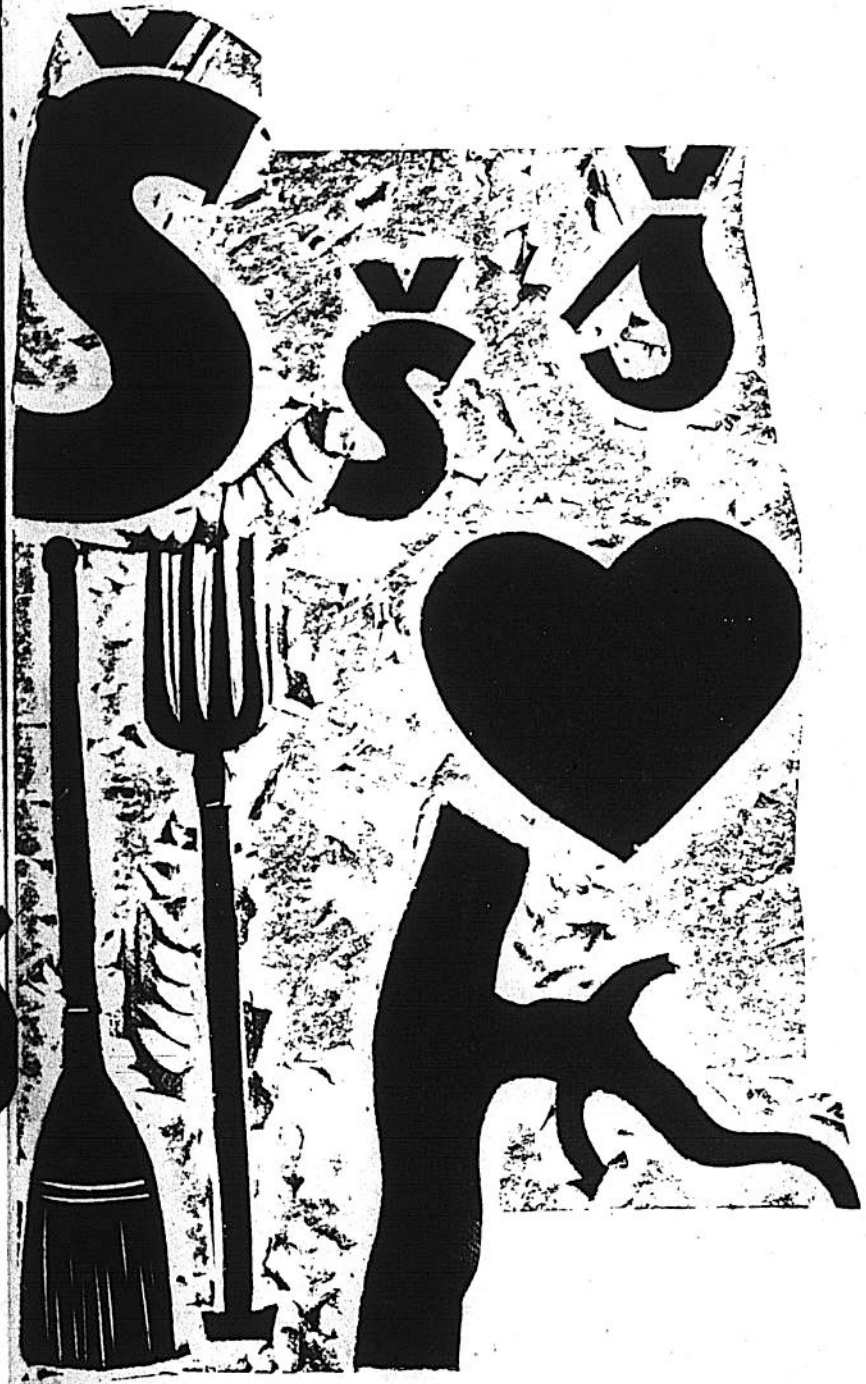

PASIŽYMĖJĘ MOKINIAI

Nekalto Prasidėjimo Panelės Švenčiausios parapijos mokyklos (Brighton parke, Chicagoje) mokiniai, Saulė Julija Liulevičiūtė ir Vytautas Putrimas, geriausiai baigė mokyklą ir gavo stipendijas į aukštesnę mokyklą O Stasys Šimaitis ir Valerija Dargis už gerą mokymasi gavo medalius, kuriuos paskyrė Dariaus ir Girėno legionierių posto vadovybė. Stasys Šimaitis yra "Tėviškėlės" bendradarbis. Jis taip pat lanko Chicagos Dailės Instituto piešimo pamokas. Jo piešinių telpa ir "Tėviškėlėje".

LINKSMIAU

Dvi mergaitės ginčijasi apie mamyčių grožį.

Onytė: Mano mama — baisi gražuolė.

Jievutė: O mano dar baisesnė.

Mama: pamanyk, mūsų Jonelis nemoka aritmetikos. Jis pasakė, trys ir aštuoni bus dešimt.

Tėvas: Nesirūpink, brangioji, toks mažas, o apsiriko tik dviem.

Koks stipriausias gyvis pasaulyje?

Straigė. Ji nešioja savo namus.

Kodėl gandras stovi ant vienos kojos?

Nes jei jis pakeltų tą koją tai jis nukristų.

Koks skirtumas tarp dramblio ir blusos?

Dramblys gali turėti blusų, o blusa negali turėti dramblių.

Atsiuntė M. Lekniūtė

Didieji Lietuviai

DR. JONAS BASANAVIČIUS

Narsūs karžygiai ir kariautojai, kurie nebijo su ginklu rankoje kovoti už savo šalies laisvę, gerbiami. Bet ne vien ginklu galima kovoti. Galima kovoti ir kitomis priemonėmis. Tas kitas priemones pasirinko dr. Jonas Basanavičius, kuris vadinamas Lietuvos atgimimo tėvu.

Jaunas būdamas, kaip ir visi vaikai, labai mėgo klausytis pasakojimų apie Lietuvos senovę ir lietuviškas pasakas. Jas taip pamėgo, kad jau suaugęs, savo gimtajame Ožkabalių kaime, surinko daugybę pasakų ir dainų ir jas užrašė.

Tada Lietuva buvo pavergta rusų caro. Tai buvo tuo laiku tokia galybė, kad ne daug kam atėjo į galvą mintis pasipriešinti. Ir vienas iš tokių buvo dr. Jonas Basanavičius.

Jis įsteigė ir redagavo slaptą lietuvišką laikraštį "Aušrą", kuris buvo spausdinamas Prūsijoje ir slapta gabenamas į Lietuvą. Šis laikraštis žadino lietuvių dvasią. Tuo būdu dr. Jonas Basanavičius kovojo su rusų valdžia.

Jis suprato, kad mokslas ir lietuviška dvasia yra dideli ramsčiai kovoje dėl tautos laisvės. Todėl steigė Vilniuje Lietuvių Mokslo Draugiją, kuri tyrė lietuvių tautos praeitį.

Kiekvienas žmogus savo gyvenime pasiekia didžiausią valandą. Toji valanda dr. J. Basanavičiaus gyvenime buvo tada, kai jis, kartu su Lietuvių Taryba pasirašė Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktą 1918 m. vasario 16 d., Vilniuje. Tačiau, nelaimingu lėmimu, toji diena taip pat jam buvo ir paskutinė jo gyvenimo diena. Jis mirė ten pat Vilniuje 1927 m. vasario 16 d. Tuo metu Vilnius buvo lenkų okupuotas. Senelis Basanavičius, kaip ištikimas sargybinis, pasiliko savo sostinės sargyboje, kur ir buvo palaidotas.

Mums, kurie gyvename toli nuo savo tėvynės, Dr. J. Basanavičius gali būti pavyzdžiu, kaip reikia būti geru lietuviu. Dr. J. Basanavičius didesnę savo gyvenimo dalį praleido ne Lietuvoje. Jis ilgai gyveno Bulgarijoje, kur turėjo labai gerą vardą. Ir toli gyvendamas jis niekados neužmiršo esąs lietuvis ir rado progų ir būdų kovoti dėl jos laisvės.

Dr. J. Basanavičius gimė 1851 m. lapkričio 23 d. Ožkabaliuose, Vilkaviškio val. Mirė 1927 m. vasario 16 d. Vilniuje.

AŠ BUVAU KIŠKIS

Pereitame "Tėviškėlės" numeryje skaitėte apie Chicagos Lietuvių Vaikų Teatrą. Viena to teatro artistė, Ina Mackevičiūtė, štai kaip pasakoja savo įspūdžius:

Sužinojusi, kad bus pirma repeticija, nuvažiavau su savo sesute. Bet sargas mums pasakė, kad repeticijos nebus. O paskui pasirodė, kad repeticija visdėlto buvo. Bet sekantį kartą ir mes repeticijoje dalyvavome. Ir užsirašėme į artistus.

Režisierius davė visiems vaikams "Karalaitės Teisutės" roles paskaityti. Atėjo ir mano eilė skaityti. Aš gavau skaityti kiškio rolę. Kai aš paskaičiau, režisierius užsirašė mano ir dar kitos mergaitės vardus. Aš labai bijojau, kad kiškio rolė gali tekti ne man.

Sekančią repeticiją mūsų režisierius, jo pavardė Antanas Rūkas, pasakė kas kuo bus. Aš buvau labai laiminga gavusi kiškučio rolę. Pradžioje man buvo labai sunku pakartoti taip, kaip režisierius sakė. O paskui, tai kas buvo sunku pirmose repeticijose, buvo visai lengva.

Režisieriui buvo nelengva su mumis dirbti, nes mes labai išdikavome. Bet kaip neišdikausi? Taip malonu susitikti su būriu vaiku, kurie visi lietuviai. Mes ten ir pažaisdavome ir daug ko išmokome. Tik labai vėlai vakare būdavo nemalonu grįžti namo. Žmonės manydavo, kad aš paklydusi ir klausdavo: "Mergyte, ar tu žinai, kur tavo namai?"

Bet didžiausia baimė buvo per pirmą spektaklį. Aš labai drebėjau, kai pirmą kartą išbėgau į sceną. Tai buvo pirmas kartas, kada aš pasirodžiau scenoje ir kalbėjau.

O dabar laukiu rudens, kada pradės rengti naują veikalą ir svajoju, kad režisierius vėl man duos kokią, gal ir didesnę rolę.

Ina Mackevičiūtė, 4 skyriaus mokinė.

TELEFONAS

Jeigu jums patinka kalbėtis telefonu tai jūs galite patys pasigaminti telefoną, kuriuo galėsite kalbėtis kiek norite ir nieko nekainuos.

Paimkite dvi nedideles geležinės dėželes su dangteliais. Dangtelyje išdurkite su vinim daug skylučių, o dugne tik vieną. Per tą vieną skylutę perverkite šniūrėlį ir užriškite mazgą. Uždarykite dėžutę su dangteliu. Taip pat padarykite ir kitame šniūrelio gale. Dabar gerai ištempkite šniūrelį. Vienas galite kalbėti, o kitas pridėjęs dėžutę prie ausies galite labai gerai girdėti. Tik reikia saugoti, kad šniūrelis niekur neprisiliestų.

Kodėl dėžutėje gerai girdėt? Todėl, kad šniūrelis praleidžia mūsų balsą. Panašiai galvojo ir pirmieji telefono išradėjai. Patyrę, kad viela praleidžia balsą, jie darė bandymus, kol pagaliau buvo pagamintas pirmasis telefonas, kuris perdavė žmogaus balsą toliau esančiam. Tas, kuris tai padarė, vadinosi Graham Bell ir tai buvo padaryta 1875 m.

1878 m. New Yorke buvo 271 telefonai. Jų sąrašas buvo atspausdintas viename lape. Dabar gi atspausdinimui telefono knygų New Yorko miestas sunaudoja 34 milijonus svarų popierio, 237 tonus dažų. New Yorke yra išleidžiama 7 telefonų knygos su 9500 puslapių, kuriose telpa 2 milijonai ir 600 tūkstančių vardų. Kasdien ten įvyksta 14.400.000 pasikalbėjimų. Tai štai, kaip išaugo telefono naudojimas.

O kaip Lietuvoje? — dažnai jūsų kas paklausia — Ar Lietuvoje buvo telefonas? Į tai galite drąsiai atsakyti, kad telefonas Lietuvoje buvo plačiai naudojamas. Taip pat buvo ir automatiškos stotys, kaip Amerikoje. Užteko pasukti numerius ir galima buvo iššaukti reikiamą telefoną.

Liaudies dainos

Oi kas ten žydi?

O kas ten žydi
vidur girelės,
o kas ten verkia
be motinėlės?

Papartis žydi
vidur girelės,
našlaičiai verkia
be motinėlės.

O kas nuraškys
paparčio žiedą,
o kas nuramins
našlaitėlius?

Saulė nuraškys
paparčio žiedą,
Dievas nuramins
našlaitėlius.

Kur eini dukrele?

Išvažiavo tėvelis
į didžią kelionėlę
ir paliko dukrytelę
mažą neužaugusią.

Parvažiuoja tėvelis
iš didžios kelionėlės
sutink savo dukrytėlę
vieškelužiu einančią.

O kur eini, dukrele,
dukrele lepūnėle.
O kur eini, dukrytėle,
dukrele našlaitėle?

O aš einu, tėveli,
kol prieisiu kalnelį,
kol prieisiu kalnužėlį,
motinelės kapelį.

Kad aš našlaitėlė

Kad aš našlaitėlė,
Didi varguolėlė,
Nėr kas manęs pasigaili
Vargšės našlaitėlės.

Aš ėjau keliu
Per žalią girelę
Ir išgirdau gegutėlę
Girelėj kukuojant.

Oi, tu gegutėlė,
Tu marga plunksnelė,
Pasakyk, gegutėlė,
Kur mano motulė?

Tavo motulė
Gul smilčių kalnelyj,
Tavęs jaunos dukrelės,
Labai apgailestauja.

Grįžtu atgalios
Tais pačiais keleliais
Ir atradau gromatėlę,
Pilną prirašytą.

Pilną prirašytą
Vingriųjų raštelių:
Vis tai mano motinėlės
Mielieji žodeliai.

Motinėle mano,
Širdužėlė mano,
Kaip man sunku našlaitėlei
Pasauly gyventi.

Mokėk dukrele,
Mokėk jaunuolėle,
Mokėk miela dukterėle,
Pasauly gyventi.

Seno nusilenki,
Jauno paklausyki:
Bus pagirta dukterėlė,
Kad ir našlaitėlė.

Mokyklą baigus

MARYTĖ LEKNIŪTĖ

Ir štai atėjo ši maloni, laukiama, pilna įspūdžių diena. Vakar atšvenčiau savo dvyliktąjį gimtadienį, o šiandien baigiau aštuonių skyrių mokyklą. Prieš akis — mano diplomas ir pažymių lapas, kurie man teikia džiaugsmą. Ten geri pažymiai.

Užsisvajojau ir nukeliavau mintimis į praeitį. Savo Tėvynės neatsimenu. Buvau vos ketverių metų, kai tėveliai išėjo benamių keliais. Mažai prisimenu ir gyvenimą Vokietijoje. Ten mes išbuvome apie devynis mėnesius. Prisimenu tik dideles duobes ir krūvas griuvėsių. Taip pat ilgai negalėjau užmiršti sirenų kaukimo. Dar ir dabar nugirdusi gaisro sireną prisimenu karą.

Vėliau mes gyvenome Šveicarijoje. Ten pradėjau lankyti pirmąją mano mokyklą. Tai buvo toji pati mokykla, kurioje dvidešimt metų mokė garsusis pedagogas Pestalozzi.

Mes daug kartų buvome kilnojami iš vienos vietos į kitą. Ir man teko pakeisti net šešias mokyklas. Teko gyventi ir prie ežerų ir aukštai kalnuose. Šveicarijos gamta nepaprastai graži, kurią sunku pamiršti. Paskutinioji mokykla, kurią aš lankiau, buvo toli nuo mūsų gyvenamos vietos. Eidavome per mišką, per pievas pilnas gėlių. O žiemą važiuodavome rogutėmis. Didesnieji vaikai keliaudavo pašliūžomis.

Sausio mėnesį, kai aplink visur dar sniegas, kur nors ant kalnelio, saulės atokaitoje, jau žydi geltonos primulės ir violetinės žibuoklės. Aplink aukšti kalnai, o apačioje blizga Lemano ežeras. Tokia tai graži Šveicarijos gamta. Bet ne vien ją tik prisimenu. Neužmirštami ir jos žmonės. Pats gyvenimas, tiesa, nebuvo taip malonus, kaip čia Amreikoje, nes ten teko gyventi bendruose butuose (heimuose). Nebuvo ten tokios malonios šeimos pastogės, kokią čia turime. Nebuvo ir tokio sotaus gyvenimo. Bet žmonės, su kuriais man teko susidurti, buvo labai malonūs.

Keičiant mokyklas man teko pažinti keletą mokytojų. Ir dabar, po trejų metų, jie man rašo labai malonius laiškus. O Šveicarijoje jie niekados neužmiršdavo švenčių metu mane apdovanoti. Šveicariečiai tikrai malonūs ir nuoširdūs žmonės.

1949 m. atvykau į Ameriką ir pradėjau lankyti mokyklą. Šveicarijoje buvo miško mokykla, disciplina, kaimo vaikai, mažas mokyklos namas ir gamtos erdvė. O Amerikoje — didžiulė mokykla, padykę miesto vaikai, svetima kalba. Prisimenu, kai pirmą kartą grįžusi iš mokyklos graudžiai verkiau, o mamytė mane ramino. Bet praslinko treji metai, įpratau prie aplinkos, pamėgau mokyklą. Mokslas nebuvo perdaug sunkus ir gerai sekėsi.

Ir štai prieš akis — mokyklos baigimo diplomas.

SPORTAS

Plaukymas

Vasarą yra daug progų pasimaudyti ir paplaukyti. Tačiau vandenyje būkite atsargūs. Žiūrėkite, kad arti jūsų būtų suaugusių žmonių. Nesimaudykite draudžiamose vietose. Neikite toliau, negu nurodyta. Klausykite maudynių sargybinių nurodymų.

Pradėdami mokytis plaukti, pirmiausia atsistokite vandenyje iki pečių gilumos. Ištieskite rankas į priekį ir atsukite delnus į išorę. Tada su jėga stumkite vandenį atgal, rankas išskleidžiant į šonus. Šis veiksmas turi jus vandenyje stumti pirmyn. Kada jūsų rankos prie šonų ir visas kūnas pasistumia pirmyn, tada laikas įkvėpti oro.

Toliau bandykite veiksmus kojomis, ką galite padaryti įsitvėrę rankomis į krantą. Ištieskite kojas. Paskui lenkite per kelius, bet taip, kad kojos eitų ne po kūnu, bet į šonus. Kojas lenkiate kol suglaudžiate kojų padus. Tada stipriai pasistumkite kojomis, kad jos išsitiestų.

Pasipraktikavę atskirai rankas ir kojas, galite lavinti kartu suderinant kojų ir rankų judėsius. Atsiminkite, kad kojų veiksmai daromi po rankų veiksmų. Įsižiūrėkite, į paveikslus, kaip ten parodyta. Strėlės rodo veiksmo kryptis.

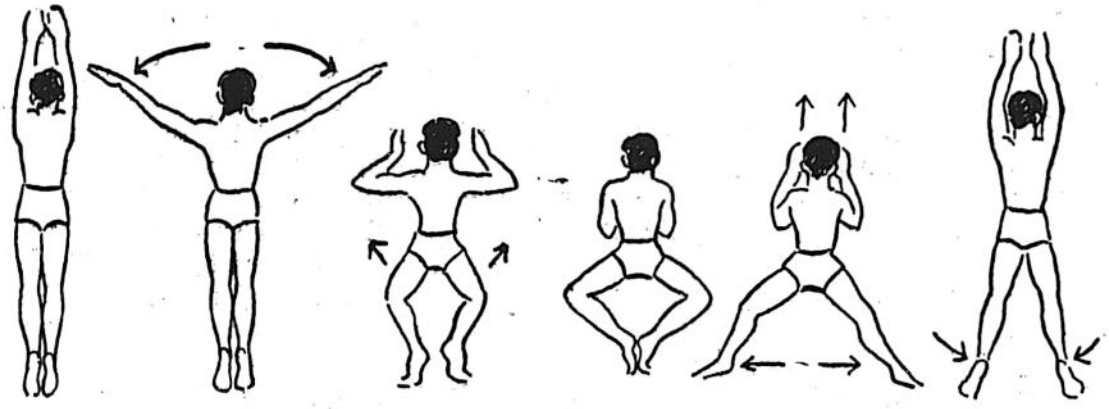

Mėgstu savo mokyklos drauges. Jos visos amerikietės. Lietuvaičių nėra. Daugelis jų pamegdžioja suaugusias merginas. Dažosi, rūpinąsi "boy frentais". Aš gi draugų jieškau knygose, kurių daug gaunu iš miesto knygyno: lietuvių, anglų ir prancūzų kalbomis.

Greit prabėgs vasaros atostogos ir vėl prieš akis tolimesnis mokslas aukštesnėje mokykloje (high school).

Mintys vėl klysta į praeitį, į tolimą Tėvynę. Jeigu būčiau Lietuvoje, mane vadintu gimnaziste. Prieš akis brangios mamytės fotografija. Štai ji su kasomis, su balta apykakle, ruda suknele ir juodu žiursteliu. Man tai nepasiekiama.

Ir aš tvirtai sakau mamytės fotografijai: "Aš gerai mokysius, stengsiuosi daug išmokti, o tada sugrįšime tenai...

KARUSĖLĖ

Nėra turbūt nė vieno vaiko, kuris nebūtų važiavęs karusėle. Tikriau sakant, jojęs ant žirgo. Nors tas žirgas ir medinis, bet ant jo sėdėdamas gali jaustis, kaip ant tikro, nes jis taip pat bėgdamas šokčioja, kaip tikrasis. Karusėlė, arba kaip amerikiečiai sako "Merrygo round", tikrai smagus žaislas.

O kaip atsirado karusėle Amerikoje?

Prieš septyniašdešimtį metų, kartu su būriu emigrantų, į Ameriką atplaukė žmogus, kurio vardas buvo Carl Landau. Laivas atplaukė iš Vokietijos. Visi atvykstantieji savo mintyse turėjo įvairiausių planų ir svajonių, kaip jie įsikurs naujame krašte. O Carl Landau turėjo planus popieryje. Tai buvo planai, kaip reikia pastatyti karusėlę. Tokias karusėles jis statė Vokietijoje.

Jis nuvyko pas savo giminaičius New Yorko valstybėje ir papasakojo jiems apie savo planus. Jis būtinai norėjo pastatyti tokią karusėlę, nes žinojo, kad New Yorke tokių dalykų nebuvo. Bet jo giminaičiai nenorėjo sutikti su jo planais.

— Toks dalykas čia nereikalingas. Amerikiečiai savo vaikams nori tokių žaislų, kurie ko nors išmokytų. Karusėlė čia neturės pasisekimo.

— Bet ar jūs neatsimenate, kaip mums patikdavo važinėtis karusėle Vokietijoję? — nenusileido Landau.

Ir jis tikrai nenusileido. Visą žiemą jis tyliai dirbo sandėlyje. Jis išpjaustė iš medžio arkliukus, nudažė juos įvairiomis spalvomis ir pritaisė tikras arklių uodegas. Jis padarė didelį rėmą, prie kurio buvo pritaisyti mediniai arkliai. Keturiems vyrams stumiant, arkliai judėjo aplink. Giminaičiai vis dar netikėjo karusėlės pasisekimu.

Landau gavo leidimą iš kavinės savininko pastatyti karusėlę jo kieme. Ir taip Clarence Center miestelyje pirmą kartą pradėjo suktis karusėlė. Dideli vaikai, kurie padėdavo sukti karuselę, galėjo nemokamai važinėtis, o mažiukai mokėdavo po penkis centus.

Karusėlei sukantis Carl Landau grojo rankiniais vargonais ir visiems buvo linksma. Bet miestelis buvo mažiukas, todėl karusėlė persikėlė į kitą miestą. Vėliau dar toliau. Karusėlę pastebėjo biznierius, kurio vardas buvo Linder ir jis pasiūlė gaminti karusėles mašinomis.

— Kol jūs pagaminate vieną karusėlę rankomis užtrunka daug laiko, — kalbėjo Linder, — o mašinomis mes galėsime pagaminti daug karusėlių ir pastatyti jas visuose miestuose. Karl Landau sutiko ir Tonawanda miestelyje, New Yorko valstybėje, buvo įkurtas karusėlių fabrikas, kuris ir dabar gamina karusėles.

KAIP DAŽNAI MUŠA PAUKŠČIŲ ŠIRDIS?

Paukščių širdis muša 1000 kartų per minutę. Tuo tarpu žmogaus širdis 75 kartus, o dramblio — 25 kartus. Atrodo, kad kuo didesnė širdis, tuo rečiau muša.

AUTOBUSE VIENAS KELEIVIS KLAUSIA KITĄ KELEIVĮ:

— Atsiprašau, ar tamsta galite man pasakyti ar dar toli iki 20 gatvės?

— Tamsta tik žiūrėkite į mane ir išlipkite vieną stotį anksčiau manęs.

PAGALVOK!

UŽDAVINIŲ SPRENDĖJAI

"Tėviškėlės" pirmame uždavinių konkurse dalyvavo nemažai berniukų ir mergaičių, kurie surinko štai kiek taškų.

Po 50 taškų: A. Bagdanskis, V. Budrevičius, I. Mackevičiūtė, V. Morkūnas, A. Nalivaika, V. Nalivaika, R. Nemickas, P. Petrauskaitė, V. Pranckietis, A. Sandargas, G. Senuta, V. Svalbonas, A. Vaičjurgis, R. Žičkus.

Po 48 taškus: K. Leknius, M. Lekniūtė, R. Mockūtė, A. Motiejūnas.

Po 47 taškus: J. Česonis, N. Šukytė, R. Židžiūnas.

Po 46 taškus: D. Blinstrubaitė.

Po 45 taškus: V. Dagys.

Po 43 taškus: A. Bitėnas, D. Mongirdas, B. Nausėda.

Po 42 taškus: V. Bitėnas, B. Butkus, R. Liaudanskis.

Po 41 tašką: S. Vansauskaitė.

Po 38 taškus: B. Nemickas, K. Nemickas, J. Nemickas.

Po 34 taškus: R. Gaidžiūnaitė, K. Gaidžiūnas.

Po 33 taškus: A. Januškevičius.

Uo 31 tašką: J. Gailiušytė, D. Valiukėnaitė.

Po 29 taškus: G. Noakas.

Po 28 taškus: A. Paplėnaitė.

Po 22 taškus: V. Bajoras, A. Balčiūnas, K. Bliudnikas, E. Česnaitė, D. Ereminas, V. Janulevičiūtė, K. Juškėnas, D. Kerulis, V. Lukaševičius, G. Reikalaitė, K. Sabaliauskaitė, L. Šmulkštys, R. Slivinskaitė.

Po 21 tašką: M. Gailiušytė.

Po 20 taškų ir mažiau: A. Antanaitis, L. Bražėnaitė, G. Budrytė, G. Burkūnaitė, E. Frieman, J. Juzėnaitė, R. Kašubaitė, J. Kavaliauskaitė, V. ir G. Kazlauskai, L. Kerulytė, G. Griauzdė, D. Gustaitytė, R. Mackevičiūtė, I. Makauskytė, D. Maurukaitė, R. Merkelytė, D. Barčius A. Modestavičius, Z. Numgaudaitė, S. Rimas, V. Sirusas, S. Sirusas, R. Svaba, V. Vaišytė, V. Vitkus, V. Vosylius, O. Vosiliūtė, I. Skardžiūtė, J. Šalčius, R. Siuparis, G. Bartkus, G. Bilvaisas.

UŽDAVINIŲ SPRENDĖJAMS

Štai pasibaigė mūsų pirmasis uždavinių sprendimo konkursas. Vieni sprendėjai uždavinių atsakymus siuntė visą laiką, kitiems pritruko kantrybės. Kaip uždavinių sprendime taip ir visuose darbuose svarbu pradėtus darbus ištesėti ir nemesti jų nebaigus, taip tas Binkio Dominykas eilėraštyje "Dirbk ir baiki", kuri skaitėte Tėviškėlėje.

Dovaneles gaus visi surinkę 50 taškų. O taip pat tie, kurie visą laiką siuntė atsakymus, nors ir nesurinkę 50 taškų. Mažieji sprendėjai taip pat nebus užmiršti. Knygos bus su specialiais įrašais kiekvienam sprendėjui.

"Tėviškėlė" laukia jūsų laiškelių. Aprašykite ką veikėte vasaros atostogų metu. Gal buvote kur išvažiavę? O gal lankėte vasaros mokyklas?

Štai šiame "Tėviškėlės" numeryje skaitote Marytės Lekniūtės pasakojimą, kaip ji baigė mokyklą ir Inos Mackevičiūtės pasipasakojimą, kaip ji buvo kiškis. Parašykite ir jūs, kaip jums sekasi. "Tėviškėlė", jos redaktorius ir skaitytojai laukia.

Jūsų redaktorius

Plaukymo rekordai

Plaukymo varžybose daugiausiai rekordų, vyrų tarpe, yra pasiekę amerikiečiai, gi moterų tarpe danės ir olandės.

Štai kai kurie rekordai laisvo stiliaus plaukyme:

VYRAI

Šalis	Laikas	Nuotolis
USA	49,7 sec	100 jardų
USA	2 min. 7,- sek.	220 jardų
USA	20 min. 29 sek.	1 mylia

MOTERYS

Danija	59,4 sek.	100 jardų
Danija	2 min. 22,6 sek.	220 jardų
Danija	23 min. 11,5 sek.	1 mylia